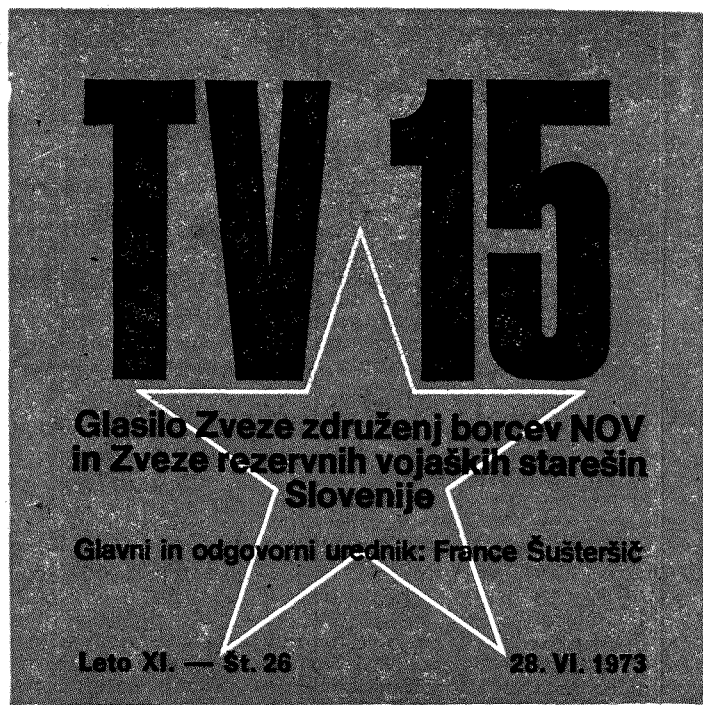
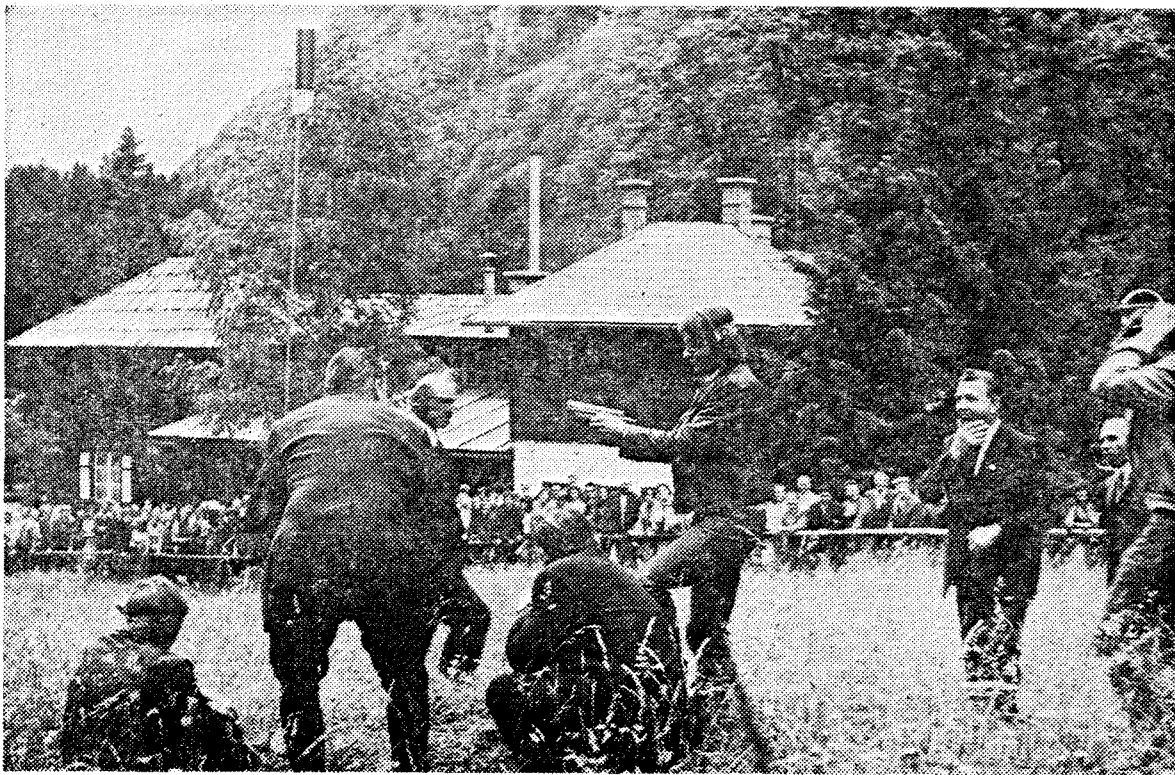

PETI ZBOR VEZISTOV V KAMNIŠKI BISTRICI

Lov na lisico z zavezanimi očmi, ki so ga radioamaterji prikazali na 5. zboru vezistov v Kamniški Bistrici. Glej reportažo na 3. strani!

Ob osnutku nove ustave

Te dni smo dobili v javno razpravo osnutek nove ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije. Borci NOV, rezervni vojaški starešine in drugi delovni ljudje bomo lahko dajali pripombe do 15. septembra letos. Od nas samih je odvisno, kakšno ustavo bomo imeli in ali bo izražala vsa naša hotenja. Ze samo s tem, da je osnutek ustave prišel v javno razpravo se uresničujejo Cankarjeve preroške besede: Narod si bo pisal sodbo sam. Ljudstvo si bo samo krojilo postave.

Prav bi bilo, da osnutek nove ustave zares preberemo, čeravno gre za precej obsežno besedilo. Kljub obsežnosti besedila bomo zlahka doumeli osnovno načelo, da prav vse naše pravice in dolžnosti izvirajo iz dela, da moramo s sadovi dela gospodariti po pravih načelih samoupravnega socializma. V osnutku nove ustave je posebno natančno obdelana temeljna organizacija združenega dela kot osnovna celica celotnega družbenega organizma, naša družbena ureditev pa utemeljena na razmerjih med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, ki jim delo rabi izključno le za zadostitev njihovih osebnih in skupnih potreb. Ta splošna opredelitev pa postane še jasnejša v določilu, ki pravi, da so delavski razred in vsi delovni ljudje nosilci oblasti in upravljanja drugih družbenih zadev.

Nova ustava bo natančno uredila in omogočila, da bo to načelo mogoče neovirano in kar najuspešnejše uresničevati. Naš dosedanj razvoj je pokazal, kako je treba izpopolniti samoupravljanje, da bo vsebina našega življenja zapisana ne le na papirju, ampak da ne bo mogel delovnim ljudem nihče kratiti samoupravnih pravic. Bistveno za novo ustavo je prav to, da bodo samoupravne pravice delovnih ljudi zagotovljene z novo skupščinsko ureditvijo, namreč tako, da bodo delovni ljudje iz vseh delovnih področij, gospodarskih in drugih panog delegatih zastopani primerno, pravilno po svoji številnosti in pomenu v vseh skupščinskih telesih. Nova ustava bo uveljavila enotno delegatsko zastopstvo od temeljne organizacije združenega dela do skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije. Delegati temelj-

nih organizacij združenega dela bodo odločali neposredno v občinskih skupščinah, delegati iz vrst delegatov občinskih skupščin pa v republiški skupščini itd.

V poglavju o družbenogospodarski ureditvi je med drugim rečeno, da družbena ureditev v Jugoslaviji temelji na svobodnem združenem delu s proizvajalnimi sredstvi, ki so družbena lastnina, ter na samoupravljanju delavcev. Dalje je rečeno: »Nihče ne sme na nikakršen način onemogočiti in ne omejevat delavca, da ne bi enakopravno z drugimi delavci odločal o svojem delu...« Samoupravne pravice in dolžnosti so zagotovljene med drugim tudi z jasnimi določili o delu samoupravnih organov. »Sestava delavskega sveta oziroma drugega ustreznega organa upravljanja mora ustrezati sestavi delavcev temeljne organizacije združene-

ga dela in zagotavljati, da so v delavskem svetu zastopani delavci vseh delov delavnega procesa,« je posebej poudarjeno v ustavi. »V delegacijo organizacije združenega dela ne morejo biti izvoljeni ljudje na njenih vodilnih delovnih mestih, ki po tej ustavi ne morejo biti člani delavskega sveta,« je rečeno v nadaljevanju. V delavski svet pa ne morejo biti izvoljeni ljudje, ki so pred delavskim svetom odgovorni za svoje delo. Posebej važno je tudi določilo, da ne more biti nihče več kot dvakrat zaporedoma izvoljen za člana delegacije iste samoupravne organizacije. Ta določila in te omejitve so izraz najpopolnejše demokratičnosti in dajejo upanje, da bo iz družbenega življenja odpravljena vsakršna samovolja.

Nova ustava bo zagotovila vso oblast v naši skupnosti delavnim ljudem, zato pa jim daje tudi pravico odločati

o narodni obrambi. V ustavi je rečeno, da je nedotakljiva in neodtujljiva pravica in dolžnost narodov in narodnosti Jugoslavije, delovnih ljudi in občanov, varovati in braniti neodvisnost, suverenost in ozemelsko neokrnjenost ter z ustavo SFRJ določeno družbeno in politično ureditev SFRJ. Zaradi tega tudi po tej ustavi nima nihče pravice priznati ali podpisati kapitulacije in ne sprejeti ali priznati okupacije Socialistične federativne republike Jugoslavije ali posameznega njenega dela. Nihče nima pravice preprečiti občanom SFRJ, da bi se bojevali proti sovražniku, ki bi napadal državo. Vsako tako dejanje je zločin proti ljudstvu. V novi ustavi je uveljavljeno tudi načelo, da je vsak občan, ki z orožjem ali kako drugače sodeluje pri odporu proti napadalcu, pripadnik oboroženih sil SFRJ.

Našteli smo le nekaj novosti in pomenov, ki izpričujejo, da iz osnutka nove ustave veje nov revolucionarni duh v skladu z željami, ki so jih v času narodnoosvobodilnega boja gojili najboljši sinovi naših narodov.

Proslava 30-letnice bitke na Sutjeski

Na seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki je bila 21. junija, so se pogovorili predvsem o proslavi tridesetletnice bitke na Sutjeski. O pripravah na to proslavo je poročal predsednik pripravljalnega odbora Niko Mihaljevič. Iz njegovega poročila izhaja, da bo proslava na dan borca 4. julija na Tjentištu.

Pričakujejo, da bo proslavi prisostvoval tudi predsednik republike Josip Broz Tito. Povabljeni so tudi delegacije republik, pokrajin in zveznih organov ter organizacij.

Na Tjentištu je pripravljeno mesto sotorov za nad 6.000 udeležencev. Pred dnevom proslave bodo izvajali kulturni program za borce in predvajali film »Bitka na Sutjeski«. Pričakujejo, da se bo na proslavi zbralo do 80.000 ljudi. Na spominsko grobnico padlih borcev na Tjentištu bodo položili vence, in po pregledu okoli 7.000 zbranih borcev — preživelih udeležencev bitke na Sutjeski bo veliko ljudsko zborovanje.

Ob tej proslavi ne gre prezreti, da je v dneh od 15. maja do 13. junija

1943 v tej bitki padlo 6.627 borcev od skupno 16.000 in 4.500 ranjencev, ki so se znašli v obroču 160.000 dobro opremljenih sovražnikovih vojakov.

Predsedstvo je na tej seji sklenilo,

VABILO NA PROSLAVO V ILIRSKI BISTRICI

Obinski odbor ZZB NOV in druge družbeno politične organizacije občine Ilirska Bistrica vabijo vse udeležence NOB in vse prebivalstvo na osrednjo slovensko proslavo Dneva borca, ki bo dne 4. julija 1973 s pričetkom ob 10. uri dopoldne v Ilirski Bistrici, na kateri bo govoril član predsedstva ZKJ tovariš Veljko Vlahovič.

Ob tej priliki bo odkrito spominsko obeležje padlim borcem III. Prekomorske brigade.

podeliti za delo v organizaciji borcev nad 600 plaket ZZB NOV posameznim članom, organizacijam in ustanovam. Ob 25-letnici organizacije borcev so prvo tako plaketo podelili predsedniku republike Titu. Letos je plaketo dobila Konferenca za družbeno aktivnost žensk Bosanskega Petrovca v priznanje za organizacijo prvega kongresa AFŽ ter Vasa Smajević, podpredsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Med tujimi organizacijami borcev, ki bodo za dan borca prejele to plaketo so tudi: Zveza koroških partizanov, Sovjetski komite vojaških veteranov, ZBOVID — organizacija borcev iz Poljske, UFAC iz Francije in ANPI združenje bivših partizanov Italije.

Na seji je beseda stekla tudi o sodelovanju članov ZZB NOV v javni razpravi o ustavi SFRJ in o izhodiščih za 10. kongres ZKJ. Ob tem so na seji naglasili, naj borci-komunisti v okviru svojih organizacij ZKJ aktivno sodelujejo v razpravi o izhodiščih, a v razpravi o ustavi bodo sodelovali v okviru SZDL.

besede in dejanja

NEKAJ POMEMBNIH UGOTOVITEV O NAŠEM GOSPODARSTVU

Osebnih dohodki rastejo, ne na podlagi proizvodnje, ampak po rezultatih življenjskih stroškov. Računi skoraj zmeraj temelje na življenjskih stroških, ne pa na rezultatih proizvodnje. Zato nazadnje ostane edino, da zmeraj znova popravijo cene.

Zaloge v podjetjih rastejo od bele tehnike, pohištvene industrije, avtomobilov do prikolice. Vendar ni moč, kot pred leti, prebrati članka, katera podjetja v Sloveniji delajo za skladišče. Strah pred tem, da bi prišla na črno listo zaradi

nelikvidnosti ali kakor koll, povzroča, da te podatke skrivajo.

V našem gospodarstvu namreč sploh ne ustvarjamo nobene konkurence, ker nimamo razpona v gibanju cen. Morali bi imeti najnižje in najvišje cene. Tako pa imamo samo monopol, karteliziranje in pritisk kartelov na zvezni zavod za cene. Če pa ni konkurence, tudi kvalitete ne more biti, zato produktivnost pada, zaposlenost pa je skratka na ničli.

Jugoslovansko in slovensko livarstvo zaostajata za hitrim razvojem v svetu. Njegova velika pomanjkljivost je razdrobljenost na posamezne obrate in industrijske panoge. Rast proizvodnje slovenskega livarstva je počasnejša od jugoslovanske.

DELO — 16. VI. 1973

NACIONALIZACIJA

V Kosovski Mitrovici so v popisu poslovnega prostora ugotovili, da je v tej občini 148 lokalov v privatni lastnini. Sprejeli so sklep o nacionalizaciji 25 takšnih objektov, postopek za nacionalizacijo 30 objektov pa pravkar poteka. Stanovanjsko podjetje v Kosovski Mitrovici je v zadnjih letih prodalo 168 stanovanj v družbeni lastnini privatnim osebam, in sicer po znatno nižji ceni od njihove tržne vrednosti. Vse te kupčije so predali sodnim organom. Začeli pa so tudi postopek proti osebam, ki so nezakonito trgovale s stanovanji v družbeni lastnini ter se tako materialno okoristile. V kratkem bodo pregledali kredite za stanovanjsko gradnjo, ker so ugotovili, da so nekateri ta sredstva porabili ne namensko. Delavska enotnost — 23. VI. 1973

V Sloveniji se je mudila na obisku delegacija dežele Veneto, ki jo je vodil predsednik deželnega sveta dr. Vito Orcalli. V delegaciji so bili še podpredsednik deželnega sveta Walter Gallasso in predstavniki petih strank, zastopanih v deželni svet, in to KPI, socialistične, socialdemokratske, krščansko-demokratske in liberalne stranke. Delegacija je med drugim imela pogovore na republiškem izvršnem svetu s slovensko delegacijo, ki jo je vodil predsednik izvršnega sveta Andrej Marinc. To pot je prvič, da sta Slovenija in dežela Veneto vzpostavili neposredne stike v obliki pogovorov njunih najvišjih predstavnikov. Zato je Andrej Marinc v pozdravnem govoru zlasti izrekel željo in pripravljenost po poglobljanju in nadaljevanju teh stikov in sodelovanja.

Na vabilo KP Kube je odpotovala v Havano delegacija ZK Jugoslavije, ki jo vodi sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc. V delegaciji sta tudi predsednik CK ZK Makedonije Angel Čemerski in namestnik sekretarja izvršnega komiteja CK ZK Hrvatske Dušan Dragosavac.

Po ugotovitvah centra, ki spremlja jugoslovansko življenjsko raven, so v 50 mestih Jugoslavije, v katerih dela 2,5 milijona zaposlenih, cene tistih izdelkov, ki pretežno vplivajo na življenjsko raven ljudi, različne od 20 do 100 odstotkov. Za primer: cena kurjave se od mesta do mesta razlikuje tudi za 50 odstotkov, hrane za 56 odstotkov, obutve za 55 odstotkov, pohištva za 48 odstotkov, stanarine pa celo za 100 odstotkov. Ohrid je 34 odstotkov cenejši kakor pa Maribor. Zdi se, da je na jugoslovanskem tržišču enoten samo dinar, toda tudi ta enotnost je dokaj relativna: njegova vrednost je zelo različna v Beogradu in Zagrebu, Sarajevu in Kopru.

Do 28. junija bodo trajali veliki vojaški manevri severnoatlantskega pakta v severni Grčiji, v katerih sodelujejo enote šestih držav članic NATO. Kakih 4000 vojakov so z letali prepeljali iz oporišč v Zahodni Evropi, z 900 vojaškimi vozili, tanki in topovi vred. Manevrov se udeležujejo vojniki iz Belgije, Britanije, Grčije, Italije, ZDA in Zahodne Nemčije. Manevrom, imenovanim »Aleksander Express 1973«, poveljuje ameriški general Andrew Goodpaster.

Predsednik italijanske republike Leone je sprejel voditelja najmočnejše struje v krščansko-demokratski stranki Mariana Rumorja ter mu zaupal mandat za sestavo nove italijanske vlade levega centra. Rumor naj bi sestavil vlado, katere politična podlaga mora biti takšna, da bo držala do naslednjih parlamentarnih volitev, se pravi še štiri leta. Kar zadeva program, naj bi vlada v prvi vrsti skrbela za ukrepe, ki bi zagotovili obrambo demokratičnega sistema pred napadi neofašistične desnice in pa za ukrepe, ki bi ustavili naraščanje življenjskih stroškov.

Francoski predsednik Pompidou in zahodnonemški kancler Brandt sta se sestala v Bonnu in se pogovarjala v okviru rednih polletnih posvetovanj, za katere sta se državi domenili s sporazumom iz leta 1963. Tudi tokrat so Pompidouja spremljali mnogi ministri, deset članov vlade, s čimer so še posebej obeležili deseto obletnico francosko-zahodnonemškega sporazuma o sodelovanju.

Zunanja ministra ZRN in CSSR Walter Scheel in Bohuslav Chnoupek sta v Bonnu parafirala osnutek sporazuma o ureditvi stikov med obema državama, o čemer so se pogovarjali dve leti. Sporazum, ki ga bosta v začetku jeseni v Pragi podpisala kancler Brandt in predsednik češkoslovaške vlade Strougal, bo prinesel tudi diplomatske stike med državama, prvič po drugi svetovni vojni.

Na povratku iz ZDA, kjer je bil na desetdnevnem uradnem obisku, se je ustavil v Parizu generalni sekretar KPSZ Leonid Brežnev, kjer je imel pogovore s predsednikom Pompidoujem o delikatnih vprašanjih odnosov med velikimi silami.

Po 18 letih izgnanstva se je zmago-slavno vrnil v Argentino njen nekdanji predsednik Juan Peron. Več milijonov Argentinec ga je navdušeno sprejelo v Buenos Airesu, kamor ga je iz Španije spremljal sedanjí predsednik Campora. Ob tem so izbruhnili hudi neredi, ki so zahtevali precej smrtnih žrtev in ranjenih. Incidenti so še bolj zaostriili odnose med različnimi peronističnimi frakcijami, poglobili pa so tudi spor med peronisti in vojaškimi predstavniki.

Tunizijski predsednik Burgiba je v govoru na letni konferenci mednarodne organizacije dela v Ženevi, pozval Izrael in arabske države, naj se začno pogajati, preden bo prepozno za sklenitev pravičnega in trajnega miru. Dejal je, da mora pravičen in trajen mir na Blžnjem vzhodu zajeti pravico Arabcev, da ne bi doživljali okupacije in ponižanj, pravico Palestincev, da ne bodo oropani domovine, in pravico Izraelcev, da jih ne bo nihče metal v morje in iztrebljal. Pogovori so vselej orožje napredka, pa najsi potekajo med bogom ali hudičem. Nihče med nami pa ni angel in ni človeka, ki bi delal zgolj zlo, čeprav Izrael ravna nerazumno in pogubno. Palestinci niso le begunci, katerih usoda zbuja usmiljenje, temveč tudi patrioti, ki se bojujejo za svoje kratene pravice.

Mednarodno pravosodno sodišče v Haagu je zahtevalo od Francije, naj odloži načrtovane jedrske poskuse na Pacifiku. Petnajst članov mednarodnega sodišča je tri tedne pretresalo zahtevo Avstralije in Nove Zelandije, da preprečijo jedrske poskuse, ker radiacija ogroža zdravje in življenje prebivalstva v obeh državah in na manjših otokih v Tihem oceanu. Proti francoskim jedrskim poskusom je protestirala tudi Japonska.

Da večina letošnjega pridelka pšenice ne bi bila — tako kot se je zgodilo lani — porabljena za živinsko krmo, ker je njena tržna cena nižja kot cena kornu, poslovna skupnost kmetijsko-industrijskih kombinatov Jugoslavije predlaga, naj bi povečali zajamčeno ceno pšenice. Predlog, ki ga je poslala poslovna skupnost zveznemu izvršnemu svetu, poudarja, da bi morali v skladu s sprejeto politiko cen povečati zajamčeno ceno pšenice od sedanjih 1,35 dinarja na 1,7 za kilogram. Takšna zajamčena cena naj bi tudi prispevala k večjemu odkupu pšenice, s tem pa bi se tudi izognili velikemu uvozu pšenice.

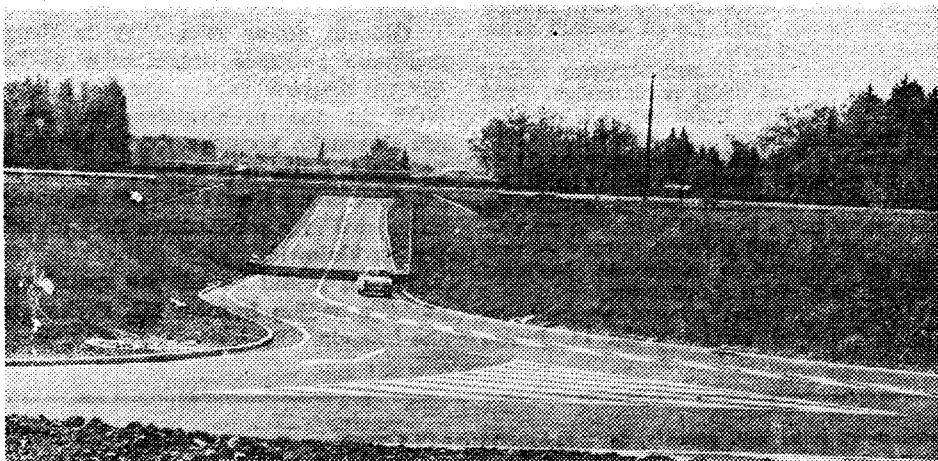
Prvi letošnji poletni dan je presenetil prebivalce v francoskih in švicarskih Alpah — s snegom. Na obronkih francoskih Alp, 1200 m visoko, je bila snežna odeja 5 centimetrov debela. V višjih predelih je zapadlo celo 40 centimetrov snega. V Švici je zapadli sneg povzročil, da je zastal cestni promet čez več prelazov prek Švicarskih Alp.

Egiptovski predsednik Sadat in libijski voditelj Gadaffi sta imela v Aleksandriji pogovore o načrtih za združitev obeh dežel ter o položaju na Blžnjem vzhodu. Rečeno je bilo, da problem Blžnjega vzhoda ne bo rešen, tudi če bi se Izrael umaknil na prejšnje meje, dokler ne bo rešen problem palestinskega ljudstva. Egipt zdaj navezuje posvete z Veliko Britanijo, Francijo, Sovjetsko zvezo, ZDA in LR Kitajsko.

Na povabilo predsednika Tita bo prve dni julija obiskal Jugoslavijo prvi sekretar centralnega komiteja madžarske socialistične delavske partije Janos Kadar.

Stalni odbor neuvrščenih držav je imel na sedežu OZN sestanek, drugi v vrsti sestankov, posvečenih pripravam na alžirsko konferenco voditeljev neuvrščenih držav in vlad. Na sestanku so sprejeli več važnih sklepov.

naši delovni uspehi

Na Jeprci so odprli novo sodobno križišče in tako s prometnega zemljevida Slovenije odpravili še eno »črno točko«, kjer je v minulih letih prihajalo do hudih nesreč in cestnih zagat. Na gorenjski cesti, ki je zlasti v poletnih mesecih preobremenjena, so doslej odpravili že precej ozkih gri ter tako zvečali njeno prepustnost. Novo sodobno cestno križišče na Jeprci je zgradilo Cestno podjetje Ljubljana, stalo pa je 4 milijone dinarjev. Novo sodobno križišče s podvozom je urejeno tako, da bo ob nalivih varno pred poplavljanjem. V ta namen so zgradili dva odvodna bazena, vgradili pa so tudi lovilce maščob, sodobno napravo, ki preprečuje onesnaženje talnih plasti zemlje z olji, nafto ali bencinom, do česar bi lahko prišlo v primeru nezgode cisternskega vozila.

(Besedilo in fotografija Janez Jesenovec)

Pogreb hladne vojne

Drugo vrhunsko srečanje med voditeljema dveh najmočnejših svetovnih držav, Nixonom in Brežnevom, se je po devetih dneh končalo v ponedeljek s podpisom devetih pomembnih sporazumov in skupnega sporočila, ki okvirno začrtuje medsebojno in mednarodno politiko SZ in ZDA. Oba državnika sta po končanih pogovorih v Washingtonu izrazila veliko zadovoljstvo nad doseženimi rezultati. To srečanje je pomenilo konec hladne vojne, sta poudarila, z njim je položen trden temelj za trajen mir na svetu: mir namreč ne bo postal stvarnost samo za narode Amerike in Sovjetske zveze, sta dodala, ampak za vse narode sveta.

Med devetimi sklenjenimi sporazumi velja omeniti predvsem tri — o nadaljnjem omejevanju ofenzivne strateške oborožitve, o sodelovanju pri izkoriščanju jedrske energije in o preprečevanju jedrske vojne. Še zlasti pa je za svet pomemben sporazum o nenapadanju: obe velesili sta se dogovorili, da druga proti drugi ne bosta uporabili jedrskega orožja in da bosta storili vse, da bi uporabo tega orožja preprečili — kar pomeni, da se ne bosta zapletli niti v klasično vojno, ker bi to lahko spodbudilo uporabo jedrske oborožitve. ZDA in SZ sta se tudi zavezali, da jedrskega orožja ne bosta uporabili zoper druge države. S tem dogovorom je dana nova spodbuda ženevskim razorožitvenim pogovorom, ki so bili toliko časa v slepi ulici, pa tudi procesu dogovarjanja med dvema vojaškima blokoma, ki si od časov hladne vojne stojita nasproti v Evropi, zahodnim NATO in vzhodnim varšavskim paktom.

Toda za zdaj ta dva bloka še obstajata in nič še ne kaže, da bi kmalu izginila. Nasprotno — ravno v zadnjem času smo bili priče nekaj zaporednim velikim manevrom pakta NATO in ravno nedavno tega je bilo v Teheranu zasedanje pakta CENTO, ki je nekakšna srednjeazijska podaljšana roka pakta NATO. Navzoče članice (Iran, Turčija, Pakistan, Britanija in ZDA) so se dogovorile, da bodo okrepile »boj proti subverzivni dejavnosti SZ v naftno bogatem Perzijskem zalivu«.

Seveda: med obema velikima bo najbrž res zavladal mir in prijateljstvo, ker drugače ni moglo biti. Oboroževalna tekma je bila predraga, ideološki prepri prenevarni in točke skupnih interesov preblizu, da bi lahko hladna vojna med njima trajala nedogled.

Da bi bilo dvostransko sodelovanje čim bolj koristno za obe strani — in nedvomno bo — je bilo potrebno sprejeti nova pravila igre, ki bi preprečila vsakršno morebitno katastrofo. Svetovnega spopada torej ne bo — obe velesili se predobro zavedata, da bi bil zanj poguben. A kje je jamstvo, da ne bo lokalnih spopadov — takšnih, ki bodo potekali »na obrobju« velikega dogajanja, torej tam, kjer bosta oba velika »korigirala« medsebojne stike na hrbtu tret-

jih, malih ali srednjih držav?

Za to ni nobenega jamstva. To dokazuje na primer nadaljevanje vojne v Kambodži, kjer ameriška letala prav tako brezobzirno kot pred vrhunskim srečanjem Nixon-Brežnev bombardirajo položaje Siهانukovih osvobodilnih sil; to dazuje nečloveška portugalska kolonialna vojna v Afriki, ki dobiva vso sodobno vojaško pomoč iz orožarn pakta NATO; to dokazuje pospešeno ameriško oboroževanje naftno bogatih šekkatov ob Perzijskem zalivu, pa Irana in Saudsko Arabijo — da bi lahko »ubranili interese ZDA na tem področju«; to dokazuje nadaljevanje slepe ulice na Blžnjem vzhodu, kjer še vedno lahko danes ali jutri izbruhne nevaren vojni požar — ob katerem si bosta obe veliki sili očitno umili roke...

Prav zato mi Jugoslovani, ki smo vselej čutili z malimi in srednjimi državami, žrtvami tihega dogovarjanja med velikimi, ne moremo s tolikšnim optimizmom reči, da je hladna vojna nepreklicno konec. Za samo vsebino naše zunanjepolitične usmeritve se namreč s tem srečanjem v Washingtonu ni prav nič spremenilo. Res je, podpiramo vsakršno popuščanje napetosti v svetu, ki prispeva k večji varnosti in miru, obenem pa vztrajno zagovarjamo zunanjepolitična načela, ki opredeljujejo naše nastope v tujini. To so načela neuvrščenosti, ki jih srečanje Nixon-Brežnev ni v ničemer preoblikovalo ali okrnilo. Lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da je marsikaj, za kar smo se vselej zavzemali, našlo svoj odmev tudi v takšnih vrhunskih srečanjih, kot je bilo pravkar minulo, da pa to še zdaleč ni vse, kar je bil od nekdanj naš cilj: enakopravno sodelovanje vseh narodov sveta pri krojenju in usmerjanju tokov mednarodne politike.

Priprave na alžirsko vrhunsko konferenco šefov držav in vlad neuvrščenih držav, ki bo v začetku septembra, se zato aktivno nadaljujejo. Naša partijska delegacija pod vodstvom sekretarja izvršnega biroja predsedstva ZKJ Staneta Dolanca se je te dni mudila na Kubi, ki je že vrsto let sodelovala v neuvrščenem gibanju z najbolj naprednih pozicij. V New Yorku na sedežu OZN, se je sestel pripravljajni odbor za alžirsko konferenco, ki je razpravljajl o dnevnem redu in sklenil predlagati za stalne člane gibanja dve novi državi — latinskoameriški Peru (ki se je pod vodstvom predsednika Alvarada odločil za samoupravno izgradnjo socialistične družbene ureditve) in bližnjevzhodni Katar (novo neodvisno državo ob Perzijskem zalivu). Te dni pa se bo mudil na obisku v Tuniziji tudi predsednik našega zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić, kjer bo najbrž še posebej govoril o bližnjevzhodni krizi, za katere razrešitev so neuvrščene države zelo zainteresirane (tunizijski predsednik Burgiba je namreč sredi maja ponudil Egiptu in Izraelu, da bi posredoval v sporu in ta predlog je nalletel na velik odmev).

Obenem se naša država zdaj aktivno pripravlja na prvo fazo evropske konference o varnosti in sodelovanju, ki se bo začela 2. julija v finskem glavnem mestu Helsinkih. Pri tem se zavedamo, da bi uspeh evropske konference pomenil le polovični uspeh, v kolikor ne bi segel še širše v svet, zlasti pa ne v neposredno evropsko bližino — Sredozemlje, kjer še vedno merita svoje moči obe vojaški velesili. Prav tako se zavedamo, da evropsko sodelovanje lahko pripelje le do sodelovanja med bogatimi, če ne bo zajelo ostalih, podhranjenih ali celo od lakote umirajočih delov sveta, kar bi navsezadnje pripeljalo do novih kriznih žarišč in do nove vojne nevarnosti.

Je pač tako, da je svet prevelik in prenatrpan s številnimi problemi in nasprotji, da bi jih lahko nekajdnevno vrhunsko srečanje dveh državnikov, kot sta Nixon in Brežnev, na mah odstranilo in odprlo svetlo prihodnost za vse. To bi bil čudež — svet pa je v svoji nekajtisočletni zgodovini spoznal več grenkih razočaranj kot pa čudežev. In to je tista trezna, razumsko pretehtana skepsa v optimizmu dveh voditeljev po njunem zgodovinskem srečanju v Washingtonu: dvom v to, da bi lahko predstavnika dveh velesil — navkljub vsej odgovornosti, ki jo upravičeno čutita do svetovnega dogajanja — lahko do vseh potankosti razumela in upoštevala želja ter zahteve vseh tistih, ki na srečanju niso bili navzoči.

KOMENTATOR

Zbor vezistov v Kamniški Bistrici

V soboto vreme partizanskim vezistom ni bilo posebno naklonjeno. Temni oblaki so viseli nizko med planinami in grozili, da se bo vsak čas ulila ploha. Kljub temu je na zbor prišlo več kot 200 ljudi, od tega 100 nekdanjih partizanskih vezistov.

Vse je bilo lepo organizirano. Pot je bila označena z napismi »5. zbor vezistov NOV«, godba KUD »Poštar« je vabila z ubranimi in udarnimi koračnicami. Malo je godb na Slovenskem, ki bi znale tako sijajno gosti partizanske pesmi. Pri njej sodelujejo mnogi stari partizani, med njimi tudi tomšičev Nace Tratar. Vodi jih Viktor Kavalič, znan po svojih visokih cejih in po tem, da zna igrati skoraj na vse instrumente. Da so mu pri srcu partizanske melodije pove že tudi to, da je naročnik in bralec našega lista.

Pred poslopjem, kjer so se zbirali vezisti, je bila izobešena velika skica transverzale kurirjev in vezistov. Ta transverzala je od Gančanov v Prekmurju do Slavnika na Koprskem dolga 700 km in ima 88 kontrolnih postaj, kar izpričuje veliko težavnost. Doslej je to transverzalo izdelalo 26 planincev (od tega en penzionist iz Zagreba), h koncu pa gredo naporu še 100 planincev in poštarjev, da bi si priborili dragocene značke. Doslej je to transverzalo izdelalo tudi 6 pionirjev. Po poteh nekdanjih partizanskih kurirjev in vezistov se planinci, med katerimi so poštarji še posebno lepo zastopani, seznanijo z

mnogimi dogodki iz NOB, z zmagami, porazi in težavami, z veličino naše revolucije.

Na 5. zboru vezistov NOV in PO Slovenije v Kamniški Bistrici je bila navzoča tudi inž. Jelka Lasič-Vida, ki je s svojim možem od prvega do poslednjega dne osvobodilnega boja sodelovala pri ustvarjanju in delovanju radijskih zvez. Napisala je tudi spomine na »Kričača«, prvo tajno radijsko postajo OF. Pozneje je delala v delavnici za zveze v Starih žagah, tik pred koncem vojne pa je tajno prišla v Ljubljano in po radiu prva najavila Slovencem, da je Ljubljana osvobodjena. Tovariši so jo navdušeno pozdravili, Dragica Rome pa ji je izročila šopek rdečih nageljnov.

Tradicije partizanskih vezistov so izrednega pomena za priprave na splošni ljudski odpor. To je bilo razbrati zlasti iz govora inž. Miloša Breliha, ki ga zaradi vsebinske tehtnosti in bogatosti objavljamo na 9. strani. Zdi se nam potrebno, da na ta način počastimo trideseto obletnico službe zvez slovenske partizanske vojske.

Združeno podjetje za PTT promet, ki je pokrovitelj kurirjev in vezistov, vsestransko neguje bojno izročilo svojih vzornikov. To je bilo očitno tudi iz kulturnega sporeda, ki so ga pripravili mladinci šolskega PTT centra. Posebej moramo omeniti tudi pevske zbor osnovne šole Valentin Vodnik iz Šiške v Ljubljani, ki pod vodstvom Branke

Udeleženci 5. zbora vezistov v Kamniški Bistrici. V ospredju so pionirke, članice pevskega zbora osnovne šole Valentina Vodnika iz Šiške v Ljubljani.

PRISPEVKI ZA DOM V KUMROVCU

Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik 3.500.— din; Kmetijski inštitut »Boris Kidrič« Ljubljana 500.— din; »Nikron« Maribor 5.000.— din; Aktiv ZZZB NOV »Sava« Kranj 1.190.— din; ZZZB NOV Selnica 1.516.— din; ZZZB NOV občine Hrašnik 14.070.— din; OOS »Zito« Domžale 1.124.— din; OOS komunalno podjetje Domžale 1.357.— din; Krajevna skupnost Starše — Maribor 500.— din; Osn. šola Turnišče (Lendava) 540.— din; Osn. šola K. D. Kajuh — M. Sobota 1.644,90 din; Mladinski aktiv IMV — Brežice 787.— din; Mladinski aktiv Zupce — Brežice 300.— din; Mlad. aktiv Agroservis — Brežice 190.— din; Mlad. aktiv Gimnazija — Brežice 700.— din; Mlad. aktiv Sromje — Brežice 170.— din; Mlad. aktiv OKP Dobova — Brežice 250.— din; Mlad. aktiv Artiče — Brežice 150.— din; Mlad. aktiv »Agraria« — Brežice 300.— din; Mlad. aktiv Catež — Brežice 100.— din; VVZ »Mladí rod« Ljubljana 490.— din; Osn. šola »Stanka Makarja« — Senjur 200.— din; Delavci KZ SZ in SPIZ Koper 245.— din; Učenci osn. šole Dobovec pri Rogatecu 129.— din; Plestenjak Peier, Skofja Loka 260.— din; ZZZB NOV občine Ormož 2.810.— din; OOS — SDK Ptuj 698.— din; Obč. konf. SZDL Ptuj 135.— din; Skupščina občine Ptuj 3.578,95 din; Osnovna šola »Franc Belšak« Gorisnica 477.— din; OOS »Monter« Poljane 485.— din; Obč. odbor ZZZB NOV Ljutomer 630.— din; Člani kolektiva GP Beograd — Crnomelj 1.560.— din; Dijaški dom in vrta — Skofja Loka — Trata 575.— din; ZZZB NOV Vinska gora 4.320.— din; ZZZB NOV Luskovica — Skofja Loka 365.— din; Osn. šola Kuzma 580.— din; TIS — Laško 30.— din; ZZZB NOV Marija Gradec — Laško 200.— din; KS Radeče 120.— din; VVZ Laško 191.— din; ZZZB NOV Vrh nad Laškimi 873.— din; ZZZB NOV Sedraž pri Laškem 1.072.— din; Zdravilišče Laško 295.— din; Pivovarna Laško 580.— din; ZZZB NOV Ožbolt 395.— din; OOS GO Ožbolt 560.— din; Obč. odbor ZZZB NOV Ljutomer 2.307.— din; Pionirski odred osn. šole Križevci 460.— din; OOS — doma upokojencev Vilus — Maribor 300.— din; Krajevna organ. SZDL Lokavec (Lenart) 500.— din; OOS — UV Novo mesto 50.— din; OOS — Zavoda za carjenje, Ljubljana 130.— din; OOS Lesnina, Lj. 2.007.— din; »Toplarna«, Lj. 928.— din; Osn. šola Polhovgradec 958,85 din; CK ZMS Ljubljana-Center 1.188.— din; OOS — Klinične bolnice za porodn. in žen. bolezni, Ljubljana 200.— din; »Slovenija vino«, Lj., 1.500.— din; Centralna teh. knjižnica — Ljubljana 500.— din; OOS Kovinska industrija Ig pri Ljubljani (kolektiv) 2.090.— din; Osnovna šola Gornja Radgona 595.— din; Založba OBZORJE — Maribor 2.000.— din; Zavod za socialno delo Ljubljana-Vič 200.— din; ZMS aktiv tobačne tovarne Ljubljana 500.— din; Komunalno gospodarstvo Menges 258.— din; Helios — Domžale 21.260.— din; Splošna bolnišnica — Maribor 5.000.— din; OOS »Petro« — Brežice 900.— din; Obč. sind. svet Lendava 50.— din; OOS Otroški vrt Slov. Bistrica 340.— din; OOS ISKRA — aparat Ljubljana 1.450,70 din; OOS — VVZ Najdihojca Ljubljana 460.— din; Butara Franc — Ljubljana 200.— din; Gasilska brigada — Ljubljana 610.— din; KO ZZZB NOV Pameče — Slov. Gradec 550.— din; KO SZDL Hrastovec — Lenart 1.875.— din; KO ZZZB NOV Gradišče Slov. Gorice 3.786,80 din; DV — Gradišče v Slov. Gorici 200.— din; Vernik Adolf, Gor. Poljane 50.— din; Brumec Florjan, Gor. Poljskava 50.— din; OOS centr. teh. knjižnice Ljubljana 230.— din; ZZZB NOV Cerkije 1.210.— din; Mladinski aktiv Komunalni servis — Kranj 1.050,50 din; Osn. šola III. Murska Sobota 455.— din; Veterinarska postaja Ptuj 1.065,53 din; OOS Vitomarci — Trnovska vas 353,55 din; OOS osnovne šole Desternek — Ptuj 552,95 din; Učenci osn. šole Vera Slander — Polzele 534,50 din; Osn. šola Kostivnica — Podplati 100.— din; Celjska lekarna — kolektiv 40.— din; OOS občine Radovljica 725.— din; KO ZZZB NOV Bohinjska Bistrica 1.063,20 din; KO ZZZB NOV Radovljica 3.420.— din; KO ZZZB NOV Lancovo 1.270.— din; KO ZZZB NOV Gorje 990.— din; KO ZZZB NOV Bled 5.340.— din; Kolektiv Hotel »Grajski dvor« — Radovljica 310.— din; KO ZZZB NOV in SZDL Ljubno — Otoče 920.— din; KO ZZZB NOV Ribno 2.210.— din; KO ZZZB NOV Begunje 1.100.— din; Zdrav. dom Maribor 881,50 din; KO ZZZB NOV Velka — Maribor 6.242,50 din; Fakulteta za strojništvo Ljubljana 1.625.— din; Obč. sodišče Jesenice 200.— din; Mladinski aktiv osn. šole Grad 136.— din; Zelen. zdrav. dom Maribor 500.— din; GP Obnova — Maribor 2.000.— din; Kosmač Stefan, Skofja Loka 100.— din; Elektro Maribor 9.010.— din; Celjske lekarne (kolektiv) 50.— din; Lovska družina Zemon, Ilirska Bistrica 300.— din; OOS

SDK Ljubljana 1.000.— din; Otroški vrt — Slov. Bistrica 340.— din; Obč. sindikalni svet Celje 350.000.— din; OK ZMS Celje 700.— din; ZZZB NOV Celje 210.— din; Osn. šola Zavrč (kolektiv) 201,20 din; Skupščina občine Ptuj (kolektiv) 322.— din; KO SZDL Sentjur pri Celju 800.— din; Ob. konf. ZMS Celje 1.815.— din; KZ Lendava 1.340.— din; ZZZB NOV Franjo Vrnč Celje 2.764.— din; Slovenija les TLC Rimske Toplice 1.210.— din; Sekcija za vleko Zidani most 1.345.— din; Osn. šola Radeče 1.226,15 din; Skupščina občine Laško — kolektiv 630.— din; Nadzorna proga Izdani most 420.— din; Kovačič Vesna — Koper 100.— din; Gostinski šolski center — Izola 1.073,20 din; Kadunc Slavko, Smarje Sap 300.— din; ZZZB NOV Gorenja vas — Sk. Loka 645.— din; ZZZB NOV Bregansko selo pri Brezicah 1.075.— din; OOS prometna in zvez Ljubljana 1.860.— din; Geodetski zavod SRS (kolektiv) 960.— din; PTT servis Ljubljana, 1.090.— din; Zavod za spomen. varstvo Ljubljana 230.— din; KO ZZZB NOV Prem 310.— din; Kranjc Karel — Il. Bistrica 10.— din; KO ZZZB NOV Dol. Zemon 295.— din; Kolektiv LM Il. Bistrica 330.— din; Zaposleni pri TKS Ilirska Bistrica 13.— din; SZDL Krog — M. Sobota 692.— din; Center slepih — Skofja Loka 1.000.— din; Rdeči križ Slovenije, Ljubljana 5.000.— din; KIK Pomurka Murska Sobota 800.— din; Ziviska industr. Kamnik 5.000.— din; TRAK — Menges 5.669.— din; Osn. šola Polana 440.— din; TIS Lendava 100.— din; Elektrotehna Ljubljana 4.370 din; Kolektiv Gozdarstvo, žaga, Lendava 920.— din; Osn. šola Prežihov Voranc Ljubljana 269.— din; OOS reševalna postaja — Ljubljana 585.— din; Gozdno gosp. obrat Sentjur-Celje 406,85 din; PO in AZMS pri osn. šoli bratov Stefanov — Markovče, Ptuj 638,90 din; Pental, Ljubljana, obrat Il. Bistrica 969,30 din; OOS raziskovalna skupnost Slovenije, Lj., 160.— din; ZZZB NOV občine Domžale 12.000.— din; Člani kolektiva osn. šole Horjul 210.— din; ZZZB NOV DOBOVA — Brežice 3.495.— din; Kraj. skupnost Zg. Stavnica 2.116,20 din; Lovska družina Lenart 1.000.— din; Osn. šola Dvorjane — Maribor 130.— din; KO SZDL Cerkvenjak — Lenart 1.034.— din; I. gimnazija (kolekt.) Ljubljana 140.— din; OOS — obrata za gospodarstvo M. Sobota 3.000.— din; Kemicid — Slov. Bistrica 190.— din; KO ZZZB NOV Vuzenica 485.— din; Elektro Ljubljana — enota Trbovlje 2.570.— din; KO ZZZB NOV Visoko — Kranj 1.020.— din; Skupščina občine Ljubljana Šiška (kolektiv) 1.580.— din; Kolektiv žel. po. taje Pragersko 240.— din; Skole Franc, Poljane 50.— din; ZZZB NOV — KO — Starše 2.465.— din; ZZZB NOV Rače 3.304.— din; ZZZB NOV »Ivana Cankarja« — Maribor 1.026.— din; Pionirska organizacija osn. šole Maks Durjava — Maribor 368,75 din; I. gimnazija Ljubljana 200.— din; DINOS — papir (sole) 4.428.— din; Mestni svet zveze sind. Ljubljana 20.000.— din; Posebna osn. šola Sk. Loka 250.— din; ZZZB NOV občine Piran 4.455.— din; SGP Hrašnik 3.010.— din; Instalacije, Grosuplje 5.000.— din; ZZZB NOV občine Metlika 1.890.— din; KO ZZZB NOV Vojska na Krasu 1.500.— din; MO ZVVI Nova Gorica 1.494.— din; DINOS — Ljubljana (sole) 13.457,50 din; KO ZRVS Grgar 370.— din; Mizarstvo »Iztok«, Miren (kolektiv) 3.359.— din; KO ZRVS Maksa Valentinciča, Solkan 342.— din; Mladina »Fructala« in Voljnički klub VP 1286 A.J. dovsčina 1.600.— din; KO ZZZB Deskle (N.G.) 4.295.— din; MO ZZZB Nova Gorica 860.— din; KO ZZZB Avče 1.182.— din; Kolektiv goriskega muzeja 225.— din; Kolektiv obč. sind. sveta Nova Gorica 200.— din; KO ZRVS Sempas 410.— din; OOS Zdravstveni dom M. Sobota 5.800.— din; Krajevna skupnost Rogasčevci 200.— din; Krajevna skupnost Lenart Slov. Konjice 500.— din; Skupščina občine Novo mesto 5.000.— din; Osn. šola Katja Rupena, Novo mesto 1.000.— din; Obč. konf. ZMS Idrija 1.000.— din; DINOS, Ljubljana (sole) 15.803,15 din; Pionirski odred osn. šole Jarenina 250.— din; KO SZDL Lenart 2.085.— din; OOS — akademija znanosti in umetn., Ljubljana 710.— din.

Skupno zbranih prispevkov do 21. 6. 1973 3.837.163,15 din.

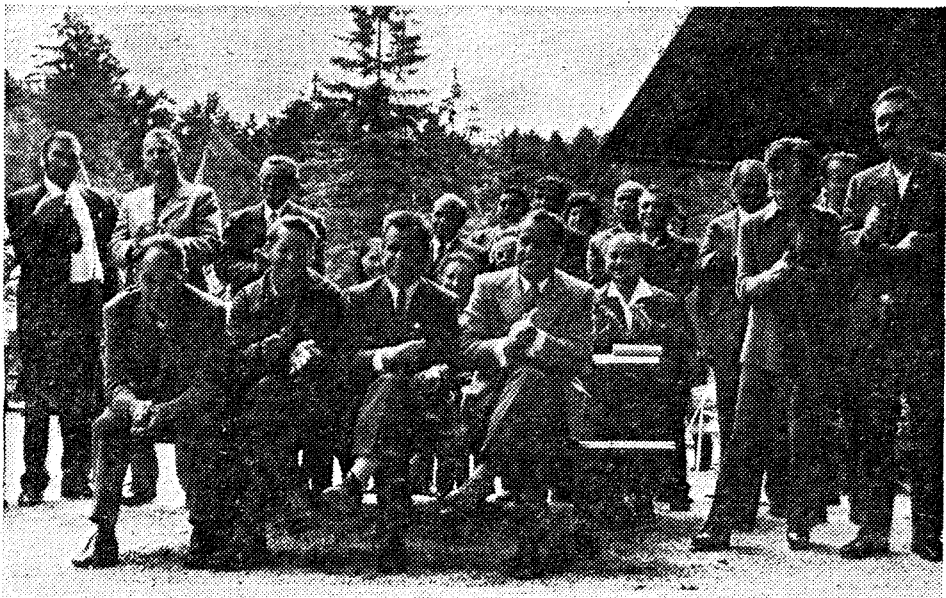
Celotna Jugoslavija je zbrala do 10. 6. 1973 43.417.011,90 din.

Odbor za gradnjo spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke in prosi darovalce, da prostovoljne prispevke nakažejo na tekoči račun štev. 50100-678-46402 Odbor za gradnjo v Kumrovcu pri RO ZZZB NOV Slovenije.

PRISPEVAJTE H GRADITVI SPOMINSKEGA DOMA BORCEV NOV IN MLADINE JUGOSLAVIJE V KUMROVCU — DOM BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV IN NARODNOSTI!

BORCEM DRUGEGA ZAGORSKEGA PARTIZANSKEGA ODREDA

Dne 6. in 7. oktobra bomo v Selnici pri Zlatarju proslavili tridesetletnico ustanovitve II. zagorskega partizanskega odreda Hrvatske. Odred je bil ustanovljen v Selnici. Občinski odbor ZZZB NOV Zlatar-Bistrica hkrati pripravlja spominsko knjigo, ki bo vsebovala zgodovino bojne poti odreda. V njej bi naj bil tudi seznam vseh živih in mrtvih pripadnikov odreda. Zato se občinski odbor obrača na vse žive borce, ki so bili kakorkoli v zvezi z odredom (bodisi kot borci bodisi kot politični delavci ali stalni kurirji med odredom in komitejem itd.), naj to sporočijo občinskemu odboru ZZZB NOV Zlatar-Bistrica, p. št. 41247. Hkrati vabijo vse bivše borce, naj se udeležijo proslave tridesetletnice.

Med udeleženci zbora vezistov v Kamniški Bistrici je bil tudi prvi načelnik odseka za zveze pri Glavnem štabu NOV in POS tovariš Franci Kolar. Vidimo ga četrtega z leve sede v prvi vrsti.

ZAHVALA

Vsem, ki ste sodelovali pri komemorativni slovesnosti v GLOBELI pri Sodražici in tako počastili spomin mojega pokojnega moža-borca NOV Viktorja Makorela-Zmaga, se iskreno zahvaljujem.

Posebno zahvalo izrekam tovarišu Jožetu Vidicu, pobudniku te akcije, združenju borcev NOV Sodražica in Zivornica, občinskemu odboru ZZZB NOV Jesenice ter nastopajočim v kulturnem sporedu.

Hvaležna

Marija Mokorel s sinom Tomom

INDUSTRIJA
STAVBNEGA
POHIŠTVA

RIBNICA

KOMPLETNO STAVBNO POHIŠTVO ZA VASO HISO — OKNA — VRATA — POLKNA — VHODNA IN GARAZNA VRATA.

Prodaja na kredit — popust za devize. Informacije 87 212

Saks kar dobro obvlada partizanske pesmi.

Posebno atrakcijo so pripravili radioamaterji iz vse Slovenije po UKW zvezah prek Domžal poslali 5. zboru vezistov NOV v Kamniški Bistrici čestitke in pozdrave, potem pa so člani radiokluba »Triglav« (YU 3 APR) iz Ljubljane, Vojkova 19, prikazali še »lov na lisico« z zavezanimi očmi, kar pomeni, iskanje skrite radijske postaje samo z elektronskimi sredstvi. Prikazane veščine so dokaz, da je med mladino za radiotehniko veliko zanimanje in da radioamaterji Slovenije zvesto negujejo revolucionarno izročilo partizanskih vezistov.

Zbor vezistov NOV v Kamniški Bistrici se je končal s tovariškimi pomenki ob tabornem ognju.

FRANCI STRLE

OB 30-LETNICI TRETJE PREKOMORSKE BRIGADE

Dne 4. junija 1973 bo v Ilirski Bistrici osrednja proslava ob dnevu borca v Sloveniji.

Na proslavi bo govoril član IB CK ZKJ tovariš Veljko Vlahović. V kulturnem delu programa bo nastopil domači in Tržaški partizanski pevski zbor ter recitator Janez Vrhunc iz Ljubljane.

Ob tej priložnosti bodo ob 9. uri dopoldne v »Parku 3. prekomorske brigade« odkrili spominsko obeležje in ga izročili v varstvo mladini tamkajšnje osnovne šole. Prav tako bodo organizirali zbor in tovariško srečanje nekdanjih borcev III. prekomorske brigade, ki ima domicilne pravice v Ilirski Bistrici in ki letos v jeseni praznuje 30. obletnico svoje ustanovitve.

Prihodnjic bomo objavili članek Alberta Kluna, polkovnika JLA v pokoju, ki je bil v brigadi od njene ustanovitve do konca vojne.

Tiho delo v okupirani Ljubljani

Ze jeseni 1941 leta sta prišla k meni brata Pepe in Berto Zornada in me začela pripravljati za ilegalno delo. Kot za preizkušnjo smo pri nas doma na Titovi 66 poleg starega štedilnika izkopali majhen bunker. Ta mi je pozneje služil za spravljjanje raznega materiala, ki sem ga imela čez noč pri sebi. Začela sem delati. Najprej sem prepisovala razne sestavke, ki so bili natisnjeni v Slovenskem poročevalcu. Čez kak mesec pa sem prvič odšla na javko in to v Tavčarjevo ulico k znani aktivistični družini knjižničarja Guliča. Tam je že bilo nekaj mladih deklet, ki so bile zadolžene za različna dela. Tu sem dobila ilegalno ime Nadja, po katerem me še danes poznajo ljubljanski ilegalci. Prvič sem tam videla Darjo, svojo kasnejšo in najožjo sodelavko, nato Dešo, Bredo, Barbko in domačo hčerko Mileno. Kakor hitro smo se dogovorile o vsem potrebnem smo dobile svoje delo in že sva z Darjo odhiteli z določeno nalogo tja nekam za Ljubljano na drugo javko. Tak je bil začetek mojega organiziranega ilegalnega dela v narodnoosvobodilnem gibanju. Postala sem kurirka dokumentne tehnike.

Kaj je bila pravzaprav dokumentna tehnika? Verjetno za ilegalce eno izmed najvažnejših in najpotrebnejših organizacij. Ilegalci, ki so se skrivali pred javnostjo in sovražnikom, so morali imeti dobro ponarejene listine. Z okupacijo pa se je v Sloveniji začela tvegana ilegala in se širila čedalje bolj. Osnovna dejavnost dokumentne tehnike v Ljubljani pa je bilo prav oskrbovanje ilegalcev z »legalnimi dokumenti«. Tu so sodelovali zanesljivi strokovnjaki, spretni risarji, cinkografi, poznavalci papirja itd. Nепrestano so bili potrebni novi ljudje in veliko materiala. Nikoli ne bi verjeli, kaj vse je bilo potrebno, da so izdelali recimo eno osebno izkaznico ali propustnico, ki je rabila za prehod čez blok. Mi pa smo jih v letu 1942 izdelali prav gotovo 60 do 80 na dan. Ne spominjam se, da bi zaradi teh listin kog na blokih prišli, kar je dokaz, da je dokumentna tehnika delovala brezhibno in zanesljivo.

Kje je bila ta izdelovalnica v začetku, sploh nisem vedela. Pa saj tudi nisem smela vedeti. Naše strogo konspirativno delo ni dovoljevalo, da bi sodelavci poznali delo drugih. Če pa v neki ustanovi delaš dalj časa, nehoti sčasoma spoznaš več ljudi. Pri tem delu pa je bilo tako, da nam je do tega pomagal celo okupator, ki nam je kdaj pa kdaj ugrabil kako našo delavko. Seveda smo potem tembolj morali dopolniti za delo tisti, ki smo še ostali zunaj in neodkriti. Tako se je zgodilo, da sem pozneje videla, da ves ta »atletički« obstoja iz ene same omarice za perilo, ki pa je imela dvojno steno in votla vrata. To omarico smo potem, kadar je postalo staro stanovanje nevarno selili iz kraja v kraj.

Vsako jutro sem morala najprej na glavni sestanek, ki je bil največkrat kar na prostem. Velikokrat smo hodili v Tivoli. Druga za drugo smo sedale na klopec in od Milana Škerlavaja-Petrača ter kasneje od Cirila Lukmana-Anja dobivale naloge za tisti dan. Največkrat pa so nas naročali še za popoldne, a to za kak drug kraj.

Med italijansko okupacijo smo mlada, brhka in urejena dekleta kar dobro krotile Italijane, ki so bili znani po tem, da so radi gledali vse, kar je bilo ženskega. To smo znale s pridom izkoriščati. Vendar se nas je velikokrat zbralo preveč skupaj in včasih so zato postala tla prevročja. Imele smo pravo srečo, da nas niso zajeli kar po več skupaj. Mlad človek je pač drzen, a nepredaren.

Najpogostejše, lahko bi rekla dvakrat na dan, sem obiskala javko v semenarni Bezenšek na Miklošičevi cesti. Tam je bil velik promet. To posebno spomladi, ko so ljudje kupovali semena. Pa tudi tri tedanje uslužbenke so težko živele, če kak dan nismo prišle k njim. To so bile dobre, zveste tovarišice, ki so nam polna tri leta nudile zavetje. Razne predmete smo puščale tam in jih zopet odnašale, na njihovih obrazih pa nikdar ni bilo videti strahu in nejevolje. Tudi lastnik trgovine, ki v začetku verjetno ni vedel, po kaj prihajamo tja, je bil z nami dober. Mladost doseže prav vse, če se le česa zavestno loti.

Enako dobro smo se počutili pri fotografu Slaku v Tavčarjevi ulici. Njegov atelje je bil dobro obiskan. Tudi okupatorjevi vojaki so bili pogosto tam. Me pa smo se večkrat slikale, kar je bilo potrebno zaradi konspiracije. Slak je bil odlični človek, prav tako je bila naša tudi vsa njegova družina. Ta javka je vzdržala vse do konca vojne, ne da bi jo bili razkrili. Pa trafika Belak, ki nam je poleg skrivališča nudila še cigarete in tobak. In dalje kiosk Mlakar na Resljevi cesti pa nepozabna Zinka v kiosk pred Ljudsko pravico. Pa številne mlekarne, trgovine, čevljarne delavnice in drugi pro-

stori, kjer so bile različne kratkotrajne in dolgotrajne javke, so nam veliko pomagale. Vsem tem gre zahvala za vse, kar so naredili za našo stvar. To se danes verjetno sliši kot samo ob sebi umevno. Takrat pa je bilo to lahko zelo nevarno za tistega, ki nas je sprejel, prav tako nevarno pa tudi za nas. Ne smemo pozabiti, da je bila Ljubljana obdana z bodečo žico, da je bilo v njej veliko okupatorjev in domačih izdajalcev tako v uniformah kot v civilu.

Bilo je spomladi 1942. leta, ko se je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja odločilo, da iz zaporov na ljubljanskem sodišču reši tedanjega organizacijskega sekretarja CK KPS Tometa Tomšiča in njegovo ženo. To so bile obsežne priprave, ki so morale biti izvršene zelo premišljeno in konspirativno, kajti nekoč se je nekaj podobnega že ponesrečilo. Pri tem je imela eno bistvenih nalog prav dokumentna tehnika. Za številne ljudi je bilo treba pripraviti nešteto dokumentov, kajti k temu podvigu je bilo pri tегnjenih veliko aktivistov. Darja je vsak dan izdala več vrst dokumentov, jaz pa sem jih odnašala v pregled, pa spet nazaj v popravek. Če pa se jim je zdelo kaj sumljivo, jih je bilo treba izdelati ponovno. Takrat sem bila še premlada, da bi bila lahko presodila, kako važno delo opravljamo. Dosti je bilo, da sem bila trdna in da sem opravljala do potankosti vse tako, kot mi je bilo naročeno. Vem le to, da je bilo strašno, ko sva z Darjo stali v sodnijskem parku in je na vsem lepem prišlo sporočilo, naj se takoj umaknemo, ker se akcija ni posrečala. Kmalu zatem 21. maja 1942 so Tometa Tomšiča ustrelili...

Najboljši dokaz odličnega dela dokumentne tehnike pa je bil vsekakor dvig denarja — milijon lir v banki. Preden so bile za to delo vse okoliščine primerne, preden je bilo mogoče tvegati ta na videz »pravi« dvig denarja v banki, so bile potrebne mnoge natančne priprave, sicer bi se vse izjalovilo. Dvig je bil izveden po vseh pravih poslovanja in banka je odkrila falsifikat na osnovi izpiska šele dva dni pozneje. Toda — raje ga je pripisala tržaškemu gangsterjem kakor OF. Vse potrebne listine, žige, podpise itd. je oskrbel naša dokumentna tehnika.

V letu 1942. sem prevzela tudi raznašanje ali bolje oskrbovanje nekaterih ustanov, kakor Narodne univerzitetne knjižnice, Muzeja in pa nekatere voditelje gibanja s tiskanimi izvodi ilegalnih časopisov, brošur in plakatov. Danes bi temu rekli obvezni izvod vsega, kar smo tiskali v ilegalnih tiskarnah in ciklostilnicah. Povedati hočem le, da sem si nekatere izmed teh naslovov morala napisati, ker si vseh nisem mogla zapomniti. Vse te izvide sem takrat dobivala na javki pri Ivanki v Krojaški ulici, kjer je imela primerno skrito stanovanje. Zgodilo pa se je kakor večkrat v 1942. letu da sem prišla jutraj k njej, pa me je prestregla sosedka, za katero sploh nisem vedela da ve, po kaj hodimo tja. Povedala mi je, da je v Ivankinem stanovanju italijanska zaseda in naj se zato takoj obrnem nazaj, sicer bo prepozno. Odhitela sem po stopnicah. Na ulici sem prestregla še dve dekleti in potem smo stekle na vse strani. Tudi druge smo obvestile pravočasno, da se ni zgodila še večja nesreča.

Zvečer sem vsa utrujena prišla domov. Sredi noči me je zbudila grozna misel. V Ivankini kleti sem pustila vse naslove, kamar sem odnašala tisk. Nisem mogla dočakati policijske ure in mama me je komaj zadržala, da nisem šla ven, še preden je bilo to dovoljeno. Zgrozila sem se ob misli, da bi lahko našli vse te meni zaupane naslove in aretirali ter verjetno tudi pobili vse tiste, za nas tako važne in dragocene ljudi. Tekla sem naravnost v ključavničarsko delavnico na Resljevi oziroma Kolo-dvorski ulici. Ta delavnica je bila namreč med obema cestama na dvorišču. Bila je zelo primerna za naše delo predvsem zaradi dvojnega izhoda. Tu je delal Peter Lešnjak. Zaposlen pa ni bil samo kot ključavničar. V glavnem je delal za potrebe Centralne tehnike. Povedala sem mu, kaj se mi je zgodilo. Rekel mi je, da mora vsak sam popraviti napako, ki jo naredi. Na to sem bila pripravljena. Dal mi je novo ključavnico in močne klešče ter me poučil:

»S kleščami boš odščipnila ključavnico, se splazila v klet, vzela naslove, nataknila novo ključavnico in odšla.«

Tako mi je lepo razložil Peter. A v stanovanju v Krojaški ulici so bili v zasedi Italijani. Stanovanje je bilo v drugem nadstropju, s tem pa še ni bilo rečeno, da so vražniki ne bi mogli biti že na vežnih vratih ali že kar kje v temni veži. Pohitela sem. Previdno in tiho sem stopila na hodnik. Srce mi je bilo tako močno, kot bi zuna-j po cesti korakala italijanska patrolja.

V veži sem nekoliko počakala, da bi se za silo umirila in razgledala. Na kletnih vratih je visela žabica. Torej še vse v redu za klenjeno. Vzajem klešče in jo z vso močjo preščipnem. — Resk —, se je izdajalsko razleglo po veži. Za trenutek počakam in pri-sluhnem, če od kod ne prihaja kaj sumljivega — nevarnega. Premaknem se in previdno stopim po stopnicah v klet. Luči si sploh ne upam prižgati. Po občutku, tipaje poiščem prostor, kjer sem prejšnji dan pustila naslove. Še so tam. Vtaknem jih v žep in že sem pri kletnih vratih. Zaprem jih, obesim novo ključavnico, spravim orodje in že držim za kljuko vežnih vrat. V meni je ena sama misel: ven, čimprej ven iz te kletke.

Pol uspeha je že za meno. Stopim skozi vrata. Bežen pogled na desno in levo in že jo mahnem proti Ljubljani. Ko sem na koncu, se še enkrat ozrem nazaj! Zdaj imam kaj videti. Od Mestnega trga, po Krojaški ulici prihajajo Italijani. Verjetno z nalogo, da izmenjajo zasedo, ali pa da še bolj natančno preiščejo prostore Ivankinega stanovanja. Toda to me ne zanima več. Naslovi so v moji torbici.

V naslednjem trenutku že hitim novim nalogam in nevarnostim naproti.

Izšla je prvomajska številka Slovenskega poročevalca. Z Elmo Borutovo-Škoporčev o sva morali po nekaj sto izvodov te izdaje v »tiskarno« na Hrdecke cesti. To številko je bilo treba zaradi praznika takoj razdeliti. Vzeli sva vsaka svojo aktovko in odšli. Tja grede sva bili videti kakor dve učenki, nazaj pa je bila slika precej drugačna. Aktovki sta bili tako nabasani in seveda zaradi oblike časopisa kar štirioglati. Vračali sva se za Ljubljano, ker se nama je tam zdelo bolj varno kot pa mimo roške kasarne. Kmalu od prisilne delavnice sem sta se nama pridružila dva italijanska vojaka-planinca. Eden od njiju je znal za silo tolči po slovensko. Midve se prav gotovo ne bi spustile v pogovor z njima, če ne bi imeli takoj nevarnega tovora. Pogovarjati smo se začeli o vremenu, pa o tem kam bi šli zvečer plesat, ali pa, če bi šli v kino. Jaz sem govorila italijansko, kar jima je zelo ugajalo. Prešerno sva se hoteli sme-jati, a vedno nama je pogled uhajal na nabasani aktovki. Naenkrat pa je eden izmed njiju »vprašal: »Ma kaj nesete v tisti torbi?«

»Krompir, seveda krompir.« sva hiteli pripovedovati, ker je bilo težko. »Dala ga nama je teta v Štepanji vasi.«

Na vsak način sta nama zdaj hotela pomagati nositi. Vendar si tega nisva upali dovoliti. To pa je postalo sumljivo in vse bolj sta naju vojaka spraševala. Kljub vsemu pa se je najina pot vse bolj krajšala in vedno bliže sva bili Ambroževemu trgu, kjer sva nameravali iti na tramvaj. Še malo sem se pošalila, se hitro »domislila« za sestanek, ki naj bi bil zvečer, in že sva skočili na rešilni tramvaj.

A tudi tu nisi vedel, kaj te čaka. Morda racija, preiskava ali kaj podobnega. V tem trenutku pa je bila to za naju rešitev. Zopet sva jo zagodli okupatorju in opravili svojo nalogo.

Takih doživljajev je bilo kasneje vedno več. Okupator je vse bolj spoznaval naše delo in vse bolj nadzoroval ceste, lokale in ustanove.

Tako sem v poletju 1943. leta zopet odnesla obvezne izvide neke brošure v Narodno univerzitetno knjižnico. Tja sem prihajala že dobro leto in nikdar se ni zgodilo nič posebnega. Knjižničar Ivan Pintarič me je vedno sprejel zelo prijazno. Običajno sva izmenjala neka besed o napredovanjih

na frontah, o skorajšnjem koncu, in že sem odhitela.

To pot pa je bilo precej drugače. Kakor ponavadi se prismejem v njegovo pisarno in hočem oddati, kar sem prinesla. Toda ta me ne pozna več in tudi nihče drug noče vzeti od mene paketa, ki sem ga prinesla. »Nesite, kamor hočete! Pojdite ven!«

V glavi se mi tedaj posveti, da mora biti nekaj narobe. A kaj? Pri vходу v knjižnico nisem videla nič sumljivega. Nobena prošnja, da tudi jaz tega ne morem odnesti nazaj, ni pomagala. Obrnem se in lepo, kar se je dalo brezbrizno, začnem hoditi po stopnicah ter proti vratom. Precej stopnic je, a zdelo se mi jih je vse premalo, da bi lahko premislila, kaj bom rekla in kako se izgovorila pri italijanski straži, ki je medtem že stala na vratih.

Ko stopim na zadnjo stopnico, lepo v italijanski pozdravim, stražar pa me vpraša, kako da sem se tako zamudila in zakaj grem domov zadnja. Nasmehnem se mu in rečem, da sem morala vzeti še eno knjigo. Imel me je za študentko, in tako je bil z odgovorom zadovoljen. Celo vrata mi je na široko odprl in spet me je objela svoboda.

Kako sem prišla do naslednje javke, ne vem. Tam pa so me vprašali, če mi je slabo in mi ponudili kozarec vode. Ko sem jim povedala, v kakšni pasti sem bila, je postalo slabo tudi njim.

Zanimivo, a tudi nadvse tvegano je bilo sodelovanje z železnico. Ko se je v Ljubljani nabralo po raznih skladiščih dovolj blaga, da ga pošljemo partizanom, smo začeli s pripravi. Železnica oziroma železničarji — sodelavci Centralne tehnike so pripravili vagon, dokumentna tehnika pa vse potrebne listine od tovornega do prevoznega lista in vse drugo. To so bile priprave, ki so trajale več dni. Pogosto smo prinašale te potrebne papirje na kolodvor in obratno, preden je bilo vse v redu in natančno pripravljeno. Pa ne mislite, da si lahko prišete na kolodvor tako kakor danes. Tudi za to je bil potreben predvsem pogum, sproščenost, pa previdnost. Pripomniti moram, da so bili Italijani manj trd oreh — razen fašistov seveda — kakor kasnejši Nemci. Pri njih pa ni pomagala ne mladost, ne spretnost in dostikrat je bilo le srečno naključje, da se je vse v redu izteklo.

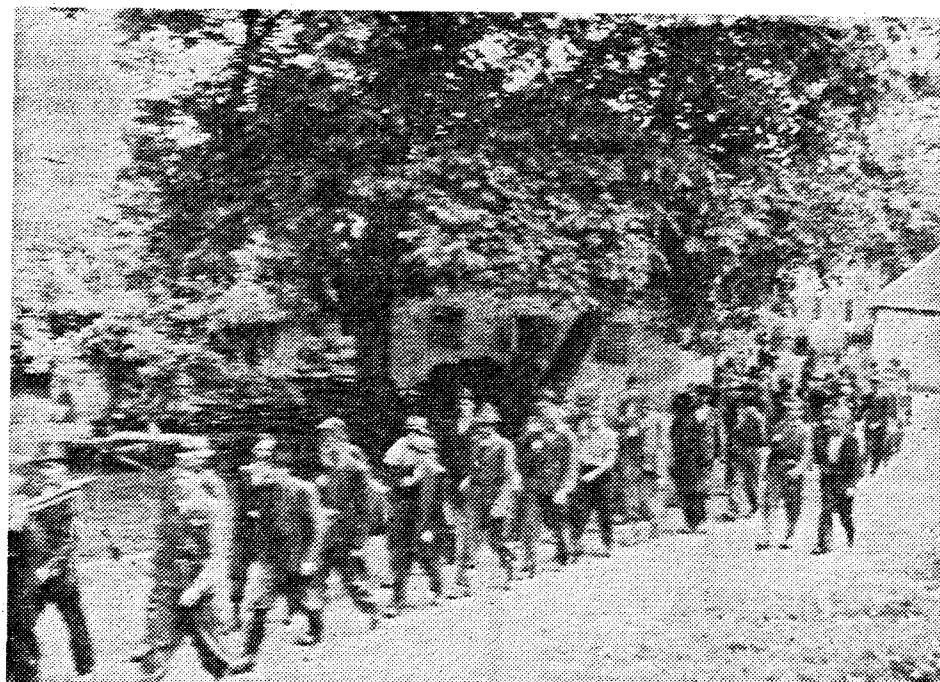
Opisati sem vam hotela le nekaj svojih doživljajev. Bilo je težko, nevarno, a kljub vsemu sem to delo opravljala z veseljem. Vsak dan sem prehajala Ljubljano po dolgem in počez, pa najsi je bil sneg, dež ali pa če je žgalo vroče sonce. Vedno sem nekaj nosila. Malo ali veliko. Na zunanji si moral delati videz navadnega človeka, ki hodi na delo in z njega. Šle smo včasih tudi v kino, v kak lokal, kar je bilo zelo nevarno. A šle smo. Zato mi je Petrač velikokrat rekel:

»Ne hodita vedno in povsod skupaj z Darjo. Vaju bodo prijel!«

Pa kaj, ko sva si imeli toliko povedati. In vedno manj nas je bilo in vedno bolj smo bile navezane druga na drugo. Okupator je medtem pospravil že veliko naših ljudi. Tisti, ki smo ostali, pa smo morali opravljati vse več del. Naloge so morale biti izvršene. Vse več ljudi je odhajalo v ilegalo in potem k partizanom. Tako se je spomladi 1944 iztekel tudi moj čas in morala sem izginiti. Niso mi zastoj rekli »Italijanski tehnik«, saj sem vzdržala na cesti od jeseni 1941 do spomladi 1944. In to z nevarnimi nalogami. Marca 1944 sem potem tudi sama odšla k partizanom.

SLAVKA RADOSEVIC-NADJA

fotografija z vprašajem

Katera partizanska enota koraka skozi vas? Morda gre za kolono novincev, ker so mnogi še v klobukih in brez orožja. Sporočite nam, skozi katero vas korakajo, kdo jih je fotografiral in kdaj pa imena in priimke za tiste, ki jih boste prepoznali!

Srečanje z dr. Rotdajčevo

»TV—15« je 14. septembra lani v rubriki »Slovenski zdravniki in boju za svobodo« objavil skop življenjepis o zdravniku dr. Ani Rotdajč iz Donjih Slaveč v Prekmurju, ki ga bom skušal izpopolniti.

Zdravnico dr. Ano Rotdajč sem spoznal spomladi 1942 v gestapovskem zaporu — nekdanji vojašnici na Banjici v Beogradu, kamor so me prepeljali žandarji Nedićeve uprave v začetku januarja 1942 zaradi suma komunističnega delovanja v Sloveniji. Nad zapori oziroma kazenskim taboriščem je vodil nadzor beograjski gestapo z znanim upraviteljem krvolokom Vujkovičem, nekdanjim mesarjem, ki ga je po osvoboditvi kot vojnega zločinca italijanska vlada izročila naši državi. Vujković je bil zaradi mnogih grozodejstev obsojen na smrt in tudi usmičen.

Režim gestapa pod Vujkovičem je bil po presoji naših sodnih oblasti strahoten, po izvršenih zločinah baje najhujši. Osumljence so najprej odpeljali v Glavnjačo, ki jo je vodila specialna policija prav tako pod vodstvom Vujkovića in od njega odrejenih policijskih uradnikov. Stavba Glavnjače je imela šest nadstropij, kjer so po sobah nekdanjih stanovanj zasliševali zapornike in jih mučili, dokler niso bili od mučenja in gladovanja zreli za taborišče na Banjici.

Strahotno bivanje žrtev gestapa na Banjici sem že opisal v svojih spominih o življenju na Banjici in ga bom tukaj omenil le toliko, kolikor se tiče žalostne usode zdravnice dr. Anice Rotdajčeve, ki so jo poslali v to taborišče zgodaj spomladi 1942, ko je še trajala znana huda zima.

V eni od sob nekdanjega 18. pešpolka v prvem nadstropju nas je bilo stlačenih vedno kakih 80 žrtev gestapa, včasih tudi več, ob eni edini »kibli« z neznosnim smradom. Zaradi nezadostne tekoče hrane smo dobili takoj v začetku diareje, toda zaporniki sami so nasprotovali, da bi sotrpini hodili na »kiblo« in z odkrivanjem večali smrad v sobi. Tako je gestapo prek zapornikov večal fizično, psihično in moralno uničevanje ljudi. Zaprtih je bilo povprečno 5000 oseb, čeprav je bilo prostora le za tisoč. Po navedbah v leksikonu je bilo v tem gestapovskem taborišču od 9. julija 1941 do 3. oktobra 1944 uničenih 23.637 ljudi, 1400 pa jih je v taborišču dočakalo osvoboditev Beograda.

Gladovanje je bila najhujša oblika mučenja. Jetniki so dobivali enkrat na dan kosček koruznega kruha, 10 dkg meda, mnogo pozneje pa še krožnik tople vode, ki naj bi bila zelenjavna, krompirjeva ali fižolova juha. Najhujša je bila zelenjavna, ki smo se je vsi bali zaradi driske. Ob petkih je od nekdaj na vojašnično dvorišče zadisalo po svežem kruhu, kar je učinkovalo še huje kot sama lakota, ki je delovala kot resnična fizična bolečina.

V upravi taborišča so bili nameščeni mlajši ljudje, ki po pokvarjenosti niso nič zaostajali za upravnikom Vujkovičem. Do dna so pokradli vse pakete. Svojci so zaradi tega sploh prenehali pošiljati živila, ki so že tako ali tako s težavo prihajali do njih.

Zdravstveno službo v taborišču je vodil zapornik dr. David Pijade, zdravniški pisatelj in brat znanega revolucionarja Moša Pijada. Ta je sicer prihajal v jetniške sobe, ni pa nam mogel nuditi nobenih zdravil. Bil je poosebljena dobičina. Ko sem med velikonočnimi prazniki zapustil sobo s tovarišem Vodopivcem iz Celja, mi je dal dr. David Pijade pismo za teto, ki je stanovala blizu beograjske železniške postaje, pa je nisem več našel na stanovanju. Srbske Zide so zaprli in uničevali gestapovci v Zemunu. Najbrž so tam ugonobili tudi dr. Davida Pijada.

Nekega mrzlega dne sredi pomladi 1942 je prišla v našo sobo kot zdravnica dr. Ana Rotdajčeva, ki naj bi pomagala dr. Pijadu. Kmalu smo izvedeli, da je tudi ona zaprta, ker je dajala partizanom zdravila, in da je doma iz Prekmurja.

Bila je zelo ljubezniva in je imela za vsa kogar prijazno besedo. Tudi mene je nagovorila kot starega znanca in zagovornika delavskih pravic, češ da me kot takega že dolgo pozna. Hkrati mi je z belo dlanko izročila prgišče koruznih drobtin, ki so mi zadoščale kot najdražje darilo. To je bil edini dan, ko sem se v zaporu pri gestapu do sitega najedel.

Zdravnica dr. Ana Rotdajčeva iz Donjih Slaveč v Prekmurju je bila torej že vsaj spomladi 1942 aretirana in odpeljana v taborišče na Banjici in ne šele 1943.

Ko sem se po vojni vrnil v Maribor, sem našel v mariborski tiskarni zaposlenega kot tiskarja brata doktorice Rotdajčeve. Povedal sem mu, da je bila dr. Ana Rotdajčeva zaprta v taborišču na Banjici. O njej ni brat vso vojno dobil nobene vesti in tudi ni vedel, da je bila zaprta na Banjici in ubita. Kmalu je tudi on umrl.

Dr. AVGUST REISMAN

Popis Slovenskega zdravniškega društva, sekcije za partizansko zdravstvo: Dr. Božena Grosmanova je obiskala dr. Avgusta Reismana, da bi dobila bolj natančne podatke o tem, kje je bila dr. Ana Rotdajčeva ugonobljena. Dr. Reisman sicer dopolnjuje skromne podatke, s katerimi sekcija razpolaga, vendar bi bilo treba razčistiti še, ali je bila dr. Rotdajčeva pogubljena na Banjici v Beogradu že leta 1942 ali pa je bila od tam izpuščena in ponovno aretirana leta 1943, odpeljana v taborišče Lepoglavo, kjer so jo 1944 ubili; kot je bilo obveščeno Slovensko zdravniško društvo. Takšnega pojasnila bi bili zelo veseli.

Medicinci, padli v NOB

Peter Novak

Rodil se je 29. julija 1921 v Ljubljani. Na medicinsko fakulteto v Ljubljani se je vpisal jeseni 1940. Bil je član SKOJ. Prvič so ga Italijani aretirali v 3. semestru februarja 1942, vendar so ga izpustili. Nato so ga ponovno aretirali in poslali v italijanski taborišči Gonars in Renicci, kjer je bil do avgusta 1943. Takoj po kapitulaciji Italije je šel k partizanom na Dolenjsko. Postal je namestnik političnega komisarja čete. Patrulja, ki jo je vodil, je zašla v zasodo 27. decembra 1943 v Sungarju pri Mrkopolju v Gorskem Kotarju. Pri tem je bil Peter smrtno zadet.

VABILO

Občinski odbor ZZZ NOV Lj. in združenje borcev NOV Velika Štanga vabita k odkritju spomenika NOB 4. julija t. l. (na dan borca) ob 14. uri v Veliki Štangi. Vabimo vse bivše borce, aktiviste in mladino. Po proslavi bo tovariško srečanje.

Občinski odbor ZZZ NOV in združenje borcev NOV Velika Štanga

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

brest cerknica
Industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Med raziskovanjem cesarjevih komisarjev pa so kmete na vso moč zastraševali, da bi trpini česa ne izdali. Zato je nekaj resnice v tem, da so cesarjevi komisarji pošiljali med ljudi svoje odposlance, ki so skušali s silo izveči iz podložnikov, česar niso upali sicer povedati.

17

V jedrnatem pregledu največjega slovenskega kmečkega upora bi bilo treba opozoriti predvsem na naslednje poglavitne ugotovitve.

Kmečki upor leta 1515 je bil največji, ker se je razširil skoraj po vsem takratnem slovenskem ozemlju. V zgodovinskih spisih je poudarek na pridevniku »slovenski«. Res se je upor delno razširil tudi čez meje našega narodnostnega ozemlja na sever, vendar je njegova značilnost, da je bil to vseljidski upor slovenskega ljudstva. Izjema je bilo le Goriško z delom Notranjskega. To je mogoče pojasniti predvsem z ugodnejšim položajem kmeta na tem področju. Tamkajšnji kmetje so imeli celo svoje zastopstvo v deželnih stanovih in so lahko nekoliko odločali pri odločitvah o izrednih davkih. Zato pa je tako pomembno, da so se kmetje na Goriškem uprli leta 1556, ko so izgubili pravico kmečkih sosesk do zastopstva v deželnih stanovih.

Slovenski kmečki upor je bil tudi največji med kmečkimi upori jugoslovanskih narodov. Največji pa je bil tudi v tem pogledu, da je trajal s pripravi vred, z obdobjem živahnega organizacijskega gibanja kmečke zveze in s posameznimi nemiri, manjšimi upori in že od leta 1514 pri-

bližno poldrugo leto. Obdobje upora, ki ga smemo imenovati pravo kmečko vojno, pa je trajalo štiri mesece.

Po presoji nekaterih zgodovinarjev, koliko je bilo udeležencev tega upora, bi smeli slovenski kmečki upor celo primerjati z vseljidsko vstajo med narodnoosvobodilno vojno. Pri tem je treba upoštevati, da je bilo tedaj število prebivalstva mnogo manjše kakor dandanes. Zato je toliko pomembnejša ocena, da je kmečka zveza na višku svojega gibanja štela kar 80 000 članov. Vendar ta ocena ne more biti zanesljiva spričo tega, da je bilo tedaj slovenskega prebivalstva v treh takratnih avstrijskih deželah verjetno manj kot milijon, morda le 800 000. Toda vse kaže, da udeležencev upora tudi ni bilo kaj manj kot desetina vsega takratnega slovenskega prebivalstva. V primerjavi z velikim uporom hrvaških in slovenskih kmetov pred štiristo leti, ko je kmečka vojska štela 12 000 do 15 000 upornikov, se še bolj pokaže pomen slovenskega kmečkega upora.

V imenu upora leta 1515 je drugi poudarek na pridevniku »kmečki«. Opozoriti je namreč treba, da so v tem podložniškem uporu močno prevladovali kmetje, čeprav so imeli zaveznike med mestnimi in podeželskimi rokodelci, rudarji in fužinarji. Upor tedaj ni mogel biti še vseljidski, ker pač družbeno razvojne razmere za to še niso dozorele. Smotri in zamisel, ideja upora niso mogli biti jasni. Fevdalnega družbenega reda tedaj še ni bilo mogoče strnoglaviti. Tako so ostali kot njegovi stebri med drugim zemljiška gospodstva in kmet je ostal nadalje podložnik. Toda zato je ostala tudi notranja družbena napetost, ki se je izražala v upornosti kmeta nadalje in naraščajoče do prihodnje eksplozije. Upori so se ponavljali nadaljnja stoletja, ne glede na to, kakšno mesto so dobili v zgodovini in kako so bili doslej raziskani ter ovrednoteni.

Pri obravnavi tako zapletenih zgodovinskih dogodkov, ki so dejansko neločljiv del, vsebina družbenega gibanja — razvoja —, je nevarnost, da se premalo poglobimo v tedanje razmere, da ne poznamo dobro miselnosti naših davnih prednikov in uporabljamo sedanje razmere za merilo razmer v minulosti. Tako zgodovinarji tudi razčlenjujejo kmečke upore, da bi izluščili iz njih, kakšen program so pravzaprav imeli uporniki, glede na to pa potem

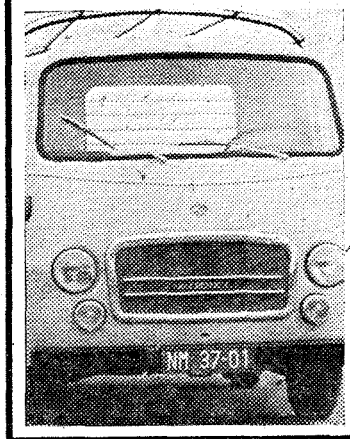
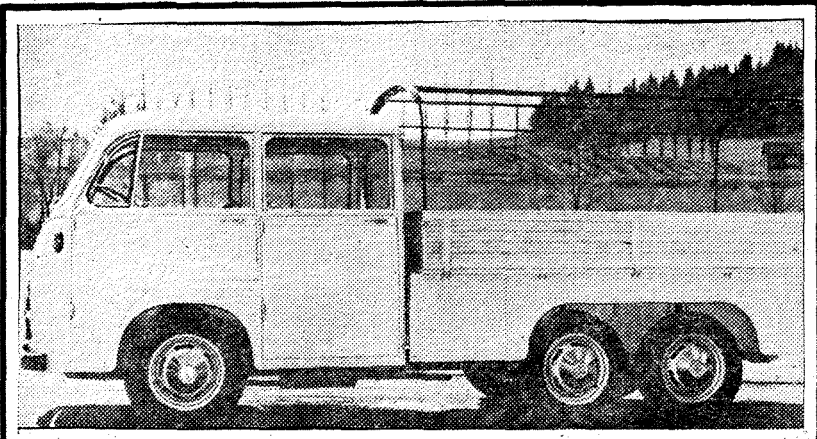
sklepajo, koliko revolucionarnosti in naprednosti je treba pripisati posameznim uporom. Včasih pa tudi kakšen raziskovalec kmečkih uporov celo sklepa, kaj je bil poglavitni vzrok upora. Tako med mnogimi razlagami najdemo celo takšno, po kateri so se slovenski kmetje leta 1515 uprli, ker so branili svoj razmeroma ugoden gmojni položaj, predvsem pravico do virov dohodkov iz nekmetijske dejavnosti, zlasti iz kupčevanja s pridelki, pa tudi drugim blagom. Potemtakem bi kmetov ne poganjal v upor obupna revščina ob neznosnem izkoriščanju zemljiške gospode, marveč, ker jim je plemstvo odziral dohodek kot tekmeč s posebnimi pravicami pri kupčevanju...

Kako površne in slabo podprte so takšne sodbe, se lahko prepričamo celo iz bežnega pregleda nekaterih poglavitnih dogodkov — ne le listin, zlasti cesarjevih patentov — med velikim slovenskim kmečkim uporom. Tako je popolnoma očitno, da se kmečki upor na Kočevskem in Dolenjskem z naskokom na mehovski grad ni začel zato, da bi kmetje branili svoj »ugoden gmojni položaj«, zaradi tega, ker so bili morda bogati, marveč, ker v obupni revščini in ogorčenju nad brezobzirno, samovoljno in presito gospodo niso več strpeli.

Noben zgodovinar še ni dokazal, da bi bili organizatorji kmečkega gibanja na Slovenskem v letih 1514 in 1515 kakšni kmečki trgovci ali prekupčevalci in da bi vabili kmete v kmečko zvezo ter v ta namen prirejali velika kmečka zborovanja (velikih kmečkih zborovanj kmečke zveze pa je bilo tedaj precej, kar je izpričano z listinami) zaradi svojih posebnih koristi in namenov. V kopicah listin s kmečkimi pritožbami cesarju in njegovim komisarjem kakor tudi v drugih virih skorajda ni nikjer omenjena kmečka trgovina ali pritožba kmetov, češ da jim plemstvo prepoveduje kupčevati. Pač pa so se kmetje med drugim pritoževali nad mitninami ali »carinami«, vendar pa ne nikdar kot nad najhujšim bremenom. V nobeni pritožbi kmetov ni mogoče spregledati, da je bila poglavitna zahteva upornikov vselej po »stari pravdi«, po nekdanji ureditvi podložniškega razmerja med kmeti in zemljiško gospodo. To je tako trdno dokazano, da bi o tem sploh ne bilo treba več načenjati še kakšne razprave.

(Se nadaljuje)

Nagradna križanka IMV št. 67

[illegible]

Nagradni kupon 67

Priimek in ime

poklic

Točen naslov in pošta

Razpis nagradne križanke

IMV — industrija motornih vozil Novo mesto se ponovno pojavlja po nekajmesečnem predahu. V križanki vam predstavljamo del njenega proizvodnega programa — sicer pa: IMV ni poznan samo v Jugoslaviji, njihovi izdelki, predvsem avtoprikolice gredo dobro v denar na daljnem severu Evrope, predvsem na Švedskem.

Ob tej priložnosti se delovnemu kolektivu zahvaljujemo za sodelovanje, hkrati pa izročamo nji-

hoye pozdrave vsem borcem NOV ob 4. juliju —
dnevu borca.

Vas, reševalce križank pa naprošamo, da nam rešitve pošljete do 9. julija tako, da lahko v 28. številki, ki izide 12. julija, objavimo imena treh izžrebancev, ki prejmejo vsak po eno knjigo založbe »Borec«.

Knjižne nagrade so: »Veliki petek«, »Jezdec brez konja« in »Rdeči signal«.

Uredništvo in uprava

Godba kulturnoumetniškega društva »Poštar« šteje 30 godbenikov, od tega mnogo nekdanjih partizanov. Njen vodja je Viktor Kavalič, tudi sam odličen godbenik, ki igra že petdeset let (od svojega 17. leta) in je več vseh instrumentov. Godbeniki—poštarji »urežajo« partizanske pesmi in koračnice tako ubrano in udarno, da se lahko kosajo celo s poklicnimi glasbeniki. Čestitamo!

Nagrade Staneta Žagarja za leto 1973

V stekleni dvorani republiškega izvršnega sveta so dne 22. tm. podelili nagrade najboljšim pedagoškim delavcem. Nagrade se imenujejo po narodnem heroju Stanetu Žagarju, prosvetnem delavcu in prvoborcu na Gorenjskem. Prejeli so jih naslednji tovarši:

BREDA CILENŠEK, profesorica v Ljubljani, ki je začela svoje delo med NOB, je po vojni mnogo prispevala zlasti k oblikovanju umske vzgoje v predšolskih vzgojnovarstvenih zavodih. Oblikovala je celo vrsto odličnih vzgojiteljic — metodičark.

JANKO ČERNUT se je udeležil NOB na Koroškem, po vojni pa je posebno aktivno sodeloval pri reformi šolstva. Posvetil se je predvsem socialnim in vzgojnim problemom mladine. Neprecenljive vrednosti pa je njegovo delo s slovenskimi učitelji na osnovnih šolah na Koroškem.

ANTON GOLČER, ravnatelj gimnazije na Ravnah na Koroškem, se je odlikoval kot strokovnjak na področju sodobnega pouka biologije, kot vodja gimnazije pa je dosegel izredne uspehe tudi v pedagoški praksi. Z vso zavzetostjo skrbi, da bi gimnazija na Ravnah ostala zvesta narodni tradiciji.

VILKO KOLAR, partizanski prosvetni delavec in šolski metodik, se je uve-

ljavil zlasti pri organiziranju prosvetno-kulturnih dejavnosti in je s svojim zgledom praktično povezal strokovno delo z družbeno angažiranostjo.

SREČKO ROT si je pridobil posebne zasluge na področju usposabljanja invalidne mladine, pri čemur ga je vodilo načelo usposobiti invalidnega otroka v enakopravnega člana socialistične skupnosti. Mnogo je prispeval k uveljavljanju posebnega šolstva.

MARJANCA ŠEME, partizanska učiteljica, je mnogo prispevala h krepitvi narodne zavesti primorskih Slovencev. V svojem delu je posredovala mladini bogate tradicije NOB, svoje pedagoške izkušnje in partizanske spomine pa je posredovala tudi s prispevki v mladinskem tisku.

AVGUST SULIGOJ je zaslužen zlasti za razvoj mladinskega petja. S pevskim zborom Trboveljski slavček je dosegel mednarodno umetniško raven. Kot njegovemu prijatelju, Stanetu Žagarju, mu je bila pesem sredstvo za socialno osvoboditev in revolucionarno vlogo.

DINA URBANČIČ, borka NOB, je vse svoje sile posvetila vzgoji srednjega in višjega medicinskega kadra. V marsičem je izoblikovala profil medicinske sestre v naših zdravstvenih organizacijah. Bila je prvi predsednik društva medicinskih sester Slovenije in Jugoslavije.

ški prireditvi bo sodeloval tudi Partizanski pevski zbor.

OBDOBJE SUTJESKE

V zvezi s proslavo tridesete obletnice bitke na Sutjeski so 25. junija v Muzeju revolucije narodov Jugoslavije v Beogradu odprli razstavo »Obdobje Sutjeske«. Odprl jo je predsednik zvezne skupščine Miljalko Todorović, ki je med drugim dejal, da je »ta bitka že prišla v zgodovino NOB in revolucije kot najpomembnejša, najtežja in najslavnejša bitka«. Na razstavi je približno dvesto dokumentarnih fotografij in večje število predmetov v zvezi s Sutjesko.

GEFARD

V petek, 29. 6. ob 20.40, boste v okviru filmov, posnetih po književnih delih, lahko videli italijanski film režiserja Luchina Viscontija »Gepard«. Režiser je zdaj posebno znan po svojem filmu »Smrt v Benetkah«, za katerega je v Cannesu prejel »Zlato palmo«. Posnet po predlogi romana Giuseppa di Lampedusa, film obravnava čas, v katerem je Garibaldi bil bož za združitve Italije. Ta doba je prikazana z doživljaji aristokratske družine, ki je izgubila svojo veljavo. Imena Burt Lancaster, Alain Delon pa tudi Claudia Cardinale, kažejo, da je zasledba dobra, vendar spada »Gepard« vse prej kot med zabavne filme!

»NEVIDNI BATALJON«

Otroški filmi so tako redki na naših platnih, otroški film iz NOV, kot je to »Nevidni bataljon«, pa zato zasluži še večjo pozornost. Zato so ga pri TV tudi programirali za čas ob 18.20 (v soboto 30. 6.). Režiser Janez Kavčič je zbral ekipo otrok in odraslih — Jasmino Skodlar, Mitjo Premca, Miho Dergamca, Miho Baloha, Milana Srdoča, Lojzeta Rozmana in druge. Film vam bo všeč.

»JANOŠIK«

Dne 1. julija ob 18.25 boste lahko gledali prvi del slovaškega filma o Janošiku, ki ga je režiral Palo Bielik. Igralci pri nas niso tako znani. Naslov filma vam pove, da gre za prikaz življenja slovaškega hajduka Jure Janošika. Njegovo kratko življenje, ki se je končalo že po četrto stoletja, je tipičen primer upornika proti fevdalni gospodi. Seveda pa ta boj takrat še ni nosil potez zavestne revolucionarnosti, bil je bolj boj posameznika, ki se je kazal v tem, da je Janošik ropal bogate in dajal revnim. Seveda je bil tak boj brezupen in res so ga kmalu ujeli.

KAJ HOČEMO?

S 26. 6. je ljubljanska TV začela redno tedensko oddajo, ki bo namenjena ustavnim in kongresnim razpravam. Prva bo dne 3. julija. Pri razpravi v zvezi z ustavo se bo redakcija oprla predvsem na javne razprave na terenu, pri čemer bodo sodelovali novinarji RVT in dopisniki. V oddajah bo govora predvsem o najpomembnejših novostih nove zvezne in republiške ustave, ki jih bodo pojasnjevali družbenopolitični delavci in strokovnjaki. V menjava z oddajami o ustavnih spremembah bodo oddaje, namenjene pripravi na kongrese.

SUTJESKA

Na Dan borca, 4. 7. bo studio Sarajevo prenašal tudi na ljubljanskih kanalih svečano proslavo s Sutjeske. Začetek tega nadvse pomembnega dogodka, nam še ni znan, objavljen bo v programih.

»NEVARNA POT«

Istega dne ob 20.35 bomo lahko gledali v okviru proslav Dneva borca tudi film Mate Relje »Nevarna pot«. Zanimivo je, da ga je režiser posnel po delu našega pisatelja, namreč Antona Ingoliča. Dogajanje je izredno napeto: 1944. leta zbeži skupina otrok iz koncentracijskega taborišča. Prek Slezije, Avstrije in Češkoslovaške se napoti v domovino. Ker vemo, kako drzen podvig je bil to za vsakogar, posebno pa še za otroke, se obeta zanimiv večer. Igrajo Marinko Čosić, Zlatko Kovačić, Zoran Relja, Hermína Piponić in drugi.

»NJEVOVO IME JE LEGENDA«

Za proslavo 4. 7. bo na I. radijskem programu ob 11.20 na sporedno gornjo kantata za soliste, zbor in orkester Radovana Gobca. Zbor in orkester Slovenske filharmonije vodi Pavel Brzulja, solista pa sta tenorist Miro Brajnik in baritonist Edvard Sršen. — Slišali pa boste lahko tudi suito iz filma »Partizanski dokumenti« Filipa Bernarda.

ne zamudite

Ob 1000-letnici Škofje Loke

Naslovna stran ščitnega ovitka nove Vidiceve knjige »Zločin pri Lenartu«

Škofja Loka, eno izmed treh najstarejših slovenskih mest, se pripravlja na osrednjo proslavo tisočletnice svojega obstoja. Glavne slovesnosti bodo v soboto 30. junija. Tega dne bodo na občinski skupščini podpisali listino o pobratenju s Smederevsko Palanko, na loškem gradu pa bodo odprli veliko letno gledališče, kjer bo imel slavnostni govor Andrej Marinc, predsednik Izvršnega sveta skupščine SR Slovenije kot pokrovitelj praznovanja. V teku letošnjega jubilejnega leta bo še več prireditev kulturnega pomena.

Na tiskovni konferenci 25. junija letos so bili predstavniki tiska seznanjeni tudi z dvema pomembnima publikacijama. Knjiga dr. Pavla Blaznika »Škofja Loka in loško gospostvo« obravnava

zgodovino, ki zajema obdobje med leti 973 in 1803. To je plod dela, ki je trajalo več desetletij. Njen pomen bo trajne vrednosti za vse Slovence. Izredno so zanimivi podatki o germanizaciji odnosno kolonizaciji škofjeloškega gospodarstva, ki pa je kljub stoletja trajajočemu pritisku ostalo slovensko. Knjiga ima 560 strani in je naprodaj v vseh knjigarnah.

Drugo delo, ki pa sega v narodnoosvobodilni boj, je knjiga Jožeta Vidica »Zločin pri Lenartu«. V zbirki devetnajstih reportaž avtor prikazuje dogodke, ki doslej še niso bili znani širši slovenski javnosti. Napisal jih je prijetno, napeto in skratka tako, da jih bo vsakdo rad prebiral. V posvetilu pravi, da so dogodki pri Lenartu v Selški dolini pomemben del škofjeloške zgodovine in da je delo zato posvečeno tisočletnici častilivega mesta pod Lubnikom. Knjiga je izšla pri Zavodu Borec. Zanj je avtor prejel Kajuhovo nagrado.

Dne 4. julija bo v Škofji Loki šesti izseljeniški piknik, tradicionalno srečanje z našimi rojaki v tujini.

VL

beleške

»KAM GREDO DIVJE SVINJE«
JESENI ZOPET NA TV

RTZ se je odločila, da bo na prvem programu jeseni ponovno prikazala priljubljeno televizijsko nadaljevanje »Kam gredo divje svinje« v režiji Ivana Hetricha in z Ljubišem Samardžićem v naslovni vlogi.

GUBEC V KOSTANJEVICI

Dne 1. julija 1973 bodo v Kostanjevici slovesno odkrili spomenik kmečkim upornikom, delo akademskega kiparja in Prešernovega grajenca Toneta Kralja. Na umetni-

Posnetek s snemanja »Kam gredodivje svinje«: Ljubiša Samardžić in Ivan Hetrich

TONSKA KOPIJA »SUTJESKE« ZE V BEOGRADU

V angleškem filmskem studiu je bila 23. junija končana tonska kopija filma »Sutjeska«, ki jo je v Beograd prinesel direktor filmske ekipe Nikola Popović. Film »Sutjeska« je režiral Stipe Delić, ki se bo skupaj z jugoslovanskimi filmskimi umetniki — nosilci glavnih vlog — predstavil na projekciji filma 3. julija na Tjentištu. Svetovna premiera »Sutjeske« bo namreč šele jeseni v enem izmed jugoslovanskih mest, ki se je bodo udeležili tudi Richard Burton, Irena Papas in drugi. Kot je znano, nastopa v »Sutjeski« veliko znanih jugoslovanskih in tujih filmskih umetnikov, glasbo zanjo je napisal Mikis Teodorakis, orkestracija pa je delo Miljenka Prohaska.

ZMANJŠANJE AMERIŠKIH SIL V TUJINI

V zadnjih 4 letih se je število ameriških vojakov v tujih deželah zmanjšalo za pr. polovico. Ko je postal Richard Nixon predsednik ZDA, je bilo v Tujini 1.218.000, sedaj pa je zunaj ZDA le še 598.000 ameriških vojakov. Približno 90 odstotkov tega zmanjšanja gre na račun Južnega Vietnama. V jugovzhodni Aziji je bilo prej 618.000, sedaj pa le še 60.209 vojakov, v zahodnem Pacifiku se je število ameriških vojakov zmanjšalo z 208.000 na 162.000, v Evropi se je le malenkostno povečalo (od 304.000 na 306.000), na drugih območjih pa se je tudi nekoliko znižalo (od 88.000 na 70.000 vojakov).

V ZDA je bilo pred štirimi leti 2.200.000 vojakov, sedaj pa jih je le še 1.700.000.

NAJMOČNEJŠE EVROPSKO MOTORNO VOZILO

Za potrebe zahodnonemške vojske so izdelali posebno motorno vozilo, ki je bržkone najmočnejše vojaško vozilo v Evropi. Vozilo ima kar pet sprednjih in tri zadnje osi ter šestnajst koles. Težko pa je 96 ton.

Na vozilo bo vgrajen še žerjav, ki bo lahko s tal dvignil do 400 ton težek tovor, največja višina, do katere bo segel, pa bo kar 160 metrov. Vozilo z žerjavom vred bo težko približno 220 ton, namenjeno pa bo za dviganje in prevažanje izredno težkih tovorov. Vozilo je opremljeno s šestbašnim dizelskim motorjem, ki ima 530 KM.

IZRAELCI IMAJO SEDAJ VEČ ČASA

Bivši poveljnik izraelskega vojnega letalstva generalmajor Mordehaj Hod

zanimivosti

je pred kratkim izjavil, da bi bil Izrael z opremo, ki jo ima sedaj, o morebitnem napadu arabskih letal obveščen že pol ure prej, preden bi letala prišla do cilja. To je v odnosu na šestdnevno vojno leta 1967 velik napredek, kajti takrat je bilo le dobrih šest minut časa za alarmiranje.

Na vprašanje, kakšne posledice bi utegnili imeti odstopitev libijskih letal tipa mirage Egiptu, je general samozvestno odgovoril: »Egiptčani bi se stežka navadili na ta letala. Sploh pa so letala tipa mirage manj zanesljiva od naših letal ameriške proizvodnje.«

GRANATA Z RAKETNIM POGONOM

Ameriški vojaški strokovnjaki so uspeli s pomočjo dodatnega raketnega pogona domet klasičnih granat za havice kal. 105 in 155 mm povečati za 33 %. Prednost raketnega pogona v zadnjem delu klasične granate ni samo v tem, da taka granata leti dlje, ampak granate z raketnim pogonom potrebujejo ob izstrelitvi manjši pritisk. To pa pomeni, da so topovske cevi lažje. Ugotovili so, da so topovi za granate z raketnim pogonom lahko za 80 % lažji od topov za navadne granate, toda granate so za 20–35 % dražje. Dokončnih rezultatov pa še ni, zakaj razvoj novega streliva in novih topov ter tehnični poskusi še niso končani.

Strupi nad Vietnamom

Američani so v Južnem Vietnamu od leta 1961 naprej odkrito uporabljali strupene snovi, kot so CS, adamsit, kloracetofenon, razni defolianti in herbicidi.

Strupena snov CS je bel ali rumen prah, ki ima podoben vonj kot poper, njeno kemijsko ime pa je dinitrilorto-benzalomalonska kislina. Ta preparat hudo draži sluznico in povzroča kihanje, kašelj, močno solzenje, otežkoča pa tudi dihanje. V večjih koncentracijah povzroča CS slabost v želodcu in bruhanje; srednje koncentracije te strupene snovi, ki onesposablja ljudi, so 0,001 do 0,005 miligrama na liter.

Ko je treba kontaminirati, se pravi zastrupiti ozračje, CS toplotno destilirajo in ga spremenijo v aerosol, ali pa ga razpršujejo kot fin prašek s pomočjo stisnjenega zraka.

Za razprševanje CS so široko uporabljali minomet E-8, ki ima 16 cevi kalibra 39,1 mm. V vsaki cevi so lahko po 4 mine, napolnjene s strupeno snovjo CS. Ko mina udari ob tla ali pač v kak drug predmet, se vžge, aerosol, ki nastaja pri gorenju, pa z ogromno hitrostjo sika skozi drobne odprtine v plašču mine. Zaradi tega mina poplesuje po tleh, se vrti, pri tem pa tudi ostro piska. Omenjeni minomet ima največji domet 250 metrov, vsaka mina pa kontaminira približno 0,5 ha zemljišča.

Granate, napolnjene s CS, so odmetavali tudi iz helikopterjev. V letalske kasete E-159 so vlagali po 246 majhnih kemičnih granat ter kasete montirali na helikopterje. Na višini okoli 135 metrov se je taka kasetna odprla in granate so zdrsele v globino proti zemlji. Vsaka granata je zastrupila približno 0,2 ha.

Za razprševanje CS v prahu so uporabljali tudi helikopterske in avtomobilske montažne razpršilce prahu M-5 ter prenosne ročne razpršilce M-3. Ti razpršilci so sestavljeni iz rezervoarja s strupeno snovjo in iz balona s stisnjenim zrakom, po svojem videzu pa spominjajo na tankovske in nahrbtnne pištolice. Vsak helikopter, na katerega je bil montiran razpršilec M-5 s približno 22 kg strupene snovi, je lahko to snov razpršil v bojni koncentraciji na 1500 do 2000 metrov široki fronti več kot 500 metrov v notranjost.

Če so hoteli, da je zemljišče ostalo kontaminirano 10 dni, so uporabljali posebne pripravke CS ter z njim polnili kontejnerje in letalske bombe.

Na vietnamskem bojišču so uporabljali tudi solzilec CN — kloracetofenon. Tega so spreminjali v aerosolno stanje z minami oz. granatami s toplotnim učinkom, ali pa so ga razprševali, pripravljene granate kot CNS — se pravi kot raztopino CN v kloroformu. Koncentracija, ki je ni več moč prenašati, je 0,0045 mg/l, medtem ko pljuča otečejo pri koncentraciji 0,005 mg/l, smrtonosna koncentracija tega strupenega solzila pa je 0,85 mg/l — če mu je človek izpostavljen 10 minut. Po svojih bojnih lastnostih je kloracetofenon šibkejši od CS.

Za zastrupljanje ozračja so uporabljali tudi granate, napolnjene z adamsitom, ki prav tako učinkujejo po načelu termične destilacije.

V Vietnamu so Američani uporabljali tudi psihični strup BZ, ki je formacijska strupena bojna snov v oborožitvi armade ZDA; kemijsko formulo te snovi skrbno skrivajo, vendar pa navodilo TM 3-215 »Vojna kemija in kemični bojni strupi« opozarja, da psihični strupi povzročajočasne telesne okvare, kot na primer paralizo, slepoto in oglušlost, lahko pa tudičasno duševno razkrojenost. V enem od navodil so navedeni tudi simptomi zastrupitve z BZ: suši se koža, onemogočeno je izločanje seča, človek je zaprt, čuti bolečine v glavi, vrtoglavico, izgublja zmoglost orientiranja, dobiva halucinacije, posta-

ne hudo zaspan, utegne pa tudi pasti v manično stanje, oziroma ga zajame psihoza manije.

Psihične bojne strupe so razprševali s posebnimi poljskimi napravami, z letalskimi kasetami ter bombami velikega kalibra.

Po letu 1969 je uporaba kemičnih bojnih sredstev v Vietnamu dobila občutno večje razsežnosti. V letih od 1961 do 1969 so Američani v Vietnamu razsipali strupene kemične snovi nad obdelanimi polji in njivami ter s tem zastrupili približno 13.000 kvadratnih kilometrov; poleg tega so kontaminirali 25.000 kvadratnih kilometrov džungle in gozdnatih planinskih področij; pri

letra in 2, 4, 5-triklorfenoksiocetne kisline; zmes, ki vsebuje 0,238 kg/l triizopropanolaminske soli, 2,4-diklorfenoksiocetne kisline in 0,065 kg/l triizopropanolaminske soli piklorama. Uporabljali so tudi zmes s šifro 560-G, ki je sestavljena iz 27,7 odstotka natrijevega kakodilata, 4,8 odstotka kakodilske kisline in 67,5 odstotka natrijevega klorida (soli) v vodi.

Herbicidi pa niso nevarni le za rastlinstvo, temveč tudi za živali in ljudi. Večina herbicidov škodljivo deluje na kožo, oči, dihala in povzroča močne spazme ter izločanje sluzi. Nekatere izmed herbicidnih zmesi vsebujejo tudi arzen in herbicid 2, 4, 5-T, ki je narejen na

Letalo Fairchild C-123 provider s posebno opremo je letalo v najzahrbtnejše bojne akcije, kar jih pozna zgodovina vojn.

tem se je zastrupilo tudi okoli 1300 ljudi. Samo v letu 1970 pa so po nekaterih podatkih Američani s kemičnimi strupi zastrupili več kot 275.000 ljudi, medtem ko so uničili vse posevke, džunglo in gozdove na površini približno 7.000 kvadratnih kilometrov.

Glavni namen uporabe strupenih kemičnih snovi — defoliantov in herbicidov — je bil ta, da bi uničili rezerve živil, to pa pomeni, da so hoteli posredno uničiti prebivalstvo.

Če so hoteli uničiti hektar posevkov, so morali raztresti 3 do 8 litrov strupene snovi. Po podatkih časopisa New York Times so strupene snovi na vsakem zastrupljenem polju uničile 60 do 90 odstotkov pridelka.

Američani so strupene kemične snovi, se pravi bojne strupe, uporabljali tudi za to, da so odkrivali skrita oporišča delov osvobodilne vojske Južnega Vietnama in partizanskih enot.

Herbicidi spominjajo po svojih lastnostih na hormone, ki sicer zboljšujejo rast rastlinstva, vendar pa v primeru, ko jih je preveč in so v velikih koncentracijah, učinkujejo ravno nasprotno — rastline uničujejo. Herbicide so v Vietnamu uporabljali v ogromnih količinah, in sicer take, ki povsem uničijo vse rastline po vrsti. Med zmesmi, ki so jih uporabljali, so bile najbolj strupene naslednje: zmes iz 50 odstotkov n-buti-

podlagi triklorfenoksiocetne kisline ter povzroča hude telesne deformacije pri še nerojenih otrokih.

Defolianti so strupi, ki uničujejo listje na drevju. Kot defoliant so v glavnem uporabljali 2,4-diklorfenoksiocetno kislino (2,4-D), tributilfosfat in druge snovi. Nekako povprečno so porabili po 3 kg teh kemikalij na hektar.

Tudi defolianti so enako strupene snovi kot herbicidi. Po ameriških podatkih je srednja smrtonosna doza (LD-50) za živali 400 do 500 mg na kilogram telesne teže.

Strupene snovi so v Vietnamu uporabljali ponavadi v tekoči obliki, kot aerosole. Za razprševanje herbicidov in defoliantov so uporabljali posebej v ta namen opremljena letala tipa C-123 in helikopterje CH-34. Tako je bila oktobra 1966 ustanovljena 12. letalska eskadrilja za posebne namene, ki jo je sestavljalo 18 letal tipa C-123 in so letela v akcije v varstvu lovskih letal. Od leta 1962 do 1. januarja 1969 so posadke teh letal opravile nad 19.000 bojnih poletov — med vsakim poletom pa so razpršile nad vietnamsko ozemlje popoln tovor bojnih strupov. Vsako od teh letal je imelo rezervoarje za 3750 litrov strupene tekočine oziroma za 4500 kg strupene praška. Med vsakim poletom je letalo zastrupilo več kot 120 ha ozemlja.

Po OBRAMBI IN ZASČITI

Resnost – pogoj za uspeh

Pripadniki vrhniške partizanske enote so imeli na polju med Bevkami in Blatno Brezovico krajšo vajo, s katero so ponazorili dogodke iz NOV, ko so partizani in terenski aktivisti prevažali ranjence in prenašali blago s postaje Drenov grič mimo Bevk čez Ljubljano.

Vaja je lepo uspela, predvsem zaradi velike zavzetosti in resnosti pripadnikov partizanske enote, ki vestno nadaljujejo tradicijo svojih medvojnih vzornikov. Pri vaji so se še posebno izkazali poročnika Jože Prvinšek

in Rafael Jaklič ter vodnik Mirko Pajšar.

Občani — gledalci so najmočnejše oborožene partizane z zanimanjem opazovali ter jih ob koncu vaje tudi toplo pozdravili. Posebno so se izkazali beški pionirji, ki so utrjenim, toda zadovoljnim partizanom na lastno pobudo prinašali, po vzoru vrstnikov iz NOB, hladne vode. S tem so dokazali, da so tudi v morebitni vojni pripravljeni sodelovati v SLO.

(MAURI)

telegrami

NOVO MESTO: Marsikdo ne ve, da tudi v armadi delujejo sindikalne organizacije. Zdaj smo dobili vest, da je bila pred nedavnim na pobudo komiteja konference organizacij ZK v enoti, ki ji poveljuje Stane Primožič, po skoraj triletnem premoru letna skupščina osnovne organizacije sindikata družbenih dejavnosti, v katero so včlanjeni vojaški uslužbenci. Analizirali so dosedanje delo, sprejeli nov statut, nov akcijski program ter delovni načrt za obdobje do zveznega kongresa sindikatov.

IDRIJA: V prvi polovici junija so imela krajevna združenja RVS Črni vrh, Cerkno in Spodnja Idrija orientacijsko-taktične pohode, ki so jih zelo dobro pripravili in izvedli pa tudi udeležba je bila lepa. Idrijsko združenje pa je imelo pohod malo kasneje. Pohode je pripravila posebna komisija občinskega odbora ZRVS Idrija, ki je prej organizirala tudi priprave, v katere so vključili streljanje z vojaško puško.

IDRIJA: Krajevna združenja RVS bodo do konca julija ustanovila aktivne rezervnih starešin pri krajevnih skupnostih; aktivni bodo šteli 3 do 7 članov. Do jeseni pa bodo izvedli anketo, ki bo zajela vse člane ZRVS in naj bi pokazala, kako družbenopolitično aktivni so rezervni starešine te občine. Pri sestavljanju ankete bo priskočila na pomoč komisija za SLO pri občinskem komiteju Zveze komunistov.

KRSKO: Občinski odbor ZRVS je sklical sejo, na katero je povabil tudi del vojaških upokojencev ter na njej skupaj z odborom ZZB NOV pojasnil novi zakon o zdravstvenem zavarovanju vojaških zavarovancev, s čigar določili so vsi prizadeti povsem soglašali.

Služba zvez v slovenski partizanski vojski

Ustanovitev odseka za zveze pri Glavnem štabu NOV in POS pod vodstvom prvega načelnika Francija Kolarja, katerega je kmalu sledilo formiranje ustreznih odsekov in posebnih enot za zvezo v korpusih, divizijah in brigadah je bilo odločilnega pomena za uspešen razvoj službe zvez, s tem pa seveda tudi za formiranje in učinkovito delovanje celotne strukture operativnih enot narodnoosvobodilne vojske.

Zveze so seveda obstajale že od vsega začetka osvobodilnega gibanja, saj brez medsebojne povezave človeka s človekom, skupine s skupino, vodstva s terenskimi organizacijami in oboroženimi odredi ne bi mogli niti pomisliti na organizirano in učinkovito združitev vsega naroda v boju za osvoboditev.

Toda ta vseljidski odpor je rasel s tako silovito spontanostjo, da je prehitel graditev ustrezne funkcionalne organizacije. Ta notranja slabost se je pokazala že v prvih okupatorjevih ofenzivah, ki so kakor vihar oklestile bujno cvetje začetne partizanske romantike. Postalo je jasno, da je treba graditi in utrjevati organizacijsko osnovo in med najvažnejšimi in najnujnejšimi nalogami je bila izgradnja omrežja zanesljivih zvez, prilagojenih našim specifičnim pogojem vojskovanja.

Leta 1943 je bila nujna temeljita reorganizacija slovenske partizanske vojske. To je zahteval položaj na svetovnih bojiščih in tudi pri nas. Po Stalingradu se je vzhodna fronta nezadržno približevala nemškemu mejam. Nemci in Italijani so bili vrženi iz Afrike, zavezniki so se izkrcali na Siciliji... Leto dni prej je Nemčija še obvladovala okupirano Evropo že samo s policijo in pomožno vojsko. Leta 1943 pa so Nemci nervozno prevažali svoje divizije z ene fronte na drugo in na našem izrazito prehodnem ozemlju se je naša vojska vedno znova srečevala z njimi. Področni partizanski odredi se niso mogli več uspešno postavljati v bran njihovi udarni sili. Zato je bilo nujno potrebno reorganizirati našo vojsko v močne udarne formacije, z velikim manevrskimi sposobnostmi, ustanovljene so bile divizije in korpusi, to pa je zahtevalo tudi ustrezno organizacijo službe zvez, saj korpusu ne more poveljevati komandant z močnim glasom, ampak s pomočjo sredstev za zvezo. Razen zvez je bilo treba enotno organizirati tudi vse druge službe, ki predstavljajo infrastrukturo operativne vojske — preskrba, saniteta, obveščevalna služba in še mnoge druge. Zato se je reorganiziralo poprejšnje poveljstvo slovenskih partizanskih čet v Glavni štab NOV in POS. V njem so dobile svoje mesto vodstva vseh omenjenih služb. Tako je bil ustanovljen tudi odsek za zveze v začetku julija 1943.

Ustanovitev odseka za zveze pomeni prelomnico do takrat veljavnih principov improviziranih zvez na princip organiziranih. Pričela se je graditi posebna organizacija službe zvez, ki je obsegala vse vojaške enote. Vsi štabi so dobili oddelke ali odseke za zvezo, ki so skupaj z drugimi deli štaba sistematično in strokovno načrtovali operacije. Ustanovljene so bile posebne enote, bataljoni, čete in vodi za zvezo, ki so bili dodeljeni enotam operativne in zaledne vojske. Te specializirane enote so imele svoj stalni kader, ki se je v tečajih neprestano strokovno izpolnjeval in dopolnjeval in ki je imel edino nalogo skrbeti za zanesljivo delovanje zvez. Vse te enote so imele enotno formacijo, enotna pravila službe, ki so se oblikovale in bogatele s centralnim zbiranjem in analiziranjem vseh

Inž. Miloš Brelih kot šef odseka za zveze Glavnega štaba NOV in PO Slovenije aprila 1945 na Lokvah pri Crnomlju.

izkušenj. Ta organizacijski koncept se je splošno in težko uveljavil zaradi pomanjkanja tehničnih sredstev za zvezo. Ob kapitulaciji Italije pa smo pridobili močno materialno bazo, deloma iz zaloga razorožene italijanske vojske, deloma iz začasnih nezasedenih Ljubljane in iz Trsta. Ustanovljene so bile centralne in področne delavnice za zvezo, ki so se lotile izdelave serije radijskih postaj v lastni konstrukciji, operativne enote so se okoristile zlasti z zaplenjenim telefonskim materialom.

Ta široka organizacijska zasnova in dobra materialna baza pa so zahtevale prav tako širokopotezno rešitev vprašanja strokovno usposobljenih kadrov za zvezo. Pri oficirski šoli Glavnega štaba je bil ustanovljen tečaj za voditelje službe zvez in tečaj za radiotelegrafiste, pri podoficirskih šolah pa še tečaji za telefoniste in signaliste.

Prve dni maja 1944 je tedanji načelnik oddelka za zveze glavnega štaba Marjan Dermastia sklical konferenco vseh organizatorjev zvez, kjer smo proučili vsa temeljna in pereča vprašanja in izkušnje. Takrat se je, lahko bi rekli, oblikovala naša originalna doktrina službe zvez, ki so jo udeleženci prenesli v vse dele Slovenije. Ta konferenca predstavlja pomemben mejnik v razvoju službe zvez, ker je zagotovila enotno realizacijo zamisli. Posebej moramo tu omeniti vztrajno prizadevanje Vlada Klausa, ki je kot namestnik načelnika zagotovil kontinuiteto dela od ustanovitve odseka do osvoboditve. Rezultati organiziranega in enotno uvedenega dela so se kmalu pokazali. Relejne zveze, ki so bile začasno tudi v sestavi enotne službe zvez, so narasle na 19 linij s 140 postajami in 1500 kurirji ter so zajemale celotno ozemlje Slovenije, vključno področja, ki so danes izven meja Jugoslavije. To relejno omrežje je bilo nedvomno edinstvena stvaritev te vrste ne le v Jugoslaviji, ampak v vsej okupirani Evropi.

Prav tako najbrž ne bi našli primerjave naših radijskih mreži s 70 osnovnimi postajami, operativne enote vojske pa so razpolagale še z nadaljnjimi 70 manjšimi radijskimi postajami. Radijska centrala G. š. je vzdrževala redne zveze z več kot 30 radijskimi postajami po večkrat dnevno ali preko dežurne službe ob vsakem času. Te

zveze so obsegale vse štabe korpusov in divizij, odredov in obveščevalnih centrov, razen tega pa tudi Vrhovni štab, štab morarice in štab aviacije, baze v Barju in Zadru, glavni štab Hrvatske, štab IV armade, X in XI korpus in razne občasne zveze.

Zaledno telefonsko in telegrafsko omrežje je merilo preko 1000 km, nanj so se priključevale linije operativnih enot.

V šolah in tečajih se je strokovno usposobilo več kot 1000 zveznikov. Tudi v operativni vojski je postala služba zvez zanesljiva in učinkovita, postala je pravo orožje komandantov, ki so jo tudi vse bolj cenili in upoštevali.

Pomen službe zvez med NOB v Sloveniji še vedno ni analitično ocenjen. Danes imamo že lepo zbirko literature, ki opisuje zgodovino posameznih brigad ali posameznih obdobij. Toda vsa ta dela so izrazito parcialnega značaja, zato v njih komaj zasledimo delovanje infrastrukturnih služb, ki so obsegale vse ozemlje in vse enote. Če pa se bo kdaj pisala globalna zgodovina NOB, bo pisec moral posebej obdelati izreden pomen zvez, od katerih je bilo odvisno, da se je naša borba razvijala enotno na celotnem področju Slovenije in skladno z borbo drugih jugoslovanskih na-

rodov in velikih zaveznikov. Doseči popolno enotnost in skladnost je bilo odločilnega pomena. Toda v danih okoliščinah je bila to izredno težavna naloga, zlasti če upoštevamo, da je bil naš narod na okupacijo idejno in materialno popolnoma nepripravljen, da je bil razbit na štiri okupacijske uprave, ki so ga nasilno vključevale v tri različne državne organizme, tem pa je bilo skupno samo to, da so bili fašistični. Upoštevati moramo tudi, da je naše ozemlje lahko prehodno vzdolž velikih prometnih poti, ki so bile v rokah okupatorja in zelo težko prehodno v smeri prečno na te poti. Težka prehodnost je bila sicer zelo ugodna okolnost za obstoj in manevriranje partizanske vojske na posameznih predelih, toda izredno neugodna za povezovanje teh manevrskih otkov med seboj v eno samo celoto. Premagati te ovire ne le občasno, ampak trajno in zanesljivo, je bila ena temeljnih strateških nalog uspešnega boja. Z zadovoljstvom lahko trdimo, da je služba zvez to nalogo obvladala s popolnim in občudovanja vrednim uspehom, s tem pa odločilno prispevala, da so bili nadčloveški napori našega naroda kronani z uspehom.

IZ GOVORA INŽ. MILOŠA BRELIHA

KONČANA SO ŠPORTNA TEKMOVANJA IN KULTURNO-ZABAVNE PRIREDITVE VOJAKOV

Nadvse uspešen mesec mladosti

Pevski zbor tovarne »Krka« iz Novega mesta z vodjo Radovanom Gobcem

Za vojake in mlade starešine iz enot, ki jim poveljujejo Stane Primožič, Roman Zupan in Aleksandar Radovanović, je bil pretekli mesec zares mesec mladosti. Skoraj vsak majski dan so imeli izpolnjen s športnimi tekmovanji in kulturno-zabavnimi prireditvami.

Vendar pa sta dva dogodka v klobuču vseh teh aktivnosti pritegnila še prav posebno pozornost vojakov, starešin in mladine iz bližnjega mesta; to sta bila športno tekmovanje za prehodni pokal komandanta garnizije ter pregled svobodnih dejavnosti ter kulturno-zabavnega dela vojakov.

Pred finalnimi tekmovanji v odbojki, rokometu, atletiki, vojaškem mnogoboju, plavanju in streljanju z vojaško pištolo in puško so imeli množična tekmovanja v osnovnih enotah, kjer uspehov ni manjkalo: najboljši so bile enote majorja Staniša Stamenkovića, kapetanov 1. razreda Jovice Čakanovića in Dragana Lukovića, podporočnika Vukota Vrtikape, starejšega vodnika Srbojuba Trajkovića in vodnika prvega razreda Dobrovoja Prokića.

V sklepnih tekmovanjih, ki so jih imeli ob dnevu letalstva in protiletalske obrambe ter ob dnevu mladosti, je prehodni pokal v celotnem plasmaju zaslužen osvojila enota Aleksandra Radovanovića.

Drugi pomembni dogodek je bil pregled svobodnih dejavnosti ter kulturno-zabavnega dela vojakov. Ta pregled so letos prvič pripravili skupaj vojaki, mladinci in znani umetniki in je bil eden najboljših organiziranih. Sestavljala sta ga dva dela, trajal je dva dni, z odra doma JLA pa so se predstavili: pevska skupina tovarne KRKA iz Novega mesta, dramska sekcija vojaškega

kluba, folklorna skupina kulturno-umetniškega društva »Ilja Gregorič« iz Zapršiča ter ansambel glasbene sekcije vojaškega kluba »Plave ptice«. Pevska skupina iz Novega mesta je pod vodstvom znanega slovenskega skladatelja in dirigenta Radovana Gobca zapela vajakom in okoliški mladini vrsto bojnih in narodnih pesmi iz Slovenije in drugih krajev naše domovine. Še prav posebna »poslastica« za številne in hvaležne gledalce oz. poslušalce pa je bil nastop dramske sekcije vojaškega kluba; vojaki in mladinci, člani te najbolj delavne sekcije, so predstavili enodejansko Branislava Nušića »Analfabeta«. Izredno dobri mladi igralci so pod spretno režisersko roko vojaka Vlada Dimitrijeva zaigrali živahno, veselo in sproščeno ter takoj razpredli neposredne in tople vezi z gledalci, ki so jih nagrajevali z burnim plaskanjem.

Folklorna skupina iz Zapršiča je na odru doma JLA, ki sicer ni ravno primeren za folklorne in podobne prireditve, pripravila prav uspešen nastop ter v polurnem programu prenesla del kulturnega bogastva svojega Zagorja mladim iz vse domovine.

»Plave ptice«, že dolgo znani mojstri električnih glasbil, pa so s svojim »muziciranjem« dopolnili program ter hkrati tudi zaključili letošnji pregled svobodnih aktivnosti.

Kar je v tej skupni akciji vojakov in okoliške mladine najbistvenejše, je navezovanje mladim na kulturno udejstvovanje, ki v njih vzbuja tudi lastne ustvarjalne sposobnosti — od igralških prek literarnih do glasbenih — in na ta način omogoča, da se odpro kulturni vrata v vojašnice.

V. Š.

Pomirjevalna vojakova beseda

V Mariboru se je nedavno končalo športno prvenstvo Ljubljanske armadne oblasti. Nekaj sto športnikov iz mnogih enot se je potegovalo za uvrstitev na vsearmadno tekmovanje v Nikšiću.

V tekmovanje vojakov in starešin so se kot pokrovitelji vključile tudi nekatere delovne organizacije Maribora — mesta gostitelja. Njihova skrb za dobro počutje in uspeh varovancev je bila povsod in zmeraj prisotna. Tekmovalci so obiskali kolektive — pokrovitelje ter se seznanili z njihovimi uspehi, načrti in težavami. V kolektivu »VE-MA« je direktor dr. Anton Strašek srečanje s športniki garnizije Maribor izkoristil predvsem za pogovor o skupnih nalogah s področja priprave za splošni ljudski odpor ter obrambo domovine na sploh. Na razgovor se je navezal tudi njegov sodelavec Slavko Kobal. Zanimali so ga današnji življenjski pogoji vojaka naše armade, kajti pred kratkim je tudi njegov sin oblekel vojaško uni-

formo. Sel je služiti svoj rok. Oče pa je, kot je to navada, bil malce zaskrbljen. Toda, hitro ga je potolažil vojak-sportnik Luka Šaran.

— Moj oče je služil že leta 1946 — je dejal visoki fant v zeleni trenerki. — Takrat je, seveda bilo težje. In ko sem odhajal k vojakom, sem se spomnil očetovih besed. Skrbelo me je, vendar je moja skrb bila kratkega veka. Srečanje z vojaštvom je zame pomenilo le prijetno in nepozabno presenečenje. Tudi danes je isto. Tovarištvo je na izredno visoki ravni, pogoji za življenje in delo so odlični...

Zaskrbljeni oče je bil zadovoljen z odgovorom vojaka. Nasmehnil se je in pogledal vodjo skupine športnikov — oficirja.

— Brez zamere, prosim! Vesel sem, da sem tako pohvalne in lepe besede o vojaškem življenju slišal prav iz ust vojaka.

B. JAKOVLJEVIČ

LJUBLJANA

V BEGUNJAH, VRBI IN NA POKLJUKI

Združenje borcev NOV M. Majcen-Hinko Smrekar v Ljubljani-Siški je priredilo za svoje člane 16. junija izlet na Gorenjsko. Odpeljali smo se z avtobusom.

Najprej smo se ustavili v Begunjah in položili venec ob spomeniku žrtev. Potem smo se pomudili v Vrbi v Prešernovem domu. Od tam ni bilo daleč v Dosloviče, da smo obiskali še Finžgarjevo kajžo.

Mimo Bleda smo se povzpeli na Pokljuko, kjer je na nas napravila globok vtis umetnina Toneta Svetine, spomenik padlim borcem Prešernove brigade. Tovariš Milče nam je opisal, kako se je odigrala tragedija na Pokljuki. — Vsi udeleženci izleta so v kratkem dnevu videli in doživeli izredno mnogo.

J. Z.

PODNART

POHOD NA JELOVICO

Člani ZB NOV, ZRVS in strelske družine na področju krajevne skupnosti Podnart in Ljubno bodo na dan borca, 4. julija, napravili pohod na Jelovico. Na Lipniški planini bo ob devetih dopoldne žalna slovesnost pred spomenikom padlih borcev. Govoril bo Slavko Staroverski-Metod, udeleženec bojev na Lipniški planini leta 1942. Po slovesnosti bo ob desetih na Jelovici strelsko tekmovaljevanje in nato na Vodcah pri partizanskem domu tovariško srečanje.

Ciril Rozman

GORJE

ZLATI IN SREBRNI JUBILEJ PRI ČERNETOVH

Pri Černetovih v Zaboštu pri Zg. Gorjah so nedavno praznovali dva jubileja: oče Janez in mati Marija zlato poroko, hči Marija pa z možem Antonom Pelkom srebrno poroko.

Mati Marija, roj. Kravanja, se je rodila leta 1894 v Bohinju na Poleh, Janez Černe pa je zagledal luč sveta leta 1897 na Poljšici pri Gorjah. Oba izhajata iz družin, ki sta imeli po deset otrok. Janez se je izučil za kolarja in še zmeraj dela. — Janezov brat Lojze je odšel k partizanom že decembra 1941. Junija 1943 so ga Nemci ujeli in ga pozneje ustrelili v Begunjah. Tudi Janez s svojo družino je kmalu začel delati za narodnoosvobodilno gibanje. Zaradi Lojzeta so Nemci novembra 1942 izselili Janezovo družino v Nemčijo. Sin France je bil mobiliziran v nemško vojsko, ko pa je bil na dopustu, se je pridružil partizanom. Bil je mitraljezec v Prešernovi brigadi in je septembra 1944 padel na Gori pri Idriji. Hčerka Marija je bila izredno delavna mladinica med vojno. Tone Pelko, njen mož, pa je bil v vrstah borcev. — Se na mnoga leta!

Jože Ambrožič

HRASTNIK

PRIJETEN IN POUČEN IZLET

Člani sekcije internirancev in invalidov pri ZB NOV Hrastnik smo bili 10. junija na izletu v Savinjski dolini. Najprej smo si ogledali celjski muzej. Nato smo se ustavili v Sempetru pri Zalcu, kjer nas je tovarišica, ki nas je vodila, seznanila z znamenitimi izkopaninami rimske nekropole (pokopališča). Pot nas je vodila dalje na ogled podzemne jame Pekel, skozi katero teče ponikalnica Pekelniščica. V Mozirju smo imeli skupno kosilo, potem pa smo se odpeljali na Golte, kjer je bila zadnja postaja izleta. — Preživeli smo lep dan, hvaležni prirediteljem, da smo videli toliko lepega in poučnega.

F. V.

BLED

PIONIRSKI POHOD NA SLAMNIKE

Na Slamnikih, v vasi na strmem pobočju Pokljuke, so se pri Matevžu Volfu-Blažu, decembra 1941 zbrali organizatorji decembrske vstaje. Tam so se zbirali revolucionarji že poprej. O zgodovinskem sestanku priča spominska plošča na pročelju hiše, ki je že nekaj let prazna. Družina se je preselila v dolino. Nekaj sto metrov višje samevata Staretova in Matičkova domačija. Samo pri Matičkovih je še nekaj življenja.

Te samotne domove so nedavno obiskali učenci osnovne šole Josipa Plemlja z Bleda. Zeleli so videti kraje, ki so o njih slišali pri pouku o spoznavanju družbe. Pripeljali so se do smučarskega središča v Zatrniku. Pot jih je privedla do lepih senožeti na Rčitnem. Sprejel jih je nekdanji borec škofjeloškega odreda Mirko Lakota-Triglavski, ki ima tam hišico.

S tovarišico Obrezovo, znano aktivistko, sta šolarjem pripravila partizansko enolončnico. Nato je osemdeset šolarjev z uč-

teljicami nadaljevalo pot do najvišje ležeče hiše. Matičkova Ančka je pripovedovala, kje so se pri njih ustavljali znani gorenjski borci. Tedaj je ona negovala ranjence, hodila v dolino in prenašala sporočila. Pohiteli so še do Volfove hiše, od tam pa so se potem spustili proti Bohinjski Beli. Izlet jih je vse prevzel, da ga ne bodo tako kmalu pozabili.

M. S.

GORENJA VAS

Z GORENJSKEGA V KUMROVEC

Tudi ZB NOV Gorenja vas v Poljanski dolini priredi redno vsako leto izlet za svoje člane. Letos so se maja odpravili na pot skozi Ljubljano, Celje in Rogaški Slatino do Kumrovc, vračali pa so se po Dolenjskem proti Ljubljani in Polhovem Gradcu.

Malo so se pomudili v Rogški Slatini, nato so obiskali »atomske toplice« pri Podčetrtku, popoldne pa so ostali nekaj časa v Kumrovcu in si s posebnim zanimanjem ogledali Titov rojstni dom. Na poti proti domu so se ustavili še v Brežican, potem pa v Dolenjskih toplicah in v Novem mestu. — Izletniki so bili zelo zadovoljni in si zaželeli, da bi se lahko udeležili še kdaj tako lepega izleta.

D. F.

KRANJ

OBISK TOLMINA IN GORIŠKIH BRD

Aktiv ZB NOV upravnih služb skupščine Kranj je letos priredil že tradicionalni obisk partizanskih krajev na Primorskem. Potovali so skozi Čerkno, kjer so borci na kratkem postanku obudili spomine na hude boje v tem kraju.

V Tolminu so borci iz Kranja prisrčno sprejeli zastopniki občinskega odbora ZZB NOV Tolmin in pionirji osnovne šole. Aktivu iz Kranja so tudi podarili knjigo Zgodovina Tolmina. Zahvalil se jim je Slavko Svetelj, jim izročil kranjski Zbornik in obdaroval pionirje. Baldo Bizjak pa je v kratkem nagovoru pozdravil domačine in poudaril, da so si s posebnim namenom izbrali za obisk Tolmin in Goriška brda; številni borci z Gorenjskega se so bojevali skupaj s primorskimi partizani. Dandanes pa vsak uspeh naših ljudi v teh krajih zlasti veseli gorenjske borce, ki jim pač ni vseeno, kako živijo ljudje tu. — Izletniki so ob spomeniku padlih borcev položili lovorov venec. Slavko Bizjak, podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV Tolmin, je gostom opisal kratko zgodovino Tolmina in posebej opozoril na znamenitejšo dogodke, zlasti na tolminske kmečke upore. Izletniki so si ogledali muzej pod vodstvom Marije Rutarjeve, muzejskega kustosa.

Pot so nadaljevali v Brda. Tudi v Brdih so jih prisrčno sprejeli. Ob mogočnem spomeniku padlim borcem so si izmenjali pozdrave in spominska darila. Pionirji so v čast gostom pripravili lepo prireditev.

To srečanje s primorskimi tovariši, čeprav le bežno, je pokazalo, kako malo je treba, da se pokaže spet, kako trdo povežani in enotni smo v svojih prizadevanjih za našo socialistično skupnost.

M. Gojko

GAMELJNE — RAŠICA

OBISK BRATSKE SLAVONIJE

Združenje borcev NOV Gameljne-Rašica je priredilo izlet v Slavonijo, v kraje, kjer so vaščani iz Gameljne in Rašice živeli med vojno kot izgnanci. Okupator je izselil 116 vaščanov. Pozneje jih je veliko sodelovalo v slavonskih enotah narodnoosvobodilne vojske. Nekateri so padli in doslej jih je nekaj tudi že pomrlo. Slavonija je za naše izseljence precej oddaljena, zato so bili dosedanja obiski redki. Tako je bil izlet v Slavonijo še toliko bolj zaželen. Odpeljali so se 19. maja zjutraj z avtobusom, ki so ga lepo okrasili in pokazali že na zunaj, da gre za izlet bratstva in enotnosti. Izleta se je udeležilo 38 vaščanov.

Ob desetih so prispeli v Kamensko. Pričakal jih je predsednik ZB NOV Branko Perić. Izmenjali so pozdrave. Izletniki so ob spomeniku položili venec. Ob grobnici so počastili spomin narodnega heroja Nikole Djemonje. Iz Kamenskega so se v spremstvu Branka Perića odpeljali v Orlovac. Tam so jih sprejeli zastopniki borčevske organizacije. Pot so nadaljevali v Slavonki Brestovac. V tem kraju so med vojno živeli izseljenci z Rašice. Srečanje s starimi znanci je bilo nadvse prisrčno, zares bratsko in še bolj kot besede so bile zgovorne solze. Gostitelji so obložili mize za goste in med obujanjem spominov je prehitro minil čas. Obiskovalci so morali nadaljevati pot v Slavansko Požego. Tam je bil sprejem na Trgu maršala Tita. Goste so sprejeli zastopniki občinskega odbora ZZB NOV Slavanska Požega. Naši izletniki so jim izročili spominsko knjigo o naših izseljencih.

Izletniki so se ustavili za en dan v Veliki pri Požegi. Naslednji dan pa so obiskali še Sušine, vas v naši občini, kjer so med vojno živeli izseljenci iz Gameljne. Tam so počastili spomin izseljenke Apolonije Kos ob njenem grobu. Tudi v tem kraju so bili bratsko sprejeti. Vaščani so jih vabili v hiše in vsi so si prizadevali, da bi jih kar najbolj gostoljubno sprejeli. Obiskovalci so ob spremljavi harmonike zapeli nekaj naših in partizanskih pesmi, domačini pa so jih vneto spremljali. — Končno so si izletniki kratko ogledali Našice, nakar so se morali posloviti. Srečanje nekdanjih izseljencev z bratsko Slavonijo je bil zgled resničnega bratstva in enotnosti naših narodov.

Martin Kos

TOLMIN

DRUGI POHOD MLADINE PO PARTIZANSKIH POTEH

Občinska konferenca ZMS in mestna organizacija ZB organizirata tridnevni pohod mladine po partizanskih poteh Tolminske v dneh 29. in 30. junija ter 1. julija. S tem daljšim pohodom bo tolminska mladina proslavila dan borca in 30-letnico Kobarške republike. Na pohodu pa se bo seznanila z važnejšimi dogodki iz NOB in hkrati prinesla ljudem oddaljenih partizanskih vasi — v imenu nekdanjih borcev — tople pozdrave in pristno partizansko vzdušje s prirejanjem mitingov.

Pohod se bo odvijal po naslednjem sporedu: Prvi dan, 29. junija, odhod z avtobusi iz Tolmina na Knežo in od tam peš v Knežke Ravne, kjer bo zvečer partizanski miting in srečanje s prebivalci te vasi. Drugi dan ob 5. uri odhod iz Knežkih Ravn na planino Podkuk, od tam spust v grapo na ogled partizanske tehnike »KRN« in nato nadaljevanje pohoda v Tolminske Ravne, kjer bo kosilo in oddih. Iz Tolminskih Ravn nadaljevanje pohoda čez planino Rešelj v Čadrg, kjer bo v Pologu-Javorci ogled spominske cerkvice iz prve svetovne vojne, zvečer miting v Čadrgu. Zadnji dan pohoda 1. julija nadaljevanje poti čez planino Slem v vas Krn, od tam na Vrsno in nato v Kobarid, kjer bo kosilo. Proti večeru odhod z avtobusom v Tolmin, kjer bo proslava Dneva borca skupaj z nekdanjimi borci.

Mladinska brigada bo imela ime Gradnikova brigada. Sestavljale jo bodo štiri čete: Bovška, Kobarška, Tolminska in Baška. Čete bodo vodili komandirji in komisari skupaj z namestniki.

A.P. OGAREV

RAVNE NA KOROŠKEM

VOJAŠKI STAREŠINE OPRAVILI NALOGO

Rezervni vojaški starešine v občini Ravne na Koroškem so opravili svojo nalogo. Letos so po programu, ki velja za strokovno izobraževanje vojaških starešin, delovali tudi vojaške starešine te občine. Občinski odbor ZRVS je priredil taktično orientacijski pohod za vsa združenja v občini; zdaj jih deluje pet.

Pohod je vseboval štiri vrste nalog: topografija, streljanje, taktične naloge in vojaška teorija. To nalogo so opravili rezervni vojaški starešine iz združenja Ravne I. in II.

Zbrali so se pred gimnazijo na Ravnah in odšli na strelišče na Javornik. Pohod so nadaljevali do kmeta Rožaja, kjer so izpolnili taktično nalogo. Od tam so nadaljevali pot po azimutu do partizanske, Dulerjeve hiše na Selah. Mimogrede so obiskali spomenik sedmim talcem pri Neži na Selcu.

Prireditelji pravijo, da so se udeleženci pohoda res potrudili in da ni nobena patrola zgrešila kontrolne postojanke oz. smeri pohoda. Na cilju pohoda so zbrali za spominski dom v Kumrovcu 1070 din prispevkov.

Nekateri udeleženci pohoda so obiskali kmečke domačije, ki so med NOB dale pripadnike koroških partizanskih enot.

FRANJO SREBOTNIK

MISLINJA

SPOMINSKA SLOVESNOST OB DNEVU BORCA

Občinski odbor zveze združenj borcev NOV Slovenj Gradec se je odločil, da bo letošnja slovesnost v počastitev 4. julija — Dneva borcev, v Mislinji. Izbira kraja ni bila naključna.

V Mislinji sta bila namreč doma znana prvoborca Mislinjske doline Zdravko Čebular in Ernest Prevolnik. Oba sta bila borca I. Pohorskega bataljona in sta padla v junaškem boju na Osankarici 8. januarja 1943. Ob 30-letnici tragedije, ki je zadela elitni Pohorski bataljon, so se preživeli borci in aktivisti Mislinjske doline odločili, da se oddolžijo spominu obeh junakov z odkritjem spominskih plošč na Čebularjevi in Prevolnikovi domačiji.

Zdravko Čebular je bil rojen 14. oktobra 1921 v Mislinji. Že kot dijak trgovske šole v Mariboru je bil sprejet leta 1938 v SKOJ. Okupacija ga je zatekla kot študenta ekonomske fakultete v Ljubljani. Tako se je vrnil v Mislinjo, kjer se je povezal z Radom Iršičem. Po Iršičevem odhodu v Maribor je prešlo vodstvo partijske organizacije in celotnega osvobodilnega boja v Mislinji v

Čebularjeve roke. Čebularjeva domačija je postala izredno pomembna kurirska javka. V začetku leta 1942 so Nemci odkrili Zdravkovo dejavnost, zato se je skupaj s Prevolnikom umaknil v Ljubljano, odkoder je odšel k partizanom. Meseca junija 1942 je že postal politkomisar 2. čete 2. bataljona I. grupe odredov. 12. julija 1942 se je priključil II. grupi odredov in odšel z njo nazaj na Stajersko. V Pohorskem bataljonu je bil komisar 3. čete. Zdravko Čebular je ena najsvetlejših osebnosti NOB Mislinjske doline.

Ernest Prevolnik je bil rojen 12. aprila 1923 v Mislinji. Kot gimnazijec se je v Celju povezal s skojevci. V začetku junija 1941 je bil skupaj s svojo materjo izseljen v Srbijo, od tam se je prebil v Ljubljano, od tu pa prišel nazaj v Mislinjo. V začetku januarja 1942 se je skupaj s Čebularjem ponovno umaknil v Ljubljano, odkoder je odšel v partizane na Gorenjsko. Kmalu se je priključil borcem I. Pohorskega bataljona, v katerem je bil član štaba. Čebular in Prevolnik sta se dobesedno razdajala za stvar naše borbe in revolucije.

In tema dvema junakoma se bodo borci in prebivalci Mislinjske doline skromno oddolžili 4. julija. Na svečanost, ki bo v Mislinji ob 10. uri dopoldne, vabi občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenj Gradec vse preživle borce I. Pohorskega bataljona, vse soborce Zdravko Čebularja in Ernesta Prevolnika ter borce in aktiviste Mislinjske doline.

M. V.

DRAVOGRAD

PRED OBČINSKIM PRAZNIKOM

Že vrsto let slavijo prebivalci občine Dravograd 4. julija svoj občinski praznik. Tega dne se spominjajo začetkov množičnega izseljevanja prebivalcev tega dela Dravske doline v letu 1941.

Tudi letos pripravljajo v počastitev občinskega praznika v Dravogradu vrsto prireditev. Slavje bodo začeli že to soboto, 30. junija. Dan pozneje bodo odprli progo za TRIM, 2. julija bodo prišli na svoj račun športniki. Na večer pred praznikom, 3. julija, bodo odprli v prostorih osnovne šole likovno razstavo, predstavila se bo igralska skupina Prosvetnega društva Ojstrica, v okolici pa bo kresovanje.

4. julija bo pred spomenikom zraven zgradbe občinske skupščine komemoracija, zatem pa se bo šla na slavnostno sejo občinska skupščina Dravograd.

7. julija bodo na ogled novi industrijski obrati, ki so jih zgradili v zadnjem letu dni na območju te koroške občine (Tovarna betonske strešne opeke, Centralno lesno skladišče in Bazenska klavnica), pozneje pa bodo slavnostno izročili namenu novo tovarno ivernih plošč v Otiškem vrhu pri Dravogradu.

V Dravogradu so povabili na slavnostno sejo občinske skupščine tudi vse člane občinskega odbora ZZB NOV ter predstavnike enot, ki imajo v tej koroški občini domov, prav tako pa tudi predstavnike obmejnih enot JLA.

— M —

VOJSKO

PRISRČNA SLOVESNOST

Dne 23. junija letos je bila na Vojskem nad Idrijo prisrčna slovesnost, ki jo je pripravila krajevna organizacija Zveze borcev.

Na vzpetini nad vasjo so se ob kresu zbrali nekdanji borci in domačini ter tudi Vojskarji, ki živijo izven domačega kraja. Obudili so spomin na najstrašnejši dan v zgodovini Vojskega, ko so pred tridesetimi leti italijanski fašisti na Vojskem in v okolici požgali 70 gospodarskih in stanovanjskih poslopj ter grozovito mučili in potem usmrtili 3 domačine, 22 pa so jih aretirali in odpeljali v zapore. Tem so se hoteli maščevati, ker je dan prej skupina borcev Gregorčičeve brigade v bližini Vojskega napadla in ubila 15 pripadnikov posebnega policijskega oddelka.

Ob kresu je zbranim spregovoril domačin Črtomir Šinkovec, ki je v kratkem orisal zgodovino Vojskega in teške čase, ki so jih Vojskarji preživeli. Sledil je kulturni program, v katerem je sodeloval idrijski pevski zbor, recitator Adolf Anderle in šolska mladina.

Po končanem programu so odšli na grobišče, kjer so se poklonili spominu padlih in sklenili, da se bodo odslej vsako leto na ta dan srečali na Vojskem.

JANEZ JERAM

REŠITEV KRIŽANKE

Vodoravno: Strahota, trotovec, rosomer, čimolog, GLIN, gora, nakla, es, anabaza, Nantes, Pariz, Teo, rips, arara, SK, nota, tabornik, stik, dok, Ive, Josipa, JE, sprat, KAC, estrada, tnal, olevel, RI, Ob, ora, Encija, vezano, šelak, okno, in, Dronta, nevron, kaj, Apo, Reno, AN, sladoledar, vir, Boč, ananema, kateter.

Za knjižne nagrade so bili izbrani tile trije reševalci, ki prejmejo: BOSTIC SLAVKA, Leninov ter 7. p. 61420 Trbovlje knjigo »Veliki petek«, TONČETIC NADA, Bazoviška 4. p. 66310 Izola knjigo »Jezdec brez konja« in PUNCER ALOJZ, Mozirje 190. p. 63330 Mozirje, ki mu bomo poslali knjigo »Rdeči signal«.

Uprava lista

DR. FRANCI DERGANČ PRIJATELJ MLADIH

Prelistava sem knjigo »Okravljena roža«, ki jo je napisal pokojni profesor dr. Franci Derganč. V knjigo mi je napisal posvetilo: »Marjanci v spomin na skupna trpljenja v ljubljanski jetnišnici.«

Profesor dr. Franci Derganč je bil zdravnik na ortopedski kliniki v Ljubljani.

Spoznala sem ga proti koncu leta 1942 v ljubljanskih zaporih, ko so mi zapornice povedale, da dela v ambulanti mlad kirurg Ljubljancan, ki so ga klicali dr. Franci. Pomagal je zapornikom in komaj smo čakale, da je prišel v našo celico. Ko je spregovoril slovensko, smo kljub bolečinam občutili olajšanje ob njegovih vzpodbudnih besedah v upanju na svobodo.

Drugič sva se srečala kot partizana na Primorskem, ko je šel v partizansko bolnišnico, jaz pa sem tam poučevala pionirje in mladince. Kako radostno je bilo to srečanje, kako srečno se je počutil med mladimi. Vseprek so ga spraševali in v tem kratkem času jim je povedal mnogo lepega o partizanih in o svobodi, ki jim bo prinesla nove lepe šole, kjer se bodo učili v slovenskem jeziku.

V svobodi sem ga srečala kot upravitelja bolnišnice v Sempetru pri Gorici, kamor smo pripeljali na zdravljenje gimnazijko Maro. Prof. dr. Franci ji je takoj priskočil na pomoč. Ugotovil je okvaro na hrbtenici. Kaj storiti, ko je Mara prišla iz bolnice? Doma so imeli malo zemlje in več otrok, zato bi rada obiskovala šolo? Ko sem gledala to mlado črnolasko z živimi kot ogle, črnimi očmi, polnimi solza, ki so gledale

prestrašeno zdaj zdravnika in zopet mene, mi je bilo kar težko pri srcu. Ze sem opazila smehljaj na obrazu tega humanega zdravnika, ki je takoj našel izhod iz tega položaja. Izpraznili smo v zavodu sobo in pripravili ustrezno posteljo. Ob Dergančevi skrbni negi, dobri hrani in prijateljski pomoči sošolcev pri učenju in nas vseh se je njeno stanje počasi izboljšalo. Dokončala je šolo in odšla v ljubljanske šole. Stanovanje si je poiskala sama, hrano pa ji je preskrbel prof. dr. Franci na ortopedski kliniki, tako je bila pod njegovim stalnim zdravniškim nadzorstvom.

To je bil le eden izmed neštetihih primerov velike pomoči primorskim otrokom — tega skromnega zdravnika.

Težko nam je ob slovesu dragi Franci! Za tvojim velikim likom so ostala v spominu vsa tvoja plemenita dejanja. Odslej se bom pogovarjala s teboj le s prižgano svečo, ko in drobnim cvetom, ki jih ne bo manjka. lo, dokler bodo živeli še tvoji pionirji in mladina, ki si jim tako nesebično pomagal do zdravja.

MARJANCA SEME

PARTIZANSKO SREČANJE

K temu pisanju me je napotilo pismo Janezkove matere na mladinski strani TV-15. Morda ji bo v tolažbo, da so še neke ljudi, ki se spominjajo njenega Janezka. Vsekakor jo bo zanimalo, ali je živ Janez-kov sotrpin, partizanček Mirko, in kako ter kje živi. O Mirku doslej nihče ni nič vedel. Ko pa smo se letos 13. maja zbrali v Novi Gorici na srečanju borcev Gradnikove brigade, sem ga srečala.

Nenadno sem zaslišala, da me je nekdo poklical. Obrnila sem se in pred menoj je stal fant, kar premlad za partizana. Smejoč, zdrav, mladosten je vprašal:

»Ali me ne poznaš? Jaz sem — Mirko!«

Vesel me je objel, jaz pa sem napenjala možgane, kateri Mirko je vendar to in od kod bi me mogel poznati. Da me ni morda zamenjal s kom drugim?

»Mirko? Pa vendar ne tisti, ki je ležal z Janezkom v izolirnici?«

»Seveda tisti! Ali me res ne poznaš več? Jaz pa sem tebe takoj prepoznal!«

Skoraj bi mi ušlo z jezika, da pač nisem mislila, kako bi mogel preboleti tako hude rane, sedemnajstleten partizan. Osupla sem se končno znašla:

»Ti si, res! To je pravi čudež, da se po osemindvajsetih letih srečava in da si vse tisto pretrpel!«

»Vsa leta sem iskal, da bi našel koga izmed naših, no, zdaj pa sem vendar srečal tebe! Ne spominjam se več vseh, le nekatere še pomnim — bolničarko Jolando, bolničarja Jožeta, ki me je prenašal...«

Nadvse me je zanimalo, kako in kje je živel, odkar smo se v Gorici razšli.

»O Janezku sem vedel, da je umrl. Mene pa so takrat poslali na zdravljenje v Ljubljano. Kar celih pet let so me zdravniki obdelovali. Prestal sem hudo operacijo in šele leta 1950 sem se vrnil k svojim, domov na Primorsko.«

Šele nato sem mu upala priznati, da nisem prav nič mogla upati, da bi mogel ozdraveti po tako strašnih ranah. Potem sva se pomenila, kako je bilo med zadnjo ofenzivo marca 1945, ko sta bila Mirko in Janezek še skupaj v bolnišnici Franji. Končno sem mu obljubila, da mu bom poslala pesmico, ki govori o njem in Janezku.

Povedal mi je, da živi v Oseku pri Šempasu. Zadnja kitica tiste pesmi pravi, da bo Mirko postal kmetič, vinograd gojil — to se je tudi uresničilo... Če bo Janezko-va mati to prebrala in bi rada obiskala Mirka, naj se obrne na naslov: Mirko Toplikar, Osek 54, Šempas 65261.

PAVLA LEBAN,
bivša bolničarka

VOJAKI ZGRADILI VODOVOD

Dne 15. junija ob zaključku graditve vodovoda na relaciji od Nove Gorice do Šempetra, je bila v petek zvečer v Panovcu prisrčna slovesnost, ki jo je pripravila krajevna skupnost Nova Gorica, Šempeter in Renče. Poleg številnih domačinov in predstavnikov javnega življenja novogoriške občine so se slovesnosti udeležili tudi graditelji vodovoda — pripadniki JLA garnizije Ajdovščina. Ob tej priložnosti so se graditeljem zahvalili v imenu novogoriške občinske skupščine Rudi Šimac, direktor goriških vodovodov Anon Velikonja in polkovnik JLA Dušan Lješević. 21 vojakov je za požrtvovalno delo pri gradnji vodovoda dobilo za nagrado 5-dnevne oziroma 7-dnevne dopuste. Poleg teh je komandant garnizije pohvalil kap. I. kl. Milana Paniča in še 11 najbolj pridnih vojakov. Direktor goriških vodovodov je obdaril graditelje z 20.000 dinarji. Denar bodo uporabili za dobavo razglasne postaje, ki jo pogrešajo za kulturno zabavno dejavnost vojakov v prostem času.

MILE GOJKOVIČ

pravna posvetovalnica

IZ STANOVANJA VAS MEČEJO...

L. B. Deskle

Vprašanje: Pišete, da ste borec NOV in da tako ravnanje, kot ga doživljate, ni v redu, ker se za to niste borili, da vas danes tako malo spoštujejo. Leta 1966 ste kupili hišo z malo zemlje in plačali 16.000 novih din. Prepis pa ni bil narejen. Hišo ste popravili in se vselili, leta 1969 pa so vas začeli tožiti, da niste plačali zadosti. Odločalo je okrožno sodišče v Novi Gorici, končno Vrhovno sodišče v Ljubljani. Odločeno je bilo, da se morate izseliti iz stanovanja. Pred nekaj dnevi ste od občinskega sodišča v Novi Gorici prejeli odločbo, da se morate v 15 dneh izseliti. Nimate pa se kam preseliti. Stanovanje, ki vam ga je preskrbelo podjetje, bo vse-ljivo šele avgusta. Kam naj se obrnete? Kaj storiti?

Odgovor: Če je glede hiše pravnomočno razsojeno, potem se najbrž ne da dosti več storiti. Možna je sicer obnova postopka, vendar pa ta prihaja v poštev le, če razpolagate z novimi dokazi, za katere prej niste vedeli. Če menite, da je bil kršen zakon pa se lahko obrnete na javnega tožilca SRS s prošnjo, da vložijo zahtevek za varstvo zakonitosti.

Glede izselitve lahko sodišče odloči le z odločbo po izvedenem postopku. Če je s pravnomočno sodbo, katero omenjate, bilo odločeno, da se morate izseliti, potem teče zdaj najbrž izvršilni postopek. V tem postopku lahko predlagate odložitev izvršbe, zlasti še, če boste avgusta dobili drugo stanovanje. Zahtevek za odložitev izvršbe pa lahko vložite šele potem, ko bo sklep o dovolitvi prisilne preselitve postal pravnomočen. Gre torej za več različnih postopkov, ki jih vodi sodišče. Vsa podrobnejša pojasnila boste zato dobili le na sodišču ali pa pri odvetniku, če si ga najamete. Glede na vaše netočne podatke vam točnejšega pojasnila ne moremo dati.

ČESTITKA < ZLATI POROKI

Ljubi mami Zofiji in očetu Alojzu Širca iz Pliskavice 29, ki sta oba sodelovala v NOB (Alojz je bil pri narodni zaščiti, Zofija pa partizanska kuharica), čestitajo za zlati jubilej skupnega življenja hčerki Vida in Milena, sinova Rafael in Emil, vseh 9 vnukov in dva pravnuka ter jima kličejo: Še na mnoga zdrava leta!

imeli smo ljudi

Gina Toffanin

Gina Toffanin so spremili na zadnji poti 28. maja na pokopališče v Škocjanu pri Kopru. Rodila se je leta 1915 v Trstu v delavski družini. V delavskem okolju in med protifašističnim bojem se je oblikovala v zavedno politično delavko. Ze leta 1929 je postala članica ilegalne mladinske komunistične organizacije, leta 1937 pa članica KPI. Sodelovala je s Pavlom Morganom in Pinkom Tomažičem. Z možem sta emigrirala v Italijo leta 1937. Ze v prvem obdobju vojne se je povezala z narodnoosvobodilnim gibanjem in leta 1942 je opravljala odgovorne naloge. Pozneje je bila v Trstu med ustanoviteljicami protifašistične ženske organizacije. Junija 1944 so jo zaprli esesovci in jo poslali v Auschwitz, eno najstrašnejših nemških taborišč. Od tam so jo preselili v taborišče Bergen-Belsen. V domovino se je lahko vrnila šele septembra 1945. Zadnja leta je živel z možem v Kopru. Vse življenje je posvetila požrtvovalnemu boju za zmago socialističnih idealov.

Avgustin Pečarič

Augusta Pečariča, enega zdaj že redkih predvojnih borcev naprednega delavskega gibanja, rojaka iz Slovenske Istre, so 4. junija spremili na njegovi zadnji poti številni prijatelji in soborci iz narodnoosvobodilne vojne na koprskem pokopališču v Škocjanu. Rodil se je leta 1893 v Pobegih pri Kopru v revni kmečki družini. Med obema vojnama je sprva deloval v socialističnem gibanju, nato pa v vrstah komunistične stranke Italije; njen član je postal že leta 1924. Tistega leta je v strogi ilegali sklical sestanek v Kopru, da so se krajevni

politični delavci dogovorili o pomembnih nalogah pod fašistično oblastjo. Pečarič je bil eden tistih naših zavednih ljudi, ki so pod fašistično strahovlado na Primorskem gojili slovensko, tedaj prepovedano pesem. Leta 1929 se je izselil v Francijo in se tam povezal s protifašisti. Leta 1931 se je vrnil v domovino in že čez dva meseca so ga zaprli, nato pa ga poslali v petletno konfinacijo. Med narodnoosvobodilno vojno je Pečarič že leta 1942 postal član rajonskega komiteja KPS za čezersko območje. Po italijanski kapitulaciji so ga izvolili za komisarja tako imenovane čezerskega bataljona. Med nemško ofenzivo, ko je pogorelo 30 istrskih vasi, so ga ujeli Nemci in ga po večmesečnem mučenju odvedli v taborišče v Nemčijo. Po vojni je bil prvi predsednik KNOO Pobegi, član mestnega komiteja KPS Koper, član okrožnega komiteja itd. Do upokojitve je delal kot poslovođa v papirnici »Lipa«. Ves čas je vneto sodeloval v koprskem pevskem zboru.

Franc Mlinar

Franc Mlinar, aktivist OF in udeleženec zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, je umrl po kratki bolezni. — Rodil se je leta 1897 v Dolenji vasi pri Cerklju. Izučil se je za zidarja in čevljarja. Ko pozimi ni bilo dela za zidarje, je čevljaril. Vojak je bil že med prvo svetovno vojno. Neposredno po koncu vojne se je uvrstil med borce za našo severno mejo. V poznejših letih je končal gradbeno delovodsko šolo in napravil izpit za zidarskega mojstra. Narodnoosvobodilnemu gibanju se je pridružil med prvimi aktivisti OF v Dolenji vasi. Od prvega sestanka aktivistov oktobra 1941 pri Mlinarjevemu bratu Andreju v Dolenji vasi je bil njegov dom odprt organizatorjem osvobodilne vstaje. Mlinar je bil predsednik terenskega odbora OF v Dolenji vasi, pozneje pa še član gospodarskega odseka notranjskega okrožja. Izvolili so ga za odposlanca za kočevski zbor. Pozneje je deloval na osvobodnem ozemlju pri propagandnem odseku notranjskega okrožja. Po osvoboditvi je vložil svoje bogate izkušnje v obnovu cerkniške in zlasti Loške doline. Hkrati je vzgojil številne mlade zidarje, ki so us-

pešno nadaljevali njegovo delo. Bil je odlikovan za zasluge za narod.

Peter Kurnič

Peter Kurnič iz Čeč nad Trbovljami je umrl v ljubljanski bolnišnici. Rodil se je leta 1906 v kmečki družini. Med narodnoosvobodilno vojno je bil med prvimi aktivisti. Po osvoboditvi je sodeloval v množičnih organizacijah. Bil je zgleđen družinski oče. Spominjali se ga bodo kot neustružnega delavca in dobrega tovariša. Spoštovanje mu je pokazala velika množica, ki ga je spremljala na zadnji poti.

Jakob Jeklič

Na pokopališču na Dovje so pred kratkim pokopali Jakoba Jekliča iz Mojstrane. Pokojnik se je konec leta 1941 udeležil vstaje v Mojstrani. Zato so ga Nemci, potem ko so ga na novoletni dan 1942 ujeli, zaprli v Begunje. Od tam so ga poslali v koncentracijsko taborišče Dachau, a pozneje v Mauthausen. Z mučenjem v zaporu in taboriščih so ga nacisti povsem onesposobili za delo. Zato je bil po osvoboditvi priznan za vojaškega vojne invalida. Pozne posledice trpljenja v taborišču so grenile vse njegovo življenje po vojni in pospešile njegovo smrt. Dolgo let je živel kot samotar, a lepa udeležba sovaščanov na njegovem pogrebu je pokazala, da so ga ljudje kljub temu imeli radi.

Martin Jezernik

Martin Jezernik, tajnik ZB NOV Ponikva pri Zalcu, je bil član številne družine, ki je vsa sodelovala v narodnoosvobodilnem boju. Razen njega so bile še tri sestre in dva brata udeleženci osvobodil-

nega boja. Martin Jezernik se je rodil leta 1901 v Ponikvi pri Zalcu. Čeprav si je med vojno nakopal zahrbtno bolezen, je poleg svojega poklica požrtvovalno delal kot družbenopolitični delavec, zlasti v borcevski organizaciji.

Ciril Batistič

Od Cirila Batističa, dobrega tovariša, smo se nedavno poslovili za vedno na Gradišču pri Renčah. Njegova nenadna smrt nas je hudo pretresla. Rodil se je leta 1910 v Mirnu pri Gorici. Pod Italijo je moral služiti vojaško v kazenskem delavskem bataljonu. Po italijanski kapitulaciji se je pridružil italijanskemu odporišnemu gibanju. Ko je dobil zvezo s partizani, se je prebrazil do naše partizanske baze v Gravinu. Prispel je v Split in se na dolgi bojni poti udeležil številnih bojev do samega Trsta. Po vojni je prejel več odlikovanj za zasluge v vojaški službi; napredoval je do majorja. Tudi kot upokojenec je bil zelo delaven.

Frančiška Križnik

Frančiška Križnik, Hudmalovo mamo iz Nadlišnika pri Motniku, smo spremili na zadnji poti maja na pokopališču v Spitaliču. Bilo ji je 76 let. Kot kmečka mati je morala trdo delati, da je preživela dvanaest otrok. Med vojno je v enem samem letu izgubila tri družinske člane — moža, starejšega sina Petra, sin France pa je padel kot borec leta 1943. Njen dom je bil gostoljubno odprt slehernemu partizanu; vanj so se zatekali terenski politični delavci, onemogli in prezebljeni. Hudmalova mama je bila članica vseh družbenopolitičnih organizacij. Odlikovana je bila za zasluge za narod. — ZB NOV Motnik.

Mati z otroki pri partizanih

(Nadaljevanje in konec)

Leta 1944 je zaradi ugodnega vremena po obsežnih bukovih gozdovih na Kočevskem zrastle ogromno gob, posebno jurčkov. Gobe smo jedli med krompirjem, sušili smo jih na soncu in podobno. Bila je dobra tudi letina poljskih pridelkov, pa tudi jabolka so dobro obrodila. Do meseca decembra so hodili otroci po jabolka na vrtove v Rojndol. Morali so prečkati cesto. Ker so se bali nemških patrulj, so to storili šele pozno popoldne, ko pa se je znočilo, so se otroci vračali s polnimi nahrbtniki jabolk nazaj v Turkovo drago. Okrog 25. decembra 1944 pa je zapadel sneg in po jabolka ni bilo več mogoče.

Nekega zimskega dne so partizani ustrelili v Turkovi dragi ranjeno mulo. Naši tovariši so jo odrli in vsi smo hodili rezat to meso po kosih in ga kuhali. Ker že dolgo nismo jedli mesa, nam je šlo meso od mule zelo v slast.

Omeniti moram, da so tisto leto zavezniški odmetavali partizanom v Belo krajino mnogo opreme, orožja in streliva s padali. Nekaj teh padal so dodelili tudi partizanskim beguncem v našo vas. Iz tega blaga sem sešla nekaj srajc in predpasnikov. Za nas, ki nismo imeli niti najnujnejšega, je bilo to blago velike vrednosti.

Tako smo živeli in si prizadevali za obstoj v hrepenenju in zavzetosti, ki nas je vodila — tako smo bili prepričani — vsak dan bliže h koncu vojne.

Spominjam se, da sem šla s Slavko iz rajona nekoč tudi v Črnomelj. Napotili sva se po pol ure dolgi poti proti Kolpi, nato čez Biljo mimo tamkajšnjih vasi ob široki, globoki in lepo zeleni Kolpi do Starega trga ob Kolpi in dalje proti Črnomlju. Med potjo sva si ogledovali osvobodjeno okolico. Kazala mi je Vinica, Semeč in druge vasi. Črnomelj mi je bil še posebno všeč.

Spomladi leta 1945 so dogodkom sledila velika pričakovanja. Slišali smo o velikih uspehih narodnoosvobodilne vojske in Rdeče armade. Nemci so doživljali vedno hujše poraze. Fašizem je omahoval in drvel v kapitulacijo. Ne dolgo za tistim, 9. maja 1945, je prišla novica, da je Nemčija končno le kapitulirala. Slava in zmaga, ki so si jo

nemški rasisti zamišljali, se je spremenila v svoje nasprotje. Še pred tistim je bilo slišati iz Kočevja pokanje pušk in bobnenje topov. Šla sem na vrh hriba nad Turkovo drago, da bi videla, kaj se dogaja v Kočevju. Pa je bilo zamegljeno in predaleč. Kljub temu so bili moji občutki lepi in veličastni. Vsa naša domovina se je pohlepno mu italijanskemu in nemškemu fašizmu izmuznila iz rok in postala spet svobodna. Revščine, bede, neslane in nezabeljene hrane, ki smo jo uživali skoraj ves čas, odkar smo bili pregnani z doma, bo zdaj konec. Tako smo upali.

Nekje v daljavi je bilo slišati vse hujše grmenje topov. Pripovedovali so, da naše brigade prodirajo proti prestolnici Slovenije, Ljubljani.

Kmalu za tistim so se ustaši umikali čez našo vas proti Kočevski reki. Takoj za njimi so pritiskali partizani. Partizanska vojska je prišla tudi čez Turkovo drago in se ustavila na hribu. Od tod so partizani streljali proti gozdu pri Kočevski reki na ustaše. Pravili so, da jih je bilo v gozdu pri Kočevski reki kot listja. Tudi ustaši so streljali nazaj na partizansko vojsko. Krogle so letele nad našimi glavami, a mi se jih takrat nismo več bali. Hodili smo zunaj in boj opazovali, naši otroci pa so borcem nosili vodo na položaje.

Teden dni po razpadu Nemčije mi je mož javil, naj se pripravim na odhod iz Turkove drage v Novo mesto. Tam je bil mož v službi na okrožju. Ko smo se jaz in otroci poslovili od ljudi v Turkovi dragi, smo se naložili na voz in čez Kočevje odpeljali proti Novemu mestu.

Mnogokrat se spominjam življenja na Kočevskem. Spominjam se kočevskih žensk iz bornih okolišnih vasi, ki so bile brezmejno vdane osvobodilnemu boju in ki so vdano prenašale trpljenje in pomanjkanje. Te čudovite ženske so bile simbol odpovedi in žrtvovanja.

Na poti iz Kočevja v Novo mesto se je končala moja partizanska pot in partizanska pot moje družine. To je bila pot krvave vojne, pot iz hude in mračne teme priganjanja v svetlo in s trpljenjem ožarjeno svobodo.

(Konec)

Pozabljeni pastir Matevž

Gre za pastirja Matevža Frčaja z Zgornjih Lazov nad Gorjami, po domače za Hribarjevega Matevža.

Rodil se je leta 1910 na Zg. Lazih v revni bajti kajžarske družine kot osmi otrok. Očeta je izgubil, ko mu je bilo komaj pol leta. Potlej je mati z dninami pri kmetih preživljala otroke. Ko so malo odrasli, so se vsi razkropili po svetu, le Matevž je ostal zvest domu. Pastir je postal, ko mu je bilo deset let. Solati se ni mogel kaj več, kakor da se je naučil pisati in brati.

Med narodnoosvobodilno vojno je bil na planini Kozjeku na Mežakliji, kjer je pastiriral nad štirideset let. Na planini med gozdovi je mogel obstati med vso vojno, ker je bil trdno povezan s partizani. Z njimi je začel sodelovati že leta 1941. Poleti tistega leta mu je prvoborec Porov Andrej, Zvan-Boris (bil je narodni heroj, padel je na Porezu) mislil pod Čisovcem na Mežakliji pojasnil, za kaj se bojujejo partizani. Poslej so se pri Matevžu na Kozjeku dan za dnem oglašali partizani. Dajal jim je hrano in druge potrebščine, ker so kmetje v ta namen dovažali na planino več kot pa je potreboval sam pastir. Pri njem v koči je stanovala partizanka Vida, žena prvoborca in narodnega heroja Andreja Žvana-Borisa. Prav tako je tam našla zavetje Zaleharjeva mama iz Podhoma, ki je imela tri sinove in moža pri partizanih. Ti ženi sta prali in šivali perilo za borce. Nemci in domobranci so na lovu za partizani vselej pritiskali na Matevža, da bi jim kaj izdal. Bil je zvit in se je vselej izmuznil, da ga niso prijeli. Najhujši časi so bili poleti 1944, ko je sovražnik okrepil patrulje in čedalje

pogostejše vdiral na Mežaklijo. Tistega leta je bilo požganih mnogo pastirskih koč, staj za živino in senikov. Največ so jih požgali domobranci. Več pastirjev se je umaknilo z živino s planin v dolino, Matevž pa je vzdržal tudi tedaj. Stike je imel s partizani ne le poleti, ko je pasal na Mežakliji, marveč tudi pozimi na domu na Zgornjih Lazih. Vas je precej visoko na hribu ob robu gozdov obsežnega pogorja Mežaklje. Zato je razumljivo, da so se tam oglašali partizani od vsega začetka, zlasti še pozimi. Ko pa je bil sneg, je bilo treba sproti zabrisati sledove partizanov. Zato je Matevž večkrat zapregel vola z vleko, da je zabrisal sledove.

Kako pa živi triinšestdesetleten Matevž zdaj? Po vojni je bil še precej let pastir, zadnja leta pa ne pase več. Pasel je krave kmetov, toda socialno ni bil zavarovan. Zdravje mu več ne dopušča, da bi se še preganjal za živino po planinah. Zato živi doma na Zg. Lazih. Dohodkov nima nobenih. V oskrbi ga ima sestra, ki živi z možem na domu. Matevž je že zdavnaj prosil, da bi mu priznali dvojno posebno dobo, a prošnjo so mu zavrnili, češ med vojno je bila dolžnost vsakogar delati za partizane. Morda mu bodo zdaj kaj priznali, ko oddajo o priznanju posebne dobe za kmete, ki so sodelovali v osvobodilnem gibanju. Matevž si je to vsekakor zaslužil, zlasti še po toliko letih čakanja — na stara leta, onemogel. Zadovoljen bi bil seveda že z najbolj skromno priznavalnico, zlasti pa še, ker bi imel zadoščenje, da ga družba ni pozabila.

JOŽE AMBROŽ

Gostišče pri partizanki Milici

Ob Kogovškovi hiši v Javorniškem rovtu teče potok. Zaganja se po grapi, med ruševjem in koreninami, prek skal in strmin. Tu, ob potoku, je omahnil sekretar jeseniških skojevcev, mladinec, ki je neomajno verjel v lepše življenje. Njegove ideje pa so rodile na stotine novih.

Sedim v gostišču pri Milici v Javorniškem rovtu. Tončka Konobelj-Milica, domaćinka, ki je bila od 1943. leta sekretarka SKOJ za področje Javornik-Koroška Bela, me je peljala pred gostišče in mi s prstom pokazala gozd, kjer je padel Ježek.

»Ježka sem prvič srečala poleti 1944, ko je bil član okrožnega komiteja SKOJ. Bilo je v gozdu na Mežakliji, kjer sta Ježek in Nace vodila konferenco terenskih skojevcev. Ježku je bilo takrat komaj 16 let. Pokopali smo ga opolnoči blizu Kogovškove hiše. Če bi bil iz obkoljene hiše bežal po potoku navzdol, bi bil ostal živ.«

Milica je še vedno strmele v tisto pobočje; njene misli so jo vrnila za 29 let nazaj, ko je tod partizani.

Franc Konobelj-Slovenko me je povabil nazaj v gostišče in s ponosom pokazal spominsko knjigo, kjer je nalepljena slika Franca Leskoška z družbo v tem gostišču. Tu so še podpisi književnika Mihe Klinarja — nekdo je celo nekaj lepega narisal — pa podpisi veselih gostov. Priznam, bil sem v zadregi, ko mi je Slovenko rekel, naj kaj napišem v knjigo. Napisal sem, samo zdi se mi, da bi lahko bolje.

Slovenko je gostišče prepisal na hčerko Zlato, ki je šolana za ta poklic. »Zdaj obiskuje še srednjo ekonomsko šolo,« je ponosno dejal, Zlata pa je skromno dodala,

da gre trikrat na teden peš v dolino in nazaj, zaradi šole namreč.

»Razmišljal sem, kako naj imenujem novo gostišče,« je nadaljeval Slovenko, »končno smo se zedinili za partizansko ime moje žene Tončke, partizanke Milice.«

Do gostišča Milica v Javorniškem rovtu pelje dobra cesta. Z glavne ceste je treba zaviti proti Koroški Beli, od tam pa je do tja le okrog 5 kilometrov. JOŽE VIDIC

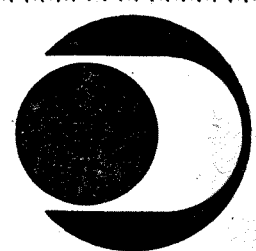
PRODAJNI SERVIS

modna hiša

LJUBLJANA

Ob nakupu garderobe za počitniške dni, ne pozabite obiskati MODNO HIŠO, ki se je za kopalno sezono bogato založila. Izbirali boste lahko od moških, otroških in damskih kopalnih oblek, do kopalnih rjuh, od dolgih in kratkih hlač do vedno praktičnih majic iz bombaža ali sintetične ter mnogo drugih modnih artiklov, ki spadajo v počitniško garderobo.

Obiščite MODNO HIŠO in ne boste razočarani.

KEMIČNA INDUSTRIJA MEDVODE
DONIT

TELEFON: 71 106 TELEX: 31 365

tehnični laminati • elektroin
stalacijski vozli in razdelilne
omarice • tesnit • tesnila •
filtri • lepila • smole • ma
se za stiskanje • odpreski
• žične in plastične mreže

GORJANCI

avtopromet,
gostinstvo
in turizemNOVO MESTO —
STRAŽA

PRIPOROČAMO SVOJE STORITVE ZA PREVOZ POTNIKOV IN BLAGA TER GOSTINSTVO STORITVE V HOTELU »METROPOL« NOVO MESTO.

program

Industrija
STOL pohištva
STOL Kamnik

novi stanovanjski pohištveni uni program
v novo odprtem salonu stol interior na duplici pri kamniku

Sadolins
PARKETNI
LAK
svetleč in mat
HITROSUSUŠČ
SUŠI
45 MINUT
BELINKA

Nova cesta bo košček kozjanske pomladi

Nad Bohorjem se je razjasnilo, pravi Karel. Se včeraj je bilo kakor iz čebra. Moral bi vas prositi za škornje; do gležnjev in čez se pogrezam v kozjansko blato. Če se ne motim, ste imeli solze v očeh, vi Pungerskovi, Jazbinskovi... Pravite, da se je v Planinskem vrhu združila preteklost s koščkom resnične sedanosti. Košček? V teh razmerah tudi to veliko pomeni. Nekateri med nami so podvomili v našo mladino. Deset kozjanskih vasi med Planino, Prevorjami in Lisičnim bo dobilo novo cesto. Se vedno ne morete verjeti, da so z rokami prerežali hrib, da se potijo na tramastem laporju in da zmagujejo tam, kjer stroji odpovedo.

Tovariš Karel! Ponovno bi radi slišali besede, ki ste jih tistega dne namenili zbranim vojakom in brigadirjem: »Vaš prispevek, vaše delo pomeni našo bodočnost v teh krajih. Razbijate hribe in delate, da vas je veselje pogledati. Vaše delo je vojna napoved naši zaostalosti. Toda, saj naši kraji niso revni, samo odmaknjeni so od sodobnega sveta. Naša zemlja ni slaba, naše vino, sadje in živina, vse bi šlo dobro v promet, če bi se lahko prebili skozi te grape. In prebili se bomo, z vašo pomočjo, draga mladina, dragi vojaki...!«

Mi gradimo cesto, cesta gradi nas! Dobrodošli v mladinski delovni brigadi KOZJANSKO 73! Med vitkimi slavoloki so obešena gesla. Za njimi niso samo besede. Tam je že utrta trasa bodoče ceste Loka—Glinščica — trikilometerski odsek do Cirkuz, Tudi z asfaltom pre-

der bodočih mladinskih delovnih brigad. To pa ne pomeni začeti tam, kjer smo pred dvajsetimi leti končali. Gre le za to, da se poišče novo, današnji mladini dostopnejšo obliko delovnih akcij. O tem, če je to dandanes mogoče, bodo govorili delovni uspehi (ali neuspehi!), o tem že sedaj pripovedujejo prebivalci Kozjanskega in sami brigadirji.

MILAN BRATEC, vodja akcije Kozjansko 73: »Mladi iz vse Slovenije so razporejeni v dve brigadi — Ljubljansko in Celjsko. Sestdeset mladincev se je zbralo pod mogočnim Bohorjem, čeprav smo jih pričakovali nekaj več. S tem v zvezi bi veljalo omeniti nekoliko neresen odnos posameznih občinskih konferenc ZMS do letošnje akcije. Res je bil naš namen, da bi bila to kadrovska brigada — nekakšna politična šola vseh tistih, ki so aktivni v delu občinskih konferenc ZMS. Torej naj bi prišli v naše vrste perspektivni mladi aktivisti. Ta del našega načrta nam ni popolnoma uspel.

V letošnji delovni akciji se bo zvrstilo pet izmen. Vsaka bo na delovišču enaindvajset dni. Brigado vodi predsednik brigadne konference. Vsaka brigada ima dve četi, ki jih vodita predsednika četnih konferenc. Tokrat smo torej poskrbeli, da se kar najbolj razvijajo samoupravni odnosi v brigadi. Z rednimi četnimi brigadnimi konferencami spoznavamo mladince z organizacijo dela in vodenja brigade oziroma čete. Na ta način smo želeli zagotoviti večje število mladih aktivistov, ki bodo prihodnje le-

globeli, iz travnikov in gozdov, to je lahko tudi sreča; vsaj zadovoljstvo. Mladi so zadovoljni! Cesta mora zaživeti do 1. septembra, to je njihov cilj, pika na koncu prvega odstavka, v katerega prebivalci Kozjanskega vse bolj verjamejo. Navsezadnje gre pri tej akciji tudi za popolno sodelovanje med prebivalstvom, mladino in JLA. Gradnja kozjanske ceste se bo zaradi sodelovanja brigadirjev pocenila za polovico.

V drugi izmeni so med brigadirji še vedno pretežno delavci. V delovnih organizacijah imajo zagotovljen izredni plačani dopust. Tudi to je izraz solidarnosti slovenskih delovnih kolektivov. V naslednjih izmenah pričakujejo več dijakov, študentov. Se bo takrat delovna storilnost zmanjšala?

Tudi domačini v prvih dneh niso povsem verjeli v sposobnosti mladih, ki so se spustili na začetno traso bodoče ceste. Morda so si mislili: kaj bodo ti, ki niso navajeni krampa in lopate, ki posedajo po disko klubih, kavarnah in so idole zamenjali z ideali. Danes je njihovo mnenje popolnoma drugačno. Ni čenje v teh krajih, na katero mladi brigadirji ne bi imeli dostopa. Pred dnevi jim je skupina vaščanov pripravila zakusko. Karel Jazbec je povedal nekaj ganljivih besed. Brigadirji in vojaki so mu spontano zaploskali.

JOŽE PERČIČ (na delovišču mu pravi direktor!), predsednik iniciativnega odbora za gradnjo kozjanske ceste: »Nikoli nisem verjel, da bodo mladi delali s tako vnamo! Delovna disciplina je na izredni višini.«

Karel, res se je razjasnilo nad Bohorjem. Tudi Ivanka Pungerske iz Planinskega vrha se tako zdi. Kolikokrat v teh dneh se je spomnila hudih časov v letih okupacije. Ves čas je bilo hudo in leta 1944, ko so Nemci požigali Kozjansko, je bilo najhujše.

Zdaj stoji ob vogalu svoje neometane hiše in jih pozdravlja; brigadirje in vojake, ki jim je naročila, naj prinesejo pivo. Z džipom so ga pripeljali iz Planine. Se malo ni prijetno pešati sedem kilometrov in če si odvisen od bergel, si kakor privezan na dom. Za solarje so kilometri krajši, čeprav tudi njim ni lahko. Ko pa bo pod vasjo stekla asfaltirana cesta...

»Srečni smo in hvaležni smo jim,« hiti pripovedovati Ivanka. »Razmišljali smo, kako bi se oddolžili. Odločili smo se, da jih skromno pogostimo. Vso noč smo pekli kruh. Zdaj bomo prinesli na mizo nekaj narezka, slaščic, domačega vina... Veste, mislim, da novinarji nima-

jo prav, ko pišejo, da smo tukaj zaostali. Cest nimamo in odrezani smo od sveta...«

Poslovili smo se. Do koč pod Bohorjem je še daleč. Zemlja je iz ure v uro bolj suha. Nepredvideni počitek bo potrebno nadoknaditi. In v popoldnevih brigadirji tudi ne držijo križem rok. Izdelan imajo program izobraževanja, svobodnih aktivnosti. Pravzaprav je to točka, kjer mlade čevlji še najbolj tišči. Prijetneje je fizično delati kakor poslušati predavanja. Do konca izmene morajo predelati vsebino knjige »Lenin o kulturi«, »Leto dni ustavnih reform«, slovar pogosto rabljenih pojmov v politologiji, kulturi, ekonomiji. Spoznati se morajo s knjigo »Kaj je Marx resnično rekel,« seznaniti se morajo z izborom tekstov iz verskega slovenskega tiska — članki, ki pomenijo vmešavanje cerkve v našo politiko...

Program izobraževanja v prvih dveh izmenah je bil prilagojen delavski in kmečki mladini. Iz izkušenj v prvi izmeni so program predavanj skrčili na polovico.

Disciplina v brigadi? V vsaki večji skupini pride do manjših problemov. V brigadi so jih mladi sposobni sami rešiti. Brigadirsko življenje je najboljše šola za mladega človeka. Vsi gotovo ne mislijo tako. Kdor misli drugače, bi moral priti v brigado.

Kozjansko, mladinska delovna akcija in naša vojska — bo dovolj samo ta oblika družbene pomoči? Posvečajo naši odgovorni tovariši primerno pozornost organiziranju delovnih brigad? Je res v Sloveniji problem izpeljati uspešno delovno akcijo?

Ena lastovka še ne prinese pomladi. Kozjansko potrebuje pomlad. Pod Bohorjem brsti, z veliko zamudo. Cesta, ki si utira pot med zapuščenimi vasmí, bo tudi košček nove pomladi.

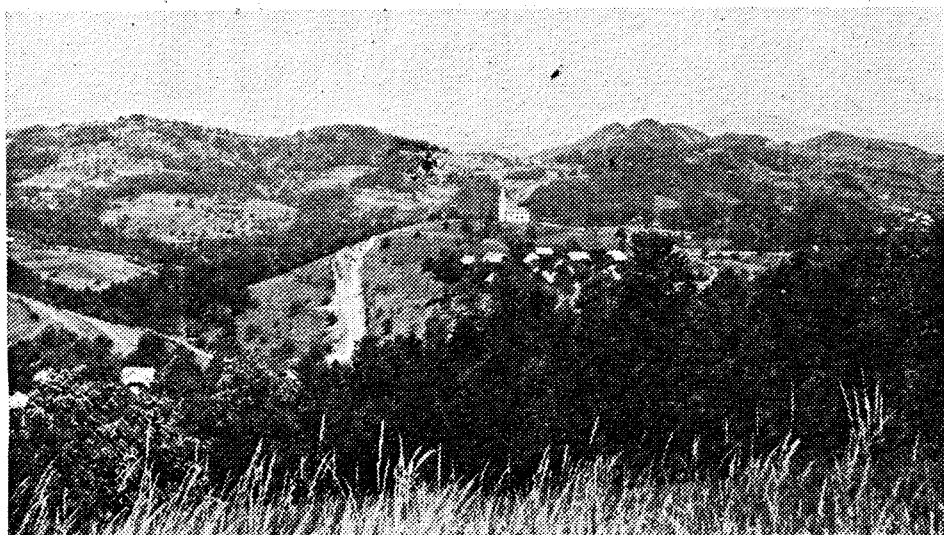
Besedilo in fotografije: SILVO TERSEK

DRAGI BRALCI!

Zaradi praznika bo prihodnja številka TV 15 izšla dan pozneje kot običajno — v petek, 6. julija.

Vljudno prosimo za razumevanje!

UREDNIŠTVO

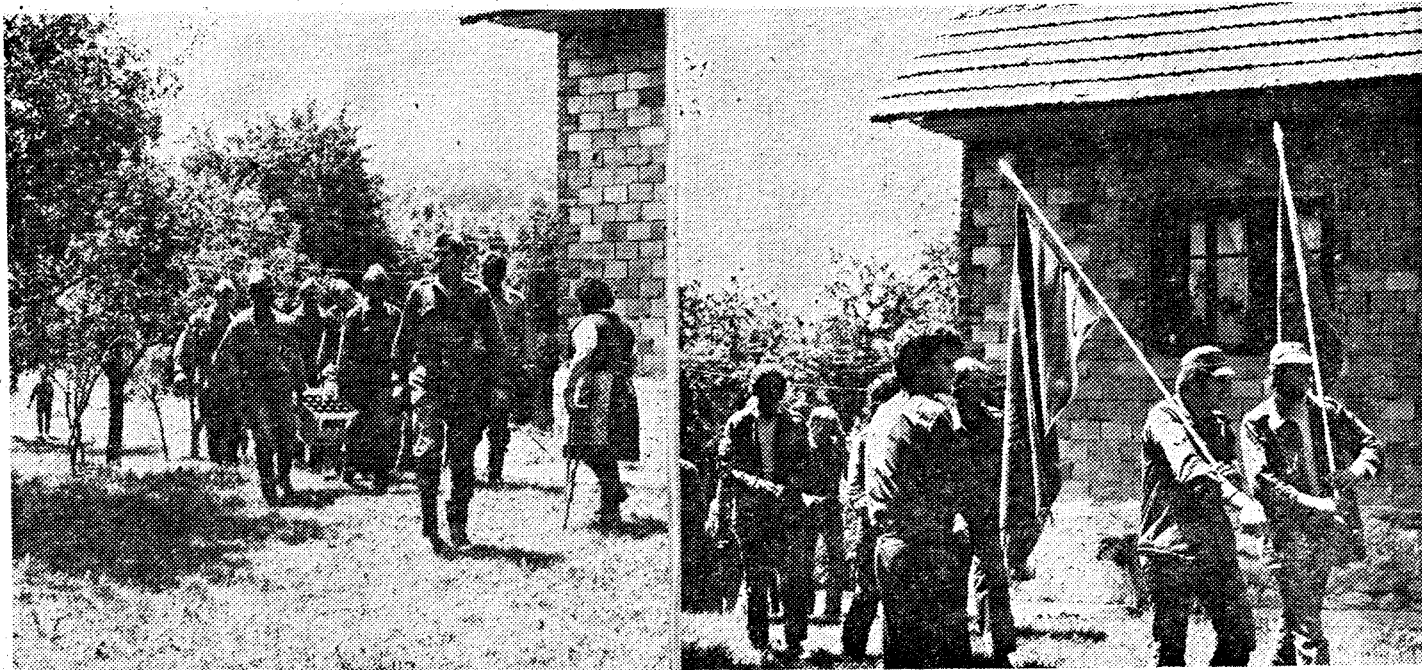
Planinski vrh je ena izmed desetih kozjanskih vasi, ki bodo v bližnji prihodnosti dobile asfaltirano cesto.

vlečeni kilometri niso najvažnejši in kubi peska in presežena norma. Človeška zavest, občutek solidarnosti, boj za priznavanje in dokazovanje samega sebe, to je pomembno. Mladi v delovnih akcijah ne lovijo preteklosti, čeprav so v današnjem zmaterializiranem svetu delovne brigade venec nad pokopanim idealizmom. Mladi so ogledalo družbe, v kateri živijo. Kadar si razočaran nad mladimi, si lahko razočaran nad samim seboj. Vodij, organizatorjev, mladinskega kadra ni mogoče pobirati z ulic. Teoretiziranje ne ruši bregov in ne gradi cest, tudi vodovodov ne in brežin. Mlade je potrebno organizirati; tudi to je lahko samo teorija. V primeru akcije slovenske mladinske organizacije KOZJANSKO 73, temu ni tako. Naloga je povsem razumljiva: vzgojiti voditeljski ka-

to sposobni voditi republiško in zvezno akcijo v Sloveniji.

Vaščani od blizu in daleč se zbirajo ob delovišču, skrbijo, da mlada grla niso osušena in nekaj za zob se najde v še tako siromašni hiši. Vsako jutro ob štirih se v sedemnajst kilometrov oddaljeni lovski koči NETOPIR pod vrhom Bohorja, začne brigadirski delovni dan. Jutranja telovadba, zajtrk, vratolomna vožnja z avtobusom proti planini. Pol ure pešačenja in na delovišču zadoni pesem. S pesmijo oznanijo svojo prisotnost tudi vojaki-minerci.

Ali je potrebno iskati motive za vsakodnevno, požrtvovalno delo mladih? Ali je sploh potrebno to njihovo »požrtvovalnost« tako močno poudarjati? Zavest je veliko bogastvo. Občutek, da nastaja cesta sredi zapuščenih vzpetin in

Prebivalci vasi Planinski vrh so pripravili vojakom in brigadirjem, ki gradijo cesto, prijateljsko srečanje z zakusko.

LJUBLJANA,
CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

modularni blok
stropnik monta — višine 12 cm
in 16 cm

pregradni blok — debeline 12 cm
v »INDUSTRIJSKI PRODAJALNI«
je na razpolago ves ostali
gradbeni material (apno, cement,
ni strešnik, salonit, elementi za
dimnik itd.)

Kličite telefonsko št. 61-965
ali 61-805

TAKOJSNJA DOBAVA
SOLIDNE CENE

SKUPŠČINA OBČINE LAŠKO

in družbenopolitične organizacije

čestitajo delovnim ljudem in kolektivom
k občinskemu prazniku — 2. juliju in
dnevu borca — 4. juliju z najboljšimi
željami ob spominu na prehojeno pot.

DOLENJSKE BANKE IN HRANILNICE V NOVEM MESTU

IN POSLOVNIH ENOT V KRŠKEM,
METLIKI, NOVEM MESTU,
TREBNJEM IN NA MIRNI

KJER ZBIRAJO HRANILNE VLOGE IN JIH
OBREŠTUJEJO OD 7,5 DO 10%.

VODIJO ZIRO RACUNE IN DEVIZNE RA-
CUNE OBCANOV.

OPRAVLJAJO DEVIZNO-VALUTNE POSLE
IN ODKUP TER PRODAJO DEVIZ.

DAJEJO KREDITE ZA STANOVANJSKO
GRADNJO, POSPEŠEVANJE KMETIJSTVA,
OBRTI IN TURIZMA NA PODLAGI NAMEN-
SKEGA VARČEVANJA.

ODOBRAVAJO KRATKOROČNE IN DOLGO-
ROČNE KREDITE.

OPRAVLJAJO VSE DRUGE BANČNE POSLE.

ZAUPAJTE DBH SVOJE DENARNE ZADE-
VE, SAJ JE TO VAŠA BANKA.

KMETIJSKA ZADRUGA SORA — ŽIRI

ODKUP IN PRODAJA KMETIJSKIH
PRIDELKOV — KOOPERACIJSKO
SODELOVANJE Z ZASEBNIMI
PROIZVAJALCI

DAN BORCA NAM BO VEČEN SPOMIN
NA EPOPEJO NASIH NARODOV
V II. SVETOVNI VOJNI

ENERGOINVEST

SARAJEVO

TOVARNA ELEKTROMOTORJEV,
EKSPLOZIJSKO VARNIH NAPRAV

VARNOST ZAGORJE OB SAVI

proizvajamo: opremo za potrebe
rudarstva, kemične industrije, lesne
industrije itd. grajeno v eksplozijski
zaščiti — elektromotorje, vrtnal-
ne garniture, motorna zaščitna stikala,
fluorescenčne svetilke, rudarske naglavne
svetilke, cevne ventilatorje, razdelilne
baterije.

Specialno elektroopremo za potrebe
dvigalogradnje, železarn,
lesne industrije itd.,

elektromotorje za žerjave in dvigala,
elektromotorje za hišna dvigala,
frekvenčne pretvornike,
elektromagnetne zavore,
elektromagnete za dvig bremen,
elektromagnetne izločevalnike.

OB DNEVU BORCA —
ISKRENO ČESTITAMO

PODJETJE DOMINVEST
NOVO MESTO
PREŠERNOV TRG 8

UPRAVLJA S STANOVANJI
IN POSLOVNIMI PROSTORI;

ODDAJA IN KOMUNALNO UREJA
STAVBNA ZEMLJIŠČA

IZDELUJE URBANISTIČNO
IN LOKACIJSKO DOKUMENTACIJO;

IZDELUJE NACRTE
ZA STANOVANJSKE, POSLOVNE,
INDUSTRIJSKE IN DRUGE OBJEKTE;

IZVAJA GRADBENI NADZOR

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE

RADEČE

prodaja blaga na drobno —
živila, manufaktura, galanterija.

Obiščite nas — pogledajte našo izbiro —
hočemo vas zadovoljiti.

TRIKON

TOVARNA PLETENIN IN KONFEKCIJE

KOČEVJE

ROŠKA C. 16

Z OBRATOM »PLETENINE«

POZDRAVLJA VSE NEKDANJE BORKE
IN BORCE, AKTIVISTE,
SIMPATIZERJE, VSE DELOVNE LJUDI
IN POSLOVNE PRIJATELJE
OB 4. JULIJU — DNEVU BORCA

LIK NEUSTRASNIH, SKROMNIH IN
PREDANIH BORCEV, TER VSEH
TISTI, KI SO DAROVALI SVOJA
ŽIVLJENJA ZA SVOBODO, BO VEDNO
PRISOTEN V TRENUTKIH NAŠEGA
ŽIVLJENJA.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

NOVO MESTO, ADAMIČEVA 2

IZVRŠUJE PO NAROČILU IN SOLIDNO
VSA ELEKTROINSTALACIJSKA DELA

ČESTITAMO ZA 4. JULIJ — DAN BORCA

ČESTITKE ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

OBRTNO GRADBENO PODJETJE BLED — GRAJSKA 44

IZVAJA GRADBENA DELA VISOKIH
IN NIZKIH GRADENJ IN
INDIVIDUALNIH HIS —
SLIKARSKA IN PLESKARSKA DELA

TERMoeLEKTRARNA ŠOŠTANJ

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE
ENERGIJE
POZDRAV BORCEM IN DELOVNIM
LJUDEM ZA 4. JULIJ —
DAN BORCA

KOMUNALNO PODJETJE BLED

VODOVOD — KANALIZACIJA —
SNAGA

Udeležencem NOV, delovnim ljudem
in poslovnim prijateljem čestitamo
za 4. julij — DAN BORCA

TOVARNA CELULOZE MEDVODE — GORIČANE

VSEM BORCEM, AKTIVISTOM IN
SIMPATIZERJEM NOV ISKRENO
ČESTITAMO K PRAZNIKU — 4. JULIJU
— DNEVU BORCA IN PRAV PRISRČNO
POZDRAVLJAMO VSE UDELEZENCE
PROSLAVE NA SUTJESKI

ELEKTRO LJUBLJANA — PE KOČEVJE

DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE
ENERGIJE — VZDRŽEVANJE
OBSTOJEČIH ELEKTRO-PRENSNIH
NAPRAV

NAJ ŽIVI DAN BORCA!

TEHTNICA ŽELEZNIKI

izdeluje: laboratorijske centrifuge
in mešalce, precizne analitske tehtnice,
ter opravlja servisna popravila
navedenih izdelkov.

Prisrčno čestitamo k dnevu borca
— 4. juliju.

GRADLES

GRADBENO OBRTNO PODJETJE

MARIBOR SMETANOVA 75

OB DNEVU BORCA — 4. JULIJU
PRISRČNO ČESTITAMO VSEM
BORCEM NOV, DELOVNIM
LJUDEM IN POSLOVNIM
PRIJATELJEM

IZVRSUJEMO VSA GRADBENO
OBRTNA DELA.

SKUPŠČINA OBČINE SEVNICA

IN DRUŽBENO POLITIČNE
ORGANIZACIJE

ČESTITAJO IN POZDRAVLJAJO VSE
NEKDANJE BORCE IN DELOVNE
LJUDI ZA DAN BORCA —
4. JULIJ.

Davno smo končali oborožen boj za
nacionalno in socialno osvoboditev —
danes bijemo boj na gospodarskem
področju, da premagamo nakopičene
težave, da bo delavec -- proizvajalec
dejanski gospodar ustvarjenega dohodka
in materialnih dobrin družbe.

PEKARIJA ŽIRI

CENJENIM POTROŠNIKOM NUDIMO
VSAK DAN SVEŽI KRUH

NAJ ŽIVI 4. JULIJ — DAN BORCA

OPEKARNA KANIŽARICA 41

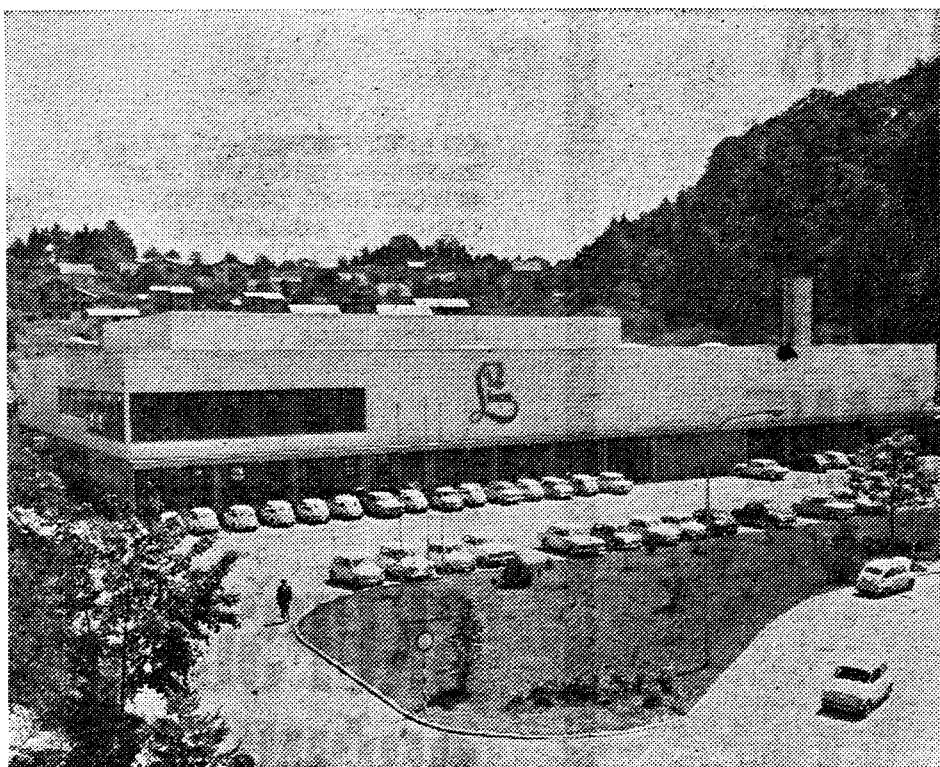
P. ČRNOMELJ

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN NEKDANJIM BORCEM
ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

IZDELUJEMO KVALITETNE OPEČNE
IZDELKE

Lisca
SEVNICA

**NEDRČKI
STEZNIKI
KOPALNE OBLEKE**

Sevnica — novi objekt

**ČESTITKE
ZA DAN
BORCA
—
4. JULIJ**

KOVINAR

STROJNO IN STAVBENO
KLJUČAVNICARSTVO, KLEPARSTVO,
KOVASTVO, POPRAVILO TEHTNIC,
MEHANIKA IN GALVANIZACIJA

NOVO MESTO

PRI

nama

Ljubljana — Kočevje — Škofja Loka — Velenje

SPET PRILOŽNOST CENENEGA NAKUPA.

nama

Ljubljana — Kočevje — Škofja Loka — Velenje

MOŠKE OBLEKE — poletne in celoletne,
tudi za močnejše postave,
ZE PO 590,00 din

**KOPALNE PLAŠČE IZ
FROTIRJA
ZA MOŠKE
in
ZA OTROKE** po 120,00 din
po 63,00 in 71,00 din

nama

Ljubljana — Kočevje — Škofja Loka — Velenje

VAM SPET OMOGOČA DOBER NAKUP ZA MALO DENARJA

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM IN
SPOMINU NA VELIKE DNI NASE
NARODNOOSVOBODILNE BORBE IN
POZDRAVLJA OB DNEVU BORCA —
4. JULIJU VSE UDELEŽENCE NOV,
AKTIVISTE, INTERNIRANCE,
DEPORTIRANCE, KAKOR TUDI VSE
TISTE, KI SO KAKORKOLI
PRIPOMOGLI V BORBI ZA
NACIONALNO IN SOCIALNO
OSVOBODITEV.

S PIETETO SE SPOMINJAMO VSEH
TISTIH, KI JIH DANES NI VEC
MED NAMI.

POZDRAV DELOVNIM LJUDEM —
SVOBODNIM USTVARJALCEM
IN SAMOUPRAVLJALCEM.

KURIVO

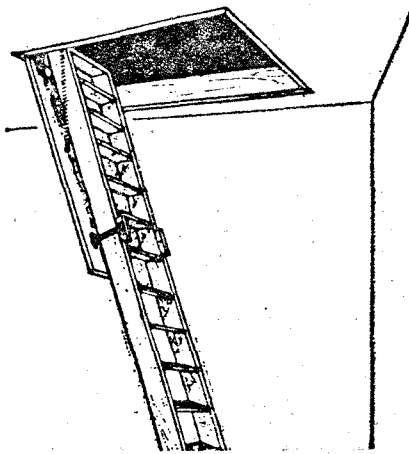
TRGOVSKO PODJETJE

NOVA GORICA

PRVOMAJSKA

PRODAJA GRADBENEGA LESA,
MATERIALA IN KURIVA
V NOVI GORICI, SEMPETRU,
AJDOVŠČINI, POSTOJNI
IN NOVEM VINODOLSKEM

POZDRAV K DNEVU BORCA —
4. JULIJU

OBRTNO PODJETJE

OBRTNIK

BOROVNICA
Telefon 74-650

Izdelujemo patentne lestve za dostop
v podstrešja 75 — 0,50

Poleg lestev izdelujemo še:

OG šuko vtičnice II. in III., pol. kilomin

OG razvodne doze 2—3 in uvodi, silomin

Elektromotorna stikala od 25 A do 60 A
— 500 V

NAJVEČJI PROIZVAJALEC KRONSKIH
ZAPORK IN ALUMINIJASTIH
NAVOJNIH ZAPORK V JUGOSLAVIJI

INDUSTRIJA PLUTOVINASTIH
IZDELKOV

— POJEM KVALITETE

PLUTAL

LJUBLJANA

CELOVSKA CESTA 32.

proizvajamo:

- kronske zaporce vseh vrst
- plutovinaste zamaške vseh dimenzij
- aluminijaste navojne zaporce (pilferproof)
- avtoekspandirano plutovinasto izolacijo.

ZAUPAJTE NAM VAŠA NAROČILA,
PA BOSTE ZARES ZADOVOLJNI!

SKUPŠČINA OBČINE ČRNOMELJ

SKUPAJ Z DRUŽBENO POLITICNIMI
ORGANIZACIJAMI

najpristrčneje čestita in pozdravlja vse
preživele udeležence narodnoosvobodilne
borbe ob letošnjem dnevu borca —
4. juliju.

Ob letošnjem dnevu borca se spomnimo
nekdanjega tovarišstva med borci,
premagovanja težav, naporov
in samoodrekanja.

Vedno aktualen pregovor »v slogi je
moč« nam naj vliva vedrino v jutrišnji
dan.

NOVOTEKS

TEKSTILNA TOVARNA NOVO MESTO

TKANINE, KI JIH PROIZVAJA
»NOVOTEKS« NOVO MESTO,
PRETVARJAJO ŽELJE V STVARNOST.

IDEALNE SO ZA IZDELAVO
MODELOV, KI JIH ŽE DOLGO ŽELITE

NOVOTEKS VAM NUDI METRSKO
BLAGO:

— IZ ČISTE VOLNE — DIOLENA IN
JERSEYA — PRAV TAKO PA TUDI
MOŠKE, ŽENSKÉ IN OTROŠKE HLAČE
IZ TEH VRST BLAGA

PROIZVODI TOVARNE »NOVOTEKS«
SO ELEGANTNI IN PRAKTIČNI.
NE POZABITE!

»NOVOTEKS« NOVO MESTO

ČESTITKE ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO

GALIS

LJUBLJANA

LEPODVORSKA 23 A

ČESTITA VSEM NEKDANJIM BORCEM,
DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM
PRIJATELJEM ZA 4. JULIJ —
DAN BORCA.

SLOVENIJA LES

TOZD — lesna in pohištvena industrija

RADOMLJE

čestita vsem nekdanjim borcem,
aktivistom in simpatizerjem NOV —
delovnim ljudem in poslovnim
prijateljem k dnevu borca — 4. juliju.

DOM OPREMA

podjetje za opremo stanovanj

ŽELEZNIKI

izdeluje po naročilu in lastnih načrtih:
okna, vrata, predelne stene,
ter razno pohištvo.

ČESTITAMO ZA DAN BORCA

Kako je Močeradnik podpiral partizane

Po strmi in ozki poti sva se s si-
nom vzpenjala iz doline Hrastnice na
Barbaro. Prispela sva na križišče in do-
mačin, ki je z daljnogledom opazoval
dirke v dolini, nama je rekel, naj zavi-
jeva na prvem naslednjem razpotju na
levo. Kmalu sva bila pri Močeradniko-
vi domačiji, v kateri že dobrih devet de-
setletij prebivajo Krekovi.

Ob hlevu, v katerem ima gospodar
France Krek šest glav goveje živine, ko-
nja serca in pujska, ki ga rede za zi-
mo, naju je pozdravil z laježem kuža
Bobi, prijazen pes, ki nama je ponujal
tački v pozdrav.

Sedel je za mizo ob zeleni krušni
peči, ko sva vstopila v prostrano hišo.
Zena Marjanca se je odpravljala na
Gostče in nama ob slovesu zaježela pri-
jeten pomenek. Na klopi ob peči je bil
velik kup časopisov, med katerimi sem
videl tudi TV-15. »Se vedno ga dobivam
na Barbaro 20, staro hišno številko,« je
spregovoril. »Sedaj smo zabeleženi pod
številko 15.«

France Krek s partizanskim imenom
Bled je bil rojen 1908. leta. Oče, ki mu
je umrl pred petimi leti, ga je imel naj-
raje od vseh sedmih otrok. »To sem si
prisluzil,« se je nasmehnil, »saj sem ve-
dno delal tisto, s čimer se je ubadal
oče. Šel sem z njim na polje, ga po-
spremil v gozd, pa tudi izdelovanja ška-
fov, kadi in kmečkega orodja sem se
načel od njega.«

Krepki fant z Barbare je v dvajse-
tih in tridesetih letih našega stoletja ob
nedeljah zahajal v Škofjo Loko in več-
krat prisluzil problemom, ki so tri
loške tekstilce in lesarje.

V zimi 1941—1942. leta je bilo po teh
holmih obilo snega in prvi partizani, ki
so se nastanili v tukajšnjih hostah, so
večkrat potrkali pri samotni Krekovi
domačiji, da jim France pokaže pot v
dolino. Fedja Vraničar, bratje Kavčič,
Gašper in drugi borci so kmalu spozna-
li, da lahko vsem Krekovim: očetu
Francu in materi Luciji ter zunanjim trem
fantom in štirim dekletom zaupajo.

»Pri naši kmetiji so bila »vrata« v
gozd, duri, na katere smo zelo, zelo
pazili,« je razmišljal France. »Bela krpa
ali rjuha na lati kozolca je opozarjala,
da ni varno iti mimo hiše v gozd, ker je
v bližini nemška ali belogardistična
enota. Taka znamenja smo morali več-
krat spremeniti,« mi je razlagal dalje,
»ker so za njihov pomen vedeli tudi ti-
sti, ki so dezertirali iz partizanskih
vrst. Najnevarnejše je bilo 1943. leta, ko
se je razbohotila bela garda. Nemce, ki
terena in ljudi niso poznali, smo lahko
naplahtali, belčki pa so poznali ozemlje
in domačine in tudi to so približno ve-
deli, kdo je komu naklonjen.«

Brata Andrej in Jaka sta se pridru-
žila osvobodilni vojski. Puške juna je
priskrbel France pri Primožu Prezlju-
Tomažu na žagi v Škofji Loki. V vrečo,
ki jo je prinesel s seboj, je natlačil ža-
ganje, vanjo pa vtaknil orožje in muni-
cijo. »Večkrat smo se morali posluževa-
ti zvijač,« je razvijal misli, »za kar smo

uporabljali sekire, košarice z gobami,
jagodami, koš s senom, da smo borce
pravočasno obvestili o bližajoči se ne-
varnosti, ali jim prinesli potrebno
opremo.«

Na domačiji so ostala dekleta, star-
ši in France. »Imam le eno ledvico in
ravne podplate,« mi je pojasnil, »zato
sem moral ostati doma. Brata sta se
prišla domov večkrat preobleč in kaj
použit. Nekoč so ju videli beli in za po-
vračilo odpeljali Marjanco in Ančko, ju
zaprl v škofjeloške zapore, nato pa po-
slali v Begunje. Dejali so, da ju bodo iz-
pustili, če bosta Jaka in Andrej prestopi-
la v njihove vrste. Tega niso dočaka-
li, zato smo se vsi zbrali doma šele v
svobodnem maju 1945.«

Običajno je spal France na hlevu, da
so ga kurirji laže našli, če pa je bilo oz-
račje čisto, so se oglašali tudi v hiši.
»Hudo je bilo,« je dejal France, »ker
smo večino noči prebedeli, predvsem pa
je bilo hudo, ker nismo vedeli ali je
oni, ki trka na okno ali vrata prijatelj
ali sovražnik. Bil je mlad kurir, ki je
izjavil, da mora priti še tisto noč čez
Savo, a poti zaradi hude teme ni mogel
najti. Vzel sem palico, drugo konec
ponudil pogumnemu fantu in čez do-
bro uro sva si zaježela sečo na Go-
stečah.«

Na vse načine so hoteli dokazati
okupatorji in njegovi sluge Krekovim,
da sodelujejo s partizani. Velikokrat so
hišo opazovale patrulje, okoli nje lazili
vohiljači, nekoč pa so se za nekaj dni
celo naselili na grebenu nad vasjo raz-
trganci, a zaman so čakali na obisk
partizanov.

»Veliko smo zdajali v gozd, a zato
nismo bili nikdar lačni, le bolj pusto
smo živeli,« je skromno pripomnil
skrbni gospodar. »Verjetno se še mnogi,
ki so delovali na tem področju, spomi-
njajo »naše mize«, velikega parobka na
robu gozda, v katerem smo prinašali
jedila in opremo. Posebno radi so ime-
li z ocvirki zabeljene žgance, ki jih je
skuhala pokojna mama, pravi praznik
pa je bil zanje, če sem pinesel od Iva-
na Hafnerja, mesarja z Lontrka, sala-
mo in tobak,« je še dodal.

Številna je bila partizanska vojska,
ki se je zadrževala v bližnjih gozdovih
in jasanj Barbare, Osolnika, a oko da-
nes tu le redko zasledimo spomenik padlim
borcem. Prav nenavadno se zdi opazo-
valcu, da tako blizu nemških in belo-
gardističnih postojank naši niso imeli
več žrtve. »Menim,« je sklepal France,
»da se morajo mnogi zahvaliti za svoja
življenja naši budnosti, saj smo enote
redno in natančno obveščali o premikih
sovražnika, zato te niso bile na tem
ozemlju nikdar iznenada napadene ali
izdane.«

Nekateri borci Franceta obiščejo tu-
di danes, največkrat je med njimi Fed-
ja, ki ga povabi v lovsko družino, ko
brakirajo tod okoli. »V lovsko družino
sem včlanjen,« mi pojasnjuje, »a le
bolj po imenu, no, pravzaprav zato, da
imamo lahko puško pri hiši. Zelim, da
bi se večkrat oglašali tisti, ki so se bo-
jevali tod okoli, saj je prijetno obupati
spomine na tiste dni, pa tudi dogodki
današnjih dni so primerni za klepet.«

France se ukvarja s kmetijstvom.
Pri delu mu pomagata Marjanca in Ja-
nez, kdaj pa kdaj pa tudi koga najame.
Vsak dan vstane ob pol petih, nahrani
živino, potem pa se poda na polje, kjer
ima posejano pšenico in oves ter posa-
jen krompir. »Pšenica letos bolj slabo
kaže,« je potarnal, »ker je sneg vse
predolgo ležal. Kaže, da jo bomo v pri-
hodnje še manj sejali in polja spreme-
nili v travnike, da bomo več kosili.«

Potožil je, da so morali kmetje vse
predolgo čakati, preden se je začel nji-
hov položaj izboljševati, kljub temu, da
so jim bile že med NOB dane številne
obljube. Nezavidni položaj kmetov,
predvsem hribovskih, je povzročil, da so
se številne kmetije, v katerih so imeli
pred vojno tudi po dvajset glav živine,
izpraznile. »Upam, da bodo — nedavni
zakonski ukrepi omejili izseljevanje z
vasi,« je poudaril, »saj ne smemo nik-
dar pozabiti, da so prav hribovske kme-
tije hranile in ščitile partizanske enote
in da v primeru propada le-teh na naših
številnih vzpetinah ne bo več ekonom-
sko-strateške baze za splošni ljudski od-
por.«

STANE JESENOVEC

Marjetka Bavec - Sonja

Konjiček nas je rešil

Bilo je že pozno jeseni. Zjutraj me
je komandant naše specialne enote
Jakob Baraga-Ješo zaustavil in rekel:
»Sestati se moramo! Dogovorili se bo-
mo, kdo bo šel v dolino po hrano. Ob-
ljubljeno nam je, da bomo dobili mle-
ko in pa celo peko kruha.«

Ker sem prav takrat s četo pionir-
jev odhajala k razvijanju zastave, se po-
govora nisem udeležila. Kmalu mi je
intendant Viktor Kočevkar kar od daleč
zакриčal: »Sonja, tudi ti greš z nami!«
Ni pa povedal, kateri bodo še šli, niti
kdaj bo odhod.

Opoldne me je komandant Ješo po-
klical. Karavana je bila pripravljena.
Vzela sem puško in nahrbtnik ter se
priključila skupini, ki je bila priprav-
ljena na odhod. V njej so bili: Jakob
Baraga-Ješo, Franc Plos-Lado in Vik-
tor Hočevkar. Poleg je stal tudi osedlan
konjiček, ki smo ga imeli v taborišču
za nošenje večjih količin hrane.

Brez besed smo se takoj spustili
proti dolini. Hodili smo precej hitro,
zakaj v tistem času so bili dnevi že
kratki. Po vijugasti stezi in kolovozu
smo se spuščali navzdol in navzgor,
pa zopet navzdol in postrani; skratka,
pot je bila naporna. Do pobočja hriba,
od koder je bil po dolini lep razgled,
smo prišli ob mraku. Zato smo videli
le svetlikajoče se luči in slišali laja-
nje psov. Malo smo postali. Kako ču-
dovit je bil pogled v lepo jasno noč
in luno, ki je pravkar prišla izza Ra-
ne gore in začela počasi obsevat dol-
no! Morali smo hiteti dalje, zakaj v
tej svetli noči bi nas lahko pozneje
presenetila belogardistična zaseda.

Ko smo se spuščali po hribu na-
vzdol, sem zaslišala, da gremo v Vr-
niko k Poldetu Zakrajšku. Tudi inten-
dant Viktor je mislil tako, ker je ko-
njičku dopovedoval, da bomo kmalu
na cilju. Ješo, ki je bil izredno veder
in nasmehen, se je precej glasno za-
smejalo in dejal: »Ali sta uganila, kam
gremo?« Smeje je pritrdil, da gremo
res k Zakrajšku in dodal, da bomo
tam ravno ob pravem času. Po nekaj
minutah smo prišli na Okroglico. To
je nekakšen okrogel grič, ki je ogra-
jen, pod njim pa izvira Obrh. Okro-
gica je bila le nekaj oddaljena od Za-
krajškovih in je bila tudi njihova last.

Ješo in Lado sta se šepetaje dogo-
vorila za razvrstitev.

»Ta kraj bo najprimernejši, ker je
največji razgled po polju, če bo kdo
prihajal. Upava, da v tem času ne bo
nobeneha,« sta rekla oba hkrati. »Bel-
čki gredo v zasedo pozneje. Sonja, ti
boš ostala tukaj na straži s konjič-
kom! Viktor bo stražil pred hišo, Ješo
in jaz pa greva k Zakrajšku,« je od-
ločno dodal Lado.

Tako je tudi bilo. Ošli so tiho in
previdno, jaz pa sem s konjičkom
ostala sama. Krepko sem prišla za
puško in se rahlo naslonila na žival.
Konjiček je postal nemiren. Rekla sem
mu: »Samo malo me pusti! Utrujena
sem...« Toda konj ni dal miru. Še
nekajkrat sem mu tiho govorila: »Bodi
priden! Vsak dobiva grizljaj kruha.
Vse drugo bova nesla otrokom v ta-
borišče. Čakajo nas. Lačni so in še ta-
ko majhni, stari po nekaj mesecev,
eno leto ali dve, potem pa nekoliko
starejši: šest, sedem, deset, enajst, dva-
najst do štirinajst let. Oh, kako bodo

veseli! Konjiček moj, kruh, ali veš, kaj
je kruh!«

Toda konjiček me ni poslušal. Ne-
prestano je napenjal ušesa v neko dru-
go smer. Postala sem pozorna. Ozrla
sem se na levo in desno in poslušala.
Veter je pihal in listje je rahlo šume-
lo. »No, saj ni nič,« sem pomislila. Ra-
hlo sem ga pobožala in se znova na-
slonila na njegov vrat. Stala sva v sen-
ci smrek, ki so rasle na Okroglici. Tu-
di stara miza in polomljen stol sta bi-
la še tam. Lahko bi se usedla in na-
slonila na mizo, toda konjiček je bil
topel in tako lep, da sem ga kar bo-
žala. Nenadoma se je obrnil, vrgl
ušesa nazaj in me odrinil:

»Konjiček, kaj je?« sem mu zaše-
petala.

Zopet sem prisluznila. Veter je za-
pihal močnejše. Listje je šumelo in se
nekoliko dvigalo v zrak. Konjiček pa
je z ušesi kar strigel in strigel.

»Nekaj se dogaja,« sem zopet po-
mislila. »Kaj, če kaj sliši? Saj konj
je vendar od tu doma in tudi Okro-
glico dobro pozna. Njegov prejšnji go-
spodar je bil zagrižen belogardist in
celo organizator bele garde. Partizani
smo mu ga odpeljali in ga dali v ba-
taljon, da je pomagal nositi hrano za
otroke...«

Spomnila sem se, ko so se stari,
izkušeni konjarji večkrat pogovarjali,
da konj izredno dobro sliši. Zaradi teh
misli sem se nekoliko oddaljila od ko-
njička. Hotela se se prepričati, kaj se
dogaja doli pri vodi ob robu Okrogli-
ce. Ko sem stopila na rob griča in
se nagnila, glej, zagledala sem belo-
gardiste. Ena skupina oboroženih iz-
dajalcev je že stala pod Okroglico.
Prižgali so si cigarete. Drugi dve sku-
pini sta se približevali prvi. Naglo in
tiho sem stopila v grmovje... Za-
skrbelo me je za moje tri tovariše, če-
prav sem bila prepričana, da jih belčki
niso opazili. Stekla sem po goščavi,
da bi prišla do ovinka, od koder je bil
pogled na cesto in hišo. Ko sem prišla
tja, sem zagledala vse tri, ki so nosili
vsak svojo vrečo moke. Tudi oni so
me takoj opazili. Z rokama sem da-
jala znak: »Moko dol, mi vsi pa gor!«

To so bili trenutki hitrega umika,
zakaj belogardisti so konjička že imeli
v rokah. Spustili smo se nazaj čez brv
in čez jašek k Zakrajšku. Mi smo se
rešili, a izgubili smo konjička, pa tu-
di kruha za otroke ni bilo.

Ko smo ležali med grmovjem po
hribu navzgor, je bilo slišati strašen
trušč. Brž ko smo dosegli reber nad
vasjo, smo iz grmovja opazovali, kaj
se dogaja. Mesečina nam je omogoči-
la, da smo videli, kako so belogardisti
tekali, razbijali in kričali okoli hiše.
Ko je kričanje in razbijanje utihnilo,
smo zaslišali ropot vojaških kamionov.
Drveli so iz Starega trga proti Vr-
niki. Mi smo se počasi umikali globlje
v gozd. Hudo nam je bilo, da smo iz-
gubili kruh in konjička, najbolj bole-
če pa je bilo, da so belčki stresali
ves svoj srd, bes in gnev nad dobrim
in zavednim človekom Poldetom Za-
krajškom. Oropali so mu vso hišo,
njega pa so odvezli v Ljubljano.

o mladih in za mlade

France Krek, ki ga nekdaj partizani
poznajo pod imenom Bled.

V GONARSU

Naš baletno-folklorni krožek je imel letos že šestdeset nastopov. Eden zadnjih je bil v Litostroju, namenjen je bil pomoči vietnamskemu ljudstvu.

Ob koncu šolskega leta smo šli za nagrado na izlet v Benetke. Toda ne bom vam pisala o Benetkah, pač pa o Gonarsu, kjer smo se med potjo ustavili. Najbrže vsi ali vsaj večina ve, da je bilo tu med vojno nacistično koncentracijsko taborišče. Z nami je bil tudi tovariš Vrečko, ki je bil v Gonarsu več kot dve leti. Težko bi napisala oziroma ponovila njegovo pretresljivo pripoved, kajti tod so se dogajale grozote, ki jih človek danes skoraj ne more doumeti.

Stali smo na pokopališču v Gonarsu prav v času, ko so iz jame izkopavali ostanke žrtev in jih polagali v pocinkane krste. Povedali so nam, da je bilo med sto in sto žrtvami tudi veliko otrok prav naših let. Polkovnik JLA Jovan Vujošević-Loka, ki vodi dela za ureditev skupne grobnice, nam je dalj časa pripovedoval o skrbi jugoslovanskih oblasti za naše žrtve, pa naj bodo pokopane kjerkoli.

Pogled na dolge vrste pocinkanih krst z našo zvezdo — peterokrako zvezdo — nam bo ostal še dolgo v spominu.

DARINKA ZAJC

PEVCOVA DRUŽINA

*Veter veka okoli hiše,
zavija, prosi in joče,
kakor da vsa zemlja stoče
od silnih ran.*

(Tone seliškar)

Povedala vam bom zgodbo, ki bi se lahko začela kakor pravljica: »Nekoč je živela srečna družina...« Vendar to ni pravljica, ampak resnična zgodba, zgodba o Pevcovi družini.

V vasici Veliko polje, ki stoji ob robu Krasa, je pred vojno živela Pevcova družina. Oče, mati in štirje zdravi in krepki otroci, dva sina in dve hčerki. Na velikem »ganku« pred hišo so vedno cveteli nageljni in gorečke, pa prešernega smeha mladih ljudi je bilo vedno na pretek.

Prišla je vojna in kakor mnogim drugim tudi Pevcovi družini ni prizane-

pripeljali daleč od rodne vasi, ko se je odločil in skočil s kamiona — čeprav je vedel, da ne more uteči. Verjetno se je raje odločil za smrt v domačem kraju, kakor bi se prepustil zverinskemu mučenju italijanskih krvnikov. Po tem dogodku tudi Pevcovi materi ni preostalo nič drugega, kakor da se priključi partizanom, čeprav je bilo življenje v gozdovih za ženo njenih let verjetno hudo naporno.

Ni minilo dolgo časa, ko je zvedela, da ji je vojna vzela hčerko Mihelo. Bila je komisarka. Ustrelili so jo nekje na Zirovskem. Po vojni so jo proglasili za narodnega heroja. Njeno polno ime je Mihela Škapin-Drina.

Tudi starejši hčerki Danici vojna ni prizanesla. Izkravavala je nekje v naših, cerkljanskih hribih, ko je stopila na so-vražnikovo mino.

Pevcovi materi iz Velikega polja se je trgalo srce od žalosti za hčerkama in možem, a njenega gorja še ni bilo konec. Tik pred svobodo so ji prinesli strašno novico, da ji je vojna vzela tudi sina Jožka.

Ostaj je le še najmlajši sin Francko... Dolgo ni slišala o njem, a potihem je le upala, da še živi. Prišla je svoboda, vsak dan ga je čakala, pa ni prišel.

Za Francka in za moža ni nikoli vzela, kje počivata. Tri otroke, za katerih grobove je vedela, je po vojni pokopala na domače pokopališče. Njeno srce je bilo strto, vse solze je že izjokala in samo še vzdihni so prihajali iz njenih prsi, ko je hodila za krstami svojih treh otrok.

Po nekaj letih življenja v samoti, se je Pevcova mati preselila na Štajersko, da bi ubežala spominom.

Pred nekaj leti je prenehalo biti tudi njeno srce. Položili so jo med njene drage. Na pokopališču med šumečimi borovci pod Tabrom je iz grobega kraškega kamna postavljen spomenik, ki nemo priča o usodi zavedne slovenske družine Pevcovih.

Se danes stoji Pevcova domačija: nihče ne živi v njej, okna so preprežena s pajčevino in na »ganku« ni nageljnove ne gorečk.

JELKA MIKLAVČIČ

TV-15
za
mladino

sla. Vsi štirje otroci so se med prvimi v tistih krajih pridružili narodnoosvobodilnemu boju. Tudi oče in mati nista mogla ostati doma, ker sta vedela, da Italijanov ne bo ostalo dolgo skrito, kje so njihovi otroci. Vedela sta, kaj ju čaka, če prideta v sovražnikove roke. Zato sta svoje imetje shranila pri sosedih, sama pa sta se skrivala zdaj tu in zdaj tam.

Ob nekem večjem napadu, Italijanov je bilo kot listja in trave, so med drugimi ujeli tudi Pevcovega očeta. Niso ga

kramljanje

Spoštovana Milena!

Pošiljam vam prispevek z naslovom »Mama mi je pripovedovala«, v katerem sem spregovorila o Pevcovi družini iz kraške vasi Veliko polje. Tam se je rodila tudi moja mamica. Ko mi je povedala žalostno zgodbo življenjske poti te družine, sem imela solzne oči... Bilo je to leta 1971 in takrat sem o Pevcovi družini prvič napisala sestavek in zanj ob dnevu JLA prejela nagrado. Zdelo se mi je, da bi bilo dobro, če bi Pevcovo družino predstavila tudi bralcem »TV 15« in še enkrat prosila mamico, da obudi spomine na Pevcovo mamo in očeta, pa štiri njihove otroke. Z veseljem je ustregla moji prošnji. Vzela sem pero in nastal je prispevek, ki vam ga danes pošiljam. Če je primeren za objavo, ga

vrstite na mladinsko stran »TV 15« in če mi, mi v rubriki »Kramljanje« odgovorite vsaj na pisemce.

Ob koncu vas najlepše pozdravljam in vam želim, da bi še mnogo let uspešno urejali mladinsko stran v nam vsem priljubljenem časopisu. Kmalu se bom zopet oglasila, saj imam pripravljenih že nekaj prispevkov. Ko se mi bo zdelo, da so primerno oblikovani, vam jih bom takoj poslala.

Jelka Miklavčič,
Cerkno 40
65282 Cerkno

Draga Jelka!

V kopici pošte, ki jo prejmem, se mi včasih kakšno pisemce za nekaj časa izgubi. To se je zgodilo tudi z zapisom o Pevcovi družini, ki tega prav gotovo ni zaslužil. Oprosti mi in vrni se med naše

stalne sodelavke, kot v tistih dneh pred nekaj leti.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovano uredništvo!

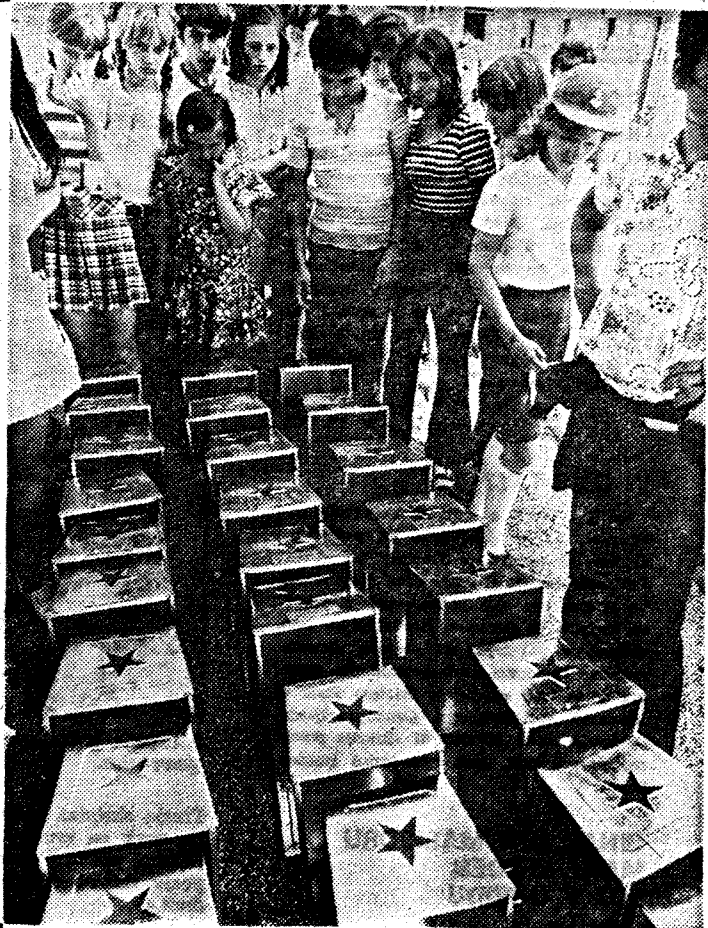
Pošiljam vam kratek sestavek, ki sem ga napisala za naše mlade bralce. K temu me je napotil prispevek Alenke Trontljeve in želja, da bi Janezkovi mami pomagala pri iskanju tistih, ki smo (jaz sem takrat bila bolničarka) bili z njenim sinom v tistih težavnih dneh.

S tovariškimi pozdravi!
Pavla Leban
Podljudinj 84
65220 Tolmin

Spoštovana tovarišica!

Zapis o srečanju z Mirkom si lahko mladi bralci preberejo med utrinki in odmevi našega lista, vam pa zaenkrat le hvala za tople besede.

Lepo pozdravljeni! MILENA

Najmlajši iz osnovne šole Ljubljana-Vič so se poklonili spomenu naših žrtev v zloglasnem koncentracijskem taborišču Gonars.

LESKOVICA

V želji, da z nekaj besedami predstavim partizansko vasico Leskovo, sem najprej obiskala nekdanjega borca Prešernove brigade Janeza Gartnerja, ki je bil več let tudi predsednik borbovske organizacije te vasi pod Blegošem. Plaho sem potrkala na vrata njegovega doma. Ko sem sredi izbe opazila moža nakodranih las in vedrega pogleda, sem takoj vedela, da mi bo rad odgovoril na vprašanje.

»Med 13. in 23. novembrom 1943 je divjala tod huda ofenziva... Kdaj je v tem času Leskovica preživljala najhujše dni?«

— Takrat nisem bil doma, ampak na straži v Logu pod Novaki. Čeprav sem videl le nemške tanke, ki so peljali proti Novakom, sem vedel, da bo hudo. Snega je bilo toliko, da ti je ponekod segal do pasu. Le s težavo smo prišli v Črni vrh nad Novaki, se napotili v Farji potok in se po kratkem postanku v Selški dolini zopet vrnili na Primor-

ske. Med tem pohodom sem se hudo prehladil in so me odpustili iz Prešernove brigade. Na dom me je prihajal zdraviti partizanski zdravnik z Žirov dr. Demšar, ki so ga domobranci nedolgo zatem ustrelili.

Obiskala sem tudi Kožuha, ki je dal besedo ženi Nežki:

— Med ofenzivo leta 1943 je res zapadlo veliko snega, hudo pa je bilo tako, da je kar težko povedati. Spominjam se, da se je nemška kolona prebijala iz Gorenje vasi čez Hotavle po dolini Kopačnice do Leskovice. Sedemnajstega novembra so Nemci tod požgali nekaj domačij, na Brinovčevem griču pa ustrelili partizane, ki so jih uspeli ujeti.

Nato sem se poslovila. Ogledala sem si le še spomenik v okrilju mogočnih smrek, nedaleč od šole — spomenik, ki bo še dolgo pričal o žrtvah za svobodo partizanske vasi Leskovice pod Blegošem.

IVICA ŠTURM

V POČASTITEV 400-LETNICE SLOVENSKO-HRVAŠKEGA KMEČKEGA UPORA

NAŠ IZLET

Letošnje leto praznujemo štiristoletnico slovensko-hrvaškega kmečkega upora. Da bi se поблиže seznanili s to zgodovino je naš učiteljski zbor iz osnovne šole Prule sklenil, da obiščemo muzej v Brežicah, Bistrico ob Sotli in Kumrovec, rojstni kraj tovariša Tita.

V petek so nas pred šolo čakali avtobusi in v sončnem jutru smo se

odpeljali proti Dolénjski, kjer naj bi si ogledali puntarske kraje.

Najprej smo se ustavili v Brežicah, kjer nas je direktor tamkajšnjega muzeja tovariš Škalar seznanil s kratko zgodovino razstavljenih predmetov, narkar smo si muzej temeljito ogledali. Posebno nam je ugajala dvorana, v kateri so ohranjene freske iz srednjega veka. Po ogledu muzeja smo se odpeljali v Dobrovo, kjer smo se poklonili spomenu prvih žrtev fašizma v tem kraju.

Na kraju, kjer danes stoji spomenik, so Nemci ustrelili deset mladih partizanov že v juniju leta 1941. Za te žrtve ne bi nihče vedel, da ni gozdni čuvaj, ki je od daleč gledal izvrševalce tega zločina, na istem mestu posadil štiri bore in tako zaznamoval kraj. Položili smo venec, izvedli krajši kulturni program in učence sedmih razredov sprejeli v mladinsko organizacijo.

Od tu smo krenili na kosilo v Bistrico ob Sotli, se ustavili ob spomeniku padlim domačinom, si ogledali šolo in imeli krajši počitek. Po kosilu smo se odpeljali do rojstne hiše tovariša Tita v Kumrovcu, si ogledali muzej in se povzpeli na majhno vzpetino nad vasjo, kjer bo stal novi dom borcev in mladine.

Šempeter pri Celju je bil zadnji cilj našega izleta. Tam stoji stara rimska nekropola, ki smo si jo z zanimanjem ogledali. Kar težko smo se poslovili od te kulturne zanimivosti, saj smo vedeli, da je s tem končan tudi naš izlet.

Domov smo se vrnili dobre volje in hvaležni za vse, kar smo se novega naučili.

BARBARA MIHEVC

GLOBOKA INFLACIJA

Naša država je zabeležila zelo pomemben tehnološki napredek, toda drži tudi, da smo ponekod obdržali, ponekod pa še poglobili strukturna nesorazmerja v gospodarstvu. Zato tudi imamo danes tako resno in globoko inflacijo, ki je ni mogoče pojasnjevati zgolj z inflacijo povpraševanja, s pomanjkanjem ponudbe itd. Ze nekaj mesecev je ponudba za točko, dve večja kakor pa je kupna moč, toda cene vseeno še nadalje naraščajo kljub vsem ukrepom.

Iz pogovora s Kirom Gligorovom
Komunist — 25. VI. 1973

KDO JE TAT?

Ko je govoril o trditvah nekaterih novinarjev, da je težko priti do podatkov, dejstev, do resnice, je Svetozar Durutović, član sekretariata CK ZK Črne gore rekel: To je res, ker obstaja monopol na resnico, dejstva in dogodke. Novinarji so zato večkrat v položaju, da morajo »krasti« resnico. Birokrati malomeščani in oportunisti to tudi imenujejo tatvino. Toda v razmerah socialističnega samoupravljanja za marksista ni tat tisti, ki »krade« resnico, marveč tisti, kateremu mora resnica krasti.

DINAR JE V MARIBORU MANJ VREDEN KOT V OHRIDU

Naše sedanje tržišče je zanimivo po raznih interesih, zato imamo eno tržišče za kmetijstvo, drugo za industrijske izdelke, tretje za zaposlovanje... V takih razmerah pride do monopola, podvojitve kapacitet, visokih skokov cen... V 50 naših industrijskih mestih, kjer živi 2,5 milijona zaposlenih, znašajo razlike v ceni tudi do 35 odstotkov. Po tej analizi ima dinar v Mariboru 35 odstotkov manjšo kupno vrednost kot v Ohridu. Te razlike znašajo pri stanovanju tudi polnih 100 odstotkov, pri kurjavi 48, pri obuvanju in pijanci 45 odstotkov itd.

Vjesnik — 20. VI. 1973

NAJVEČ ZANIMANJA ZA IZLET

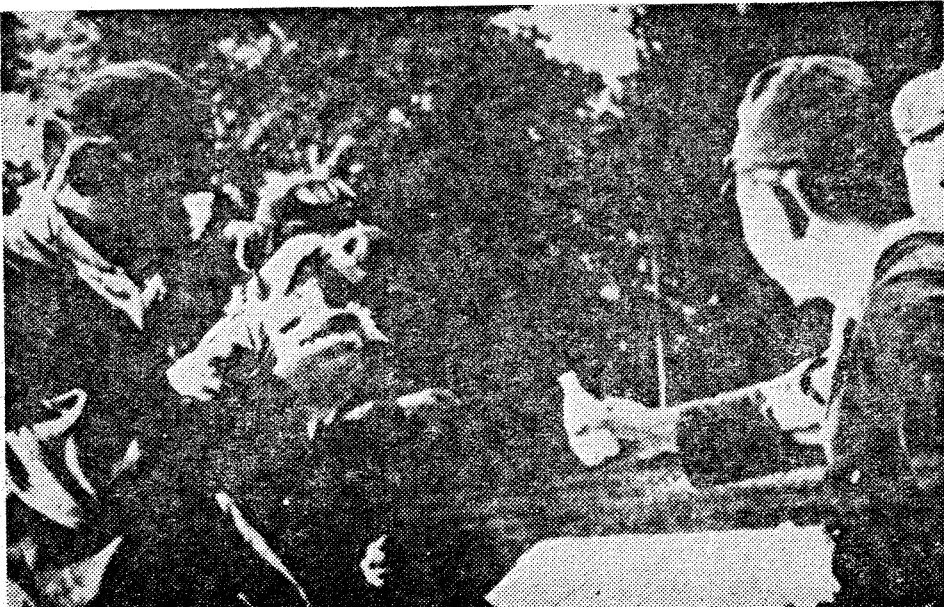
Na zadnjem sestanku kluba odbornikov Skupščine Zagreb so o triletni aktivnosti kluba ugotovili:

Sestanka, na katerem so govorili o načinu in metodi dela skupščine mesta Zagreba, se je od skupnega števila 270 udeležilo 49 odbornikov. Na razpravo o temeljnih urbanističnega načrta je prišlo 30 odbornikov, a 42 jih je bilo na sestanku o dopolnitvi ustave SR Hrvatske, medtem ko se je za temo cerkev in država zanimalo le sedem odbornikov, tako da so sestanke odpovedali.

Zelo pa bi se zmotili tisti, ki bi menili, da so imeli na vseh sestankih tako slab obisk. Na pogovoru o skupnem potovanju v Leningrad in Moskvo je bilo prisotnih 80 odbornikov, a na zadnjem pogovoru pred tem potovanjem pa celo 100 odbornikov.

Borba — 22. VI. 1973

Bil sem kamikaze

Skupina kamikazejev pije obredno skodelico riževega žganja pred poletom brez povratka.

Tretja skupina je letela dalje, ne oziraje se na znak za vrnitev. Kaže, da ima vodnik Otomo pokvarjen radijski sprejemnik. Na poziv mi ni odgovoril. To je vse, komandant.

Zrli smo v tla. Poveljnik oporišča je odgovoril: »Škoda! Toda imeli boste še priložnost, da uničite sovražnikove letalonosilke. Vrnite se v barake!«

Ostali smo pred hangarji in čakali, kdaj se vrnejo ostali tovariši. Gledali smo se drug drugega in molčali. Ura je bila že deset, a tretje skupine ni bilo nazaj. Ukazano jim je bilo, da morajo sporočiti odkritje sovražnikovega ladjevja. Glede na količino goriva smo bili prepričani, da so popadali v morje, ne da bi opravili nalogo. Čeprav se bo komu zdelo čudno, priznavam, da se svo-

čili za smrt. Vi pa ste reve, bojazljivci, ki se zgovarjajo na slabo vreme. Oni so bili pravi vojaki! Vi niste oficirji, ampak cmeravi študentki. V sramoto ste nam. Porabili ste nam zadnje gorivo. Ustrašili ste se smrti.

Od jeze se mu je tresla čeljust. Kakšna logika je to? Zakaj se pilot, ki ne more opraviti svoje naloge, ne bi smel vrniti nazaj? Poglavitno ni bilo umreti, marveč potopiti sovražnikove ladje. Poveljnik Suenaga je dobro vedel za resnico, kljub temu pa je mislil samo na čast svoje eskadrilje. V sebi sem začutil jezo in najraje bi mu bil zabrusil v obraz: »Ni me strah smrti. Vrnil sem se na ukaz poročnika Takaguija. Vsak vojak mora ubogati svojega predpostavljene- ga. Zakaj tega ne očitete njemu?« Vendar sem kljub jezi molčal, zakaj ugovarjanje ni v čast vojaku.

Šele pozneje sem razumel poveljnikovo obnašanje. Dokler ni bilo Takaguija zraven, je zaradi prijateljstva z njim zadržal svoj bes. Zdaj nas je kaznoval z zapornim in s tem, da bomo morali prepisovati svete cesarjeve besede. Molče smo pogoltnili psolve. Ko je odšel ven, je poročnik Uehara vsakega izmed nas s pestjo sunil v obraz. Iz njegovih oči je odsevalo silno sovraštvo. Mi smo dosegli čin podporočnika v dobrem letu, on pa je začel kot navaden vojak. Njegova ljubosumnost je udarila na dan.

Preden sem začel prepisovati svete besede kot solarček, sem zabeležil svoje misli v zadnjih dveh urah poleta. Odločil sem se, da bom z občutji samomorilnega pilota seznanil starše in prijatelje. Življenje v zaporu je potekalo dolgočasno. Postal sem apatičen in razmišljal sem o krivičnem ravnanju z nami. Zalostnega konca šestih podoficirjev nisem mogel razumeti. Zakaj so se odločili za smrt, ki ni bila v korist nikomur? Morda so vedeli, kaj bi utegnili doživeti ob povratku. Rekel bi, da je bilo tako. Smrt jih je rešila nesmiselnosti vojne. Ali to pomeni, da naj izberem smrt tudi jaz, samo da bi bil rešen ugled neke eskadrilje. Po treh dneh so nas izpustili iz zavora.

Jana
sodoben ženski tednik

je rešitve nisem veselil. Počutil sem se praznega. Počasi sem se vrnil v oficirsko spalnico. Na postelji je bilo razstavljeno še vse tisto, kar sem bil pustil, tudi moja oporo- ka z listkom: »Pokojni kapetan Ryuji Nagatsuka«. Postalo me je sram in raztrgal sem listek na drobne koščke. Pospravil sem svoje stvari. Molčali smo vsi, celo veseli Tanaka. Trudil sem se, da bi samega sebe prepričal, da smo brez krivde postali žrtve višje sile.

Potem so nas poklicali h komandantu. Videti je bilo, da je Suenaga spremenil svoje mišljenje. Jezno nam je očital: »Vi ste bili prvi piloti posebne enote v eskadrilji. Otomo je s petimi podoficirji nadaljeval svojo nalogo do konca, čeprav niso potopili sovražnikovih ladij. Videti je, da so se odlo-

Obliki so bili še vedno nizki in oporišče ni imelo več goriva. Upal sem, da se bo zgodel čudež, da bo gorivo prispelo in da bom lahko odletel v smrt. Dne 8. julija smo prejeli vest, ki nas je hudo potrla. Ameriško brodovje Task Force 38 je zaplulo proti jugovzhodu, ven iz našega dosega. Napadli naj bi ga drugi specialni oddelki. Pri srcu me je zbolelo, ko sem spoznal, da ne bom mogel umreti za domovino. Odslej smo lahko pričakovali le napad Američanov na naše domače otočje. Vrhovno poveljstvo je izdalo ukaz, da je treba vse pilote izvežbati za navadne vojake. Mi smo se pripravljali za boj proti tankom. Poročnik Takagui ni govoril, toda videti mu je bilo, da trpi tako kot mi. Imeli smo občutek, da nas zaničuje vse pomožno osebje.

Proti koncu julija smo prejeli manjšo količino dragocenega goriva. Zelo smo se ga razveselili, ker smo upali, da bomo smeli opraviti svojo glavno nalogo. Spet smo se počutili kot oficirji. Skupaj smo stopili k poveljniku in ga prosili, naj nam dovoli poleteti. Suenaga je odklonil. Gorivo je bilo predvideno za to, da bi prestregli sovražnikove bombnike. Toda 8. avgusta je Sovjetska zveza napovedala Japonski vojno. Dva dni prej je atomska bomba zravnala z zemljo Hirošimo in našega zadnjega upanja v zmago je bilo konec.

KONEC

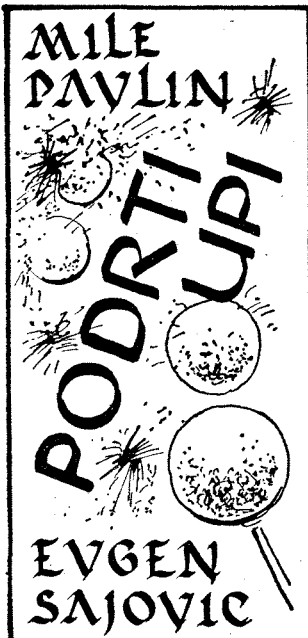
DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—
Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELLO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Končno je proti koncu aprila skopnel sneg, v začetku maja pa so ozelenele prve travne bilke. Neke noči so bolniki zasilili v mestu divje streljanje. Konec vojne in Rusi so v divjem veselju streljali v zrak. Janezka je stisnilo domotožje, spomnil se je tovarišev. Kako lepo mora biti zdaj doma, je pomislil. Pomlad je, veliko lepša je kot tukaj, pa ljudje so veseli. Kako dolgo smo čakali na ta trenutek in prav zdaj moram biti tako daleč od doma. Pa še bolan povrh, z zavestjo da so se mi podrlje vse lepe sanje. Kaj naj počnem doma, če se vrnem?

V začetku junija je pritisnila huda vročina, pojavili so se komarji in sitne, drobne mušice, ki so pikale kot ose. Janezek je znova začutil, kako mu je slabše. Prej hud mraz, zdaj huda vročina, je premišljeval. Če ne grem domov, me bo jeseni zanesljivo konec. Moram odtoč, pa čeprav po vseh štirih, ali na nosilih. Sklenil je prositi za nasvet zdravnika. To je tudi naredil. Toda zdravnik ga je zavrnil, češ tukaj si v bolnišnici, skrbimo zate, pa se ti je poslabšalo. Kaj bi bilo šele na vlaku, v letalih pa nimamo prostora še za hujše primere kot si ti.

Čez poletje je vsak dan poslušal brnenje letal nad bolnišnico in vsakič mu je bilo hudo, da se je zanj vse tako slabo končalo. Včasih so ga prihajali obiskovati tovariši, pripovedovali so mu novice. Med njimi tudi to, kako je skupina zaradi zdravja nesposobnih za pilote že odpotovala v domovino. Zdal pa se je že zbrala skupina takih, ki so sicer zdravi, pa jim letenje ne gre od rok, tako da komaj dobra tretjina vseh nadaljuje šolanje. Z njimi moram, je sklenil. Takoj drugega dne je svojo željo omenil zdravniku. Bomo, če boš mogel, mu je obljubil zdravnik.